

4๑ // ๖๕๐4

การพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับ
การบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

อำนวยการ แก้วพิภพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASAKHAM UNIVERSITY

สำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รับที่.....
วันส่งมอบ.....
เลขที่.....
เลขเรียกหนังสือ.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางอำนวยการ แก้วพิภพ แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ) (ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ไมพิ ศรีแสนรงค์) (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ธีรชัย บุญมาธรรม) (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอก ศิลปนิลมาลย์) (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวาท ทองบุ)
คณบดีคณะครุศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิท ดีเมืองซ้าย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค
ข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผู้วิจัย : อำนวย แก้วพิภพ

ปริญญา : ค.ม. (หลักสูตรและการเรียนการสอน)

อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ธีรชัย บุญมาธรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ผศ.ดร.เอนก ศิลป์นิลมาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 5 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบคือ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด

TITLE: Local Curriculum Construction Entitled Folk Handicraft for Sticky-rice Consuming of Loei People.

AUTHOR: Amnuay Kaewphiphop   **DEGREE:** M.Ed. (Curriculum and Instruction)

ADVISORS: Assoc. Prof. Theerachai Boonmatham   Major -Advisor
Asst. Prof. Dr.Anak Sinrapanilmarl   Co-advisor

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2015

ABSTRACT

This research was aimed to construct local curriculum entitled folk handicraft for sticky-rice consuming of Loei people by learning strand group of occupation and technology with 27 Prathom 5 students, Klong Chang School, Tha Klong Chang Sub-district, Pha Kaow District, Loei Province in the Office of Loei Primary Education Service Area Region 2 in semester 1, 2550 academic year gained by purposive sampling group. The instruments were local curriculum entitled folk handicraft for sticky-rice consuming of Loei People by learning strand group of occupation and technology. Prathom 5 students' local curriculum manual and curriculum assessment form. The statistics used were mean, standard deviation and t-test Dependent Samples.

The results were found that :

Curriculum Entitled Folk Handicraft for Sticky-rice Consuming of Loei People of 5 components namely principles and objectives, learning time structure, subject definitions, learning outcome expected, learning activities. Learning medias, measuring and evaluation by overview found that the components of the said curriculum, on the whole, was most appropriate.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ธีรชัย บุญมาธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอนก ศิลป์นิลมาลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ไมพี ศรีแสนยงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช อาจารย์ ดร.สมปอง ศรีภักดญา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรกานต์ จังหาร อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการเรียน การสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม นางนันทนา ราชเฉลิม ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายลเยย เขต 2 และนายอดิพล มูลอามาตย์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหนองหินวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปื้อย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษายลเยย เขต 2 และคณะครูอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนร่วมและให้คำปรึกษา คำแนะนำและขอขอบใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มทดลอง ทุก คนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดีทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบคุณญาติพี่น้องและเพื่อนๆ ทุกคนที่ให้ กำลังใจและให้ความช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแก่ บูรพาจารย์รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน

อำนาจ แก้วพิภพ

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ข
ABSTRACT	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
สารบัญแผนภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	8
ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	21
ความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว	40
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	46
บริบทของชาวไทยเลย	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
กรอบแนวคิดการวิจัย	66
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	67
กลุ่มเป้าหมาย	67
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
การสร้างเครื่องมือการวิจัย	68
วิธีดำเนินการวิจัย	74

หัวเรื่อง	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	77
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	77
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย	79
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	86
สรุปผลการวิจัย	86
อภิปรายผล	86
ข้อเสนอแนะ	88
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก ก หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว ของชาวไทเลย	96
ภาคผนวก ข คู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่น	160
ภาคผนวก ค แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของผู้เชี่ยวชาญ	169
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	174
ประวัติผู้วิจัย	181

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางการวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึก	38
2 เนื้อหาการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2	76
3 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรม พื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมและรายด้าน จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน	80

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1	แผนที่อำเภอผาขาว จังหวัดเลย	58
---	-----------------------------------	----

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรแม่บท	25
2 แผนภูมิการวิเคราะห์เชิงระบบ	35
3 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร	36
4 กรอบแนวคิดการวิจัย	66

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถในการปรับตัวให้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมาถึงในอนาคต การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศนั้น สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทยได้ ทั้งยังสร้างความสมดุลและความกลมกลืนของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ (กรมวิชาการ. 2543 : 1) ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มาตรา 22 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาดำเนินการพัฒนาคนให้เต็มไปด้วยศักยภาพ โดยให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้ถึงวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาและควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2542 : 12)

กระบวนการจัดการศึกษาของไทยต้องพึ่งพาภูมิรัฐของต่างประเทศอยู่ตลอดเวลาอันทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะเราพัฒนาประเทศและจัดการศึกษา โดยทอดทิ้งสิ่งที่เป็นพื้นฐานความจำเป็นที่มีอยู่ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมวิชาการ. 2543 : 2) ดังนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ ทักษะต่าง ๆ และประสบการณ์ มีความสามารถผ่านกระบวนการคิดความรู้ที่ได้รับนั้น นำมาถ่วงถ่วงประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา พัฒนาวิถีชีวิตในท้องถิ่นของผู้เรียนให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมาตรา 7 ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 4-5) ซึ่งในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนในสถานศึกษานั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาและเยาวชนได้ตระหนักในคุณค่า และความสามารถของบรรพบุรุษที่สั่งสม ความรู้ที่มีประโยชน์ และเหมาะสมกับสภาพสังคม ท้องถิ่น และอาจทำให้เยาวชนเกิดความคิด มีค่านิยมที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับมาจากทางตะวันตกเกิดเป็น องค์ความรู้ที่เหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและท้องถิ่นของตนเอง นำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของ ตนเองให้อยู่ในสังคมท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุขและมีความสุขสอดคล้องกับแนวทางการ พัฒนาไปในทางที่ยั่งยืน ช่วยผลักดันให้เกิดค่านิยมใหม่ในวงการศึกษาศึกษาและสังคมไทย ซึ่งจะทำ ให้ประเทศพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องมากขึ้น (วีระพงษ์ แสงชูโต. 2544 : 3)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนด สิ่งที่จะระบุเป็นสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่นในกรอบหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกเข้าไปในรายวิชา ต่าง ๆ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ หรือหากสถานศึกษาเห็นว่ามีความสำคัญที่ต้องการจะเน้น และแยกสอนเป็นการเฉพาะ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็สามารถเปิดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมก็ได้ และไม่ว่าจะเป็นลักษณะใดก็อยู่ในหลักสูตรสถานศึกษาทั้งสิ้น มิใช่แยกเป็นหลักสูตร สถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่นจากกัน หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาการสอน ในระดับ สถานศึกษา คือ “หลักสูตรสถานศึกษา” สิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เป็นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นท้องถิ่น ก็จัดไว้ หลักสูตรสถานศึกษาทั้งหมด และสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนว่า ผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐาน การเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่

กำหนดไว้ในหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1) เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรของตนให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงคุณภาพตามมาตรฐาน อันเป็นความคาดหวังที่กำหนดไว้ร่วมกัน ในการพัฒนาเยาวชนทุกคนในชาติ นอกจากนั้นหลักสูตรสถานศึกษายังต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สามารถอยู่ในสังคมแวดล้อมได้อย่างมีความสุข และมีความรักความผูกพันในถิ่นฐานบ้านเกิด มีบทบาทในการร่วมพัฒนาชุมชน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2. 2552 : 39) หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เป็นเสมือนแม่บทที่กำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบและทุกระดับการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเรียนการสอนให้บรรลุตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นได้ชัดเจนว่าในแต่ละครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา จะต้องมีการหลักสูตรเป็นพื้นฐานหลักเป็นแกนสำคัญให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อที่จะได้ใช้แนวทางในการนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. 2545 : 1)

หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นงานช่างหรืองานฝีมือของชาวบ้านที่ประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ไม่สอยภายในบ้าน ซึ่งหัตถกรรมมีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมาเป็นเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากหัตถกรรมเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ ความจำเป็นในการดำรงชีพในสังคมทุกระดับชั้นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่อยู่ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท เป็นไปอย่างเรียบง่ายตามธรรมชาติ เป็นสังคมการเกษตรกรรมอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านในแต่ละครอบครัวอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ระหว่างเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน งานหัตถกรรมสร้างแบบง่าย ๆ ด้วยวัสดุธรรมชาติ ที่หาได้ในท้องถิ่น (ทวิศักดิ์ สุวรรณวิมล. 2556 : เว็บไซต์) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นภาคที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ครอบคลุมหลายจังหวัด ประชากรในภาคอีสานจะมีความหลากหลายของลักษณะทางชาติพันธุ์ อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทำเกษตรกรรมเพื่อบริโภคในครัวเรือนโดยเฉพาะข้าวเหนียว ซึ่งประชากรในภาคอีสานยังมีวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียวเช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ในภาคเหนือ งานหัตถกรรมของชาวอีสานจึงสร้างแบบง่าย ๆ ด้วยวัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น และแม้ว่าคนอีสานจะบริโภคข้าวเหนียวเหมือนกับ

คนภาคเหนือก็ตามแต่หัตถกรรมที่นำมาใช้ใส่ข้าวเหนียว ซึ่งเป็นเครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องด้วยการบริโภคข้าวเหนียวมีลักษณะเฉพาะตนที่ต่างไปจากของภาคเหนือ ถึงแม้จะใช้ประโยชน์ในการใส่ข้าวเหนียวเช่นเดียวกันก็ตาม (วิบูลย์ ธีสุวรรณ. 2541 : 40)

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสูงโคราช หรือที่เรียกกันว่าแอ่งสกลนคร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นทิวเขาในแนวทางทิศเหนือใต้ เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ทั้งชาวไทยเลย ชาวไทดำ ชาวไทพวน และชาวไทได้ ซึ่งไทยเลย เป็นชื่อเรียกคนเมืองเลย โดยเป็นกลุ่มชนที่อพยพจากชายแดนตอนเหนืออาณาจักรสุโขทัย ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากไทหลวงพระบาง เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเซไล (บ้านทรายขาว อำเภอวังสะพุง ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2396 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ตั้งบ้านเรือนเรียกว่าเมืองเลย ชาวไทยเลยจะมีนิสัยใจคอเหมือนกับชนเชื้อชาติโบราณซึ่งไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิม มีสำเนียงพูดที่แปลกและ นุ่มนวล พูดสุภาพและไม่ค่อยพูดเสียงดัง กิริยามารยาทดีงาม อารมณ์เยือกเย็นไม่วู่วาม มีนิสัยรักความสงบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักถิ่นที่อยู่ไม่ค่อยอพยพไปอยู่ที่อื่น ส่วนทางด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ได้แก่ “ฮีตสิบสอง-คองสิบสี่” คือการทำบุญตามประเพณีทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี การบริโภคข้าวของชาวไทยเลยก็เหมือน ๆ กับชาวอีสานส่วนใหญ่ ซึ่งจะบริโภค ข้าวเหนียวที่ปลูกเองเป็นหลัก โดยมีการคิดค้นวิธีการเก็บข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วไว้กินนาน ๆ ด้วย ภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการส่ายข้าวก่อนนำข้าวใส่กระติบ การทำอุปกรณ์สำหรับส่ายข้าวการนำเครื่องจักสานมาใช้ในการเก็บข้าวเหนียวไว้บริโภค สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นภูมิความรู้ของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2557 : เว็บไซต์)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเกิดสนใจที่จะอนุรักษ์ไว้ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้สืบทอด เรียนรู้ ด้วยการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและเทคโนโลยี โดยใช้ความร่วมมือของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ท้องถิ่น มาช่วยสร้างสาระการเรียนรู้ขึ้นเพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนได้เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตในชุมชน การอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาของชนรุ่นหลัง และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้สึกสำนึก รักถิ่นเกิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น โดยการสอบถามความสนใจ ความต้องการของนักเรียนและบุคคลในชุมชนบ้านหนองฮีเปียบบ้านท่าช้างคล้อง ตำบลท่าช้างคล้อง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

ทุกฝ่ายมีความต้องการหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาว ไทเลย เนื่องจากคนในชุมชนรับประทานข้าวเหนียวทุกครัวเรือนอยู่แล้ว และทุกท่านยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ และอนุเคราะห์วัสดุ-อุปกรณ์ ให้กับนักเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย มาพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 2 ด้วยการปรับรายละเอียดสาระการเรียนรู้ โดยใช้การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักอนุรักษ์ และหวงแหนภูมิปัญญาไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีคุณภาพ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลยกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนนำหลักสูตรไปใช้

2. สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย ตำบลท่าช้าง คลอง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 5 คน

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

5. เนื้อหา คือ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ หวดนึ่งข้าว กระจิบข้าว และ โบรมสายข้าว ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตั้งแต่การเริ่มศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนชาวไทยเลย และกระบวนการทำเครื่องจักรสานสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย เพื่อนำมาสร้างเป็นเนื้อหาทางหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวปรับเปลี่ยนลงในหลักสูตรแม่บท แผนงานงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านท่าช้างคลอง หนองอีเปี้ย ตำบลท่าช้างคลอง อำเภอผาขาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

2. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมหรือมวลประสบการณ์ หรือข้อกำหนดต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรแกนกลางโดยไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของดินนั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกหวงแหน และภาคภูมิใจในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในที่สุด

3. ท้องถิ่น หมายถึง บ้านท่าช้างคลอง หมู่ 1 ตำบลท่าช้างคลอง บ้านหนองอีเปี้ย หมู่ 2 ตำบลโนนปอแดง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

4. หัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง งานฝีมือของชาวบ้าน ที่ประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ไม้สอยภายในบ้านจากภูมิปัญญาชาวบ้านและการสืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ เป็นเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งหัตถกรรมพื้นบ้านชาวไทยเลยสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว ได้แก่ หวดนึ่งข้าว กระจิบข้าว โบรมสายข้าว

5. การประเมินหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งทำการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สถานศึกษามีหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลยกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ได้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปสำหรับเยาวชนรุ่นหลัง
3. เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นในการบำรุงรักษาและการนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและเป็นการส่งเสริมการนำวัสดุในท้องถิ่นมาสร้างอาชีพให้กับชุมชน
4. เป็นสารสนเทศสำหรับผู้สนใจหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างเนื้อหาหลักสูตรอื่น ๆ
5. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การปฏิบัติงาน การฝึกนิสัยรักการทำงาน รู้จักคิดสร้างสรรค์ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภควิวเห็นยวของชาวไทยเลขชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอี่เปี้ย ตำบลท่าช้างคลอง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
3. ความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภควิวเห็นยว
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. บริบทของชาวไทยเลข
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนานักเรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้เสนอไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1-5)

1. จุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ ใน การเรียนต่อ และประกอบอาชีพจึงกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษา ขั้นพื้นฐานดังนี้

1.1 คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

1.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และการออกกำลังกาย

1.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

1.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของ ตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง และสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับ หรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิด สังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม ได้อย่าง เหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

นอกจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก

1. รักชาติ ศาสนา กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

2. โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับชั้น

- 1.1 ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6)
- 1.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)
- 1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

2. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องนึกถึงหลักการพัฒนาทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษา และพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาอังกฤษ

ในแต่ละสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีมาตรฐานการเรียนรู้ระดับที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไร เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้เห็นว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบประเมินคุณภาพในการประเมินภายในและภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาการรอบด้านด้วยความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้จักสิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา การตัดสินใจแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียน ทั้งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมการพัฒนาผู้เรียน

3.2 กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล ผลการช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความมั่นใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุง การทำงาน เน้นการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

3.2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และ นักศึกษาวิชาทหาร

3.2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3.2.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

4. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดเป็นสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม

นำไปใช้กำหนดเนื้อหาการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน แต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
2. ตัวชี้วัดระดับชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาเรียนรู้กิจกรรม/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) มีเวลาเรียนเป็นปีโดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง
2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณชั่วโมงเรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)
3. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณชั่วโมงเรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)

6. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์และสมดุลด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการทำงาน ทำงานเป็น รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการจัดการวางแผนออกแบบการทำงาน สามารถนำเอาความรู้เทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน สร้าง พัฒนางานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนนวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานและการทำงาน (สําลี รักสุทธี. 2545 : 7) สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ความสำคัญ ธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับ

การดำรงชีวิต การอาชีพและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุข (กรมวิชาการ. 2551 : 1)

สรุปจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ทำให้ทราบถึงธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง หัตถกรรม เพื่อการบริโภคข้าวเหนียว การถนอมอาหารของชาวไทเลย โดยเน้น การทำงานอย่างเป็นระบบ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นในทางเลือกที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น ในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสม จิตความสามารถ ความพร้อม ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่จัดทั้งและภายนอกสถานศึกษา จึงทำให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดความรู้ที่ยั่งยืน

วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ. 2551 : 1)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมเพื่อเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ โดยมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. มีความเข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

2. เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของ เครื่องใช้ หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

3. มีความเข้าใจปัญหา เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณธรรม

4. มีความเข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. เข้าใจการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน มีทักษะการทำงาน จัดการ ทักษะการทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างเป็นระบบและมีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะนิสัย การทำงานที่ขยัน อดทน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีมารยาท และมีจิตสำนึกในการทำงาน ในการใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัดและคุ้มค่า

2. เข้าใจความหมาย วิวัฒนาการเทคโนโลยี และส่วนประกอบของเทคโนโลยี มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างหลากหลาย นำความรู้และทักษะที่สร้างขึ้นงาน ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัยโดยการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล ออกแบบ โดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 3 มิติ หรือแผนที่ความคิด ลงมือสร้าง และประเมินผล เลือกใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม และการจัดทำเทคโนโลยีด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่

3. ใช้หลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ในการค้นหาข้อมูล เก็บรักษาข้อมูล สร้างกราฟิก สร้างงานเอกสาร นำเสนอข้อมูล และสร้างชิ้นงานอย่างมีจิตสำนึกและรับผิดชอบ

4. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ

1. การวัดและการประเมินผล

เพื่อที่จะทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด จำเป็นต้องต้องมีการวัดหรือประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนคิด ลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ ดังนั้น ผู้สอนต้องตระหนักว่าการเรียนการสอนและการประเมินผลเป็นกระบวนการเดียวกัน และจะต้องวางแผนไปพร้อม ๆ กันซึ่ง กรมวิชาการ (2545 : 131) ได้กำหนดแนวทางและวัตถุประสงค์ในการวัดและประเมินผล กลุ่มสาระการเรียนรู้และเทคโนโลยี สรุปได้ดังนี้

1. แนวทางการวัดผลและประเมินผล การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ จะบรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอนที่วางไว้ได้ ควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

1.1 ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม รวมทั้ง โอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 วิธีการวัดและประเมิน ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

1.3 ต้องเก็บข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลและการวัดผลตามความเป็นจริงและต้องประเมินภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่

1.4 การวัดและประเมินผลต้องมีความเที่ยงตรงและเป็นธรรมทั้งในด้านของวิธีวัด โอกาสของการประเมิน

2. วัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผล

2.1 เพื่อวินิจฉัยความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะให้เต็มศักยภาพ

2.2 เพื่อให้เป็นข้อมูลป้อนกลับให้กับตัวผู้เรียนเองว่าบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้เพียงใด

2.3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสรุปผลการเรียนและเปรียบเทียบถึงระดับพัฒนาการของการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียน การสอน วิธีประเมินผลที่สามารถสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างแท้จริงของผู้เรียนและครอบคลุม กระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม จริยธรรม จึงต้องวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

2. การวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2545 : 132 – 142) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ไว้ว่ากิจกรรมจากการเรียนรู้มีหลากหลาย เช่น กิจกรรม ใน ชั้นเรียน กิจกรรมการปฏิบัติการ กิจกรรมสำรวจภาคสนาม กิจกรรมศึกษาค้นคว้า กิจกรรม ปัญหาพิเศษหรือ โครงการงาน ในการทำกิจกรรมเหล่านี้ต้องคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพ แตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนจึงอาจทำงานชิ้นเดียวกันเสร็จในเวลาที่แตกต่างกัน และผลงาน

ที่ได้ก็แตกต่างกันด้วย เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมแล้วก็ต้องรวบรวมผลงาน เช่น รายงาน ชิ้นงาน บันทึกลง และรวมถึงทักษะการปฏิบัติต่าง ๆ เจตคติ ความรัก ความซาบซึ้ง กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำ และผลเหล่านี้ต้องใช้วิธีประเมินที่มีความเหมาะสมและแตกต่างกัน เพื่อช่วยให้สามารถ ประเมินความรู้ความสามารถและความรู้สึนึกคิดที่แท้จริงของผู้เรียนได้ การวัดและการ ประเมินผลจากสภาพจริงจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการประเมินหลาย ๆ ด้าน หลากหลายวิธี ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน ได้ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลจากสภาพจริง

3. ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลจากสภาพจริง

3.1 ใช้วิธีประเมินกระบวนการความคิดที่ซับซ้อน ความสามารถในการ ปฏิบัติงาน ศักยภาพของผู้เรียนในด้านของผู้ผลิตและกระบวนการที่ได้ผลิต มากกว่าที่จะ ประเมินว่าผู้เรียนสามารถจดจำความรู้อะไรได้บ้าง

3.2 เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนในส่วนที่ควร ส่งเสริมและส่วนที่ควรจะแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตาม ความสามารถ ความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล

3.3 เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม การประเมินผลงาน ของตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้รู้จักตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองได้

3.4 ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอน และการวางแผนของผู้สอนว่าสามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจและความต้องการ ของผู้เรียนแต่ละบุคคล

3.5 ประเมินความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้

3.6 ประเมินด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

4. วิธีการและแหล่งข้อมูลที่ใช้ เพื่อการวัดและประเมินผลได้สะท้อนความสามารถ ที่แท้จริงของผู้เรียน ผลการประเมินอาจจะได้มาจากแหล่งข้อมูลและวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 สังเกตการแสดงออกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

4.2 ชิ้นงาน ผลงาน รายงาน และกระบวนการ

4.3 บทสัมภาษณ์

4.4 บันทึกลงของการเรียน

4.5 การประชุมปรึกษาหรือร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครู

- 4.6 การวัดและประเมินผลภาคการปฏิบัติ (Practical Assessment)
- 4.7 การวัดและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance Assessment)
- 4.8 แฟ้มผลงาน (Portfolio)
- 4.9 การประเมินตนเอง
- 4.10 การประเมินโดยกลุ่ม
- 4.11 การประเมินโดยการใช้แบบทดสอบทั้งแบบอัตนัยและปรนัย

5. รายละเอียดของการวัดและประเมินผลที่สำคัญ

5.1 การสังเกต (Observe) การสังเกตทำให้สามารถรู้เรื่องราวของผู้เรียนแต่ละคนได้ แต่การสังเกตที่ไม่ได้มีการเตรียมการในรายละเอียดต่าง ๆ หรือใช้วิธีการที่ไม่ดีก็จะทำให้ขาดความเชื่อมั่นได้ การใช้วิธีการสังเกตโดยตรงทำให้ได้ข้อมูลที่ดี และในการสังเกตจะต้องเลือกว่าจะสังเกตตามกรอบที่กำหนดไว้หรือไม่ต้องมีกรอบ

5.1.1 การสังเกตตามกรอบ จะประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ต้องกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
- 2) เครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูล การสังเกต อาจใช้แค่การบันทึกพฤติกรรม (Anecdotal Notebook) จนกระทั่งมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
- 3) รายการสังเกตอาจจะแจ้งให้ผู้เรียนทราบหรือไม่ก็ได้ แต่ผู้สังเกตต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี

4) ต้องเจาะผู้เรียนที่คิดไว้แล้วว่าจะสังเกตใคร

5.1.2 การสังเกตไม่มีกรอบ

- 1) ไม่ต้องระบุจุดประสงค์ของการสังเกต
- 2) เพียงแต่ใช้เครื่องมือ เพื่อบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ในกระดาษเปล่า
- 3) อาจสังเกตผู้เรียนคนใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะสังเกตอาจจะตั้งใจหรือไม่ก็ได้

5.2 การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นวิธีที่ดีที่สุด ทำให้รู้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนที่ไม่ได้สังเกตด้วยตนเองนั้นเป็นอย่างไร การสัมภาษณ์สามารถใช้ได้อย่างกว้างขวางเช่น อาจสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน

5.3 การวัดผลและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance Assessment)

ความสามารถของผู้เรียนประเมินได้จากการแสดงออกโดยตรงจากการทำงานต่าง ๆ เป็น

สถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นของจริงหรือใกล้เคียงกับสภาพจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาหรือปฏิบัติงานได้จริง โดยประเมินกระบวนการทำงาน กระบวนการคิด โดยเฉพาะความคิดขั้นสูงของงาน วิธีการทำงาน ผลสำเร็จของงาน มีคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน และมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน การประเมินความสามารถที่แสดงออกของผู้เรียน ทำได้หลายแนวทางต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ และความสนใจของผู้เรียน

5.4 การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานเป็นการเก็บรวบรวมและสร้างเอกสารที่เกี่ยวกับงานของผู้เรียนที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จเชิงสมรรถนะเฉพาะด้านที่ได้มีการคัดสรรมาแล้ว แฟ้มสะสมงานจะแสดงให้เห็นความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย ความสำเร็จ และพัฒนาการของผู้เรียน เป็นสิ่งที่บ่งบอกให้ทราบว่าผู้เรียนอยู่ตรงไหน ชั้นไหนและกำลังเดินทางไหนไปทางไหน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยตัวเอง รู้รักเข้าใจหลักเกณฑ์ที่ดีเป็นอย่างไร

5.5 การประเมิน โดยกลุ่มเพื่อน (Peer Assessment) เป็นการตัดสินใจโดยให้กลุ่มเพื่อนทำงานร่วมด้วย เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา เช่น

5.5.1 ความคิดสร้างสรรค์

5.5.2 การช่วยเหลือกลุ่ม

5.5.3 ความสามารถที่จะทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

5.5.4 เกณฑ์อื่น ๆ ได้แก่ การค้นคว้า การรวบรวมข้อมูล การเขียนรายงาน การนำเสนอสิ่งที่ค้นคว้า

5.6 การประเมินกลุ่ม (Group Assessment) ความสามารถที่จะทำงานในฐานะสมาชิกผู้มีประสิทธิภาพของกลุ่มถือเป็นทักษะสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทุกกลุ่มวิชาจะต้องเน้นย้ำการทำงานเป็นกลุ่ม มีการจัดความพร้อมอย่างมีคุณภาพและมีการประเมินผลที่ละเอียดรอบคอบ การทำงานกลุ่มของผู้เรียนจะมีคุณภาพสูงสุด รวมทั้งให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เมื่อมีการปฏิบัติดังนี้

5.6.1 จัดบรรยากาศให้เหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนรับทราบและเข้าใจว่าการทำงานเป็นกลุ่มจะให้ได้ผลดีแก่ผู้เรียนอย่างไร ผลงานกลุ่มจะประเมินด้วยวิธีใด

5.6.2 แจ้งให้ผู้เรียนทราบว่างานกลุ่มจะประเมินผลเมื่อใด การแจ้งล่วงหน้านี้จะทำให้ไม่ได้รับความกดดัน ต้องคอยวิตกกังวลว่าเมื่อใดผู้สอนจึงจะประเมินผล

5.6.3 คะแนนที่กำหนดให้ไม่ควรสูงมากเกินไป เพราะหลักการต้องการจะพัฒนาการทำงานร่วมกัน

5.6.4 แจ้งเกณฑ์การประเมินผลให้ผู้เรียนทราบ และบอกว่าเกณฑ์บางส่วนพร้อมทั้งให้ผู้เรียนเพิ่มเติมเกณฑ์ของตนเองได้ จึงค่อยตัดสินใจว่าแต่ละเกณฑ์จะให้คะแนนอย่างไร

5.6.5 จัดเวลาเรียนให้ผู้เรียน ได้มีการสำรวจว่าคุ้มค่าแก่การเรียนรู้หรือไม่ เป็นการให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ผลสำเร็จของตนเอง มีเวลาแยกแยะว่ายังมีจุดใดที่น่าจะทำได้ดียิ่งขึ้นอีก

5.6.6 ผู้สอนต้องมั่นใจและกระจ่างชัดเจนว่า สิ่งที่ประเมินคือผลผลิตจากกลุ่มหรือประเมินผลกระบวนการทำงาน กระบวนการผลผลิตเป็นคนละเรื่องกัน และจำเป็นต้องมีแนวทางประเมินที่แตกต่างกันในการทำกิจกรรมกลุ่ม บางกิจกรรมใช้ในการประเมินผลผลิต แต่บางกิจกรรมอาจใช้เพื่อการประเมินผลกระบวนการปฏิบัติเท่านั้น

5.6.7 ต้องระวังอันตรายจากการประเมินงานกลุ่มเป็นรายบุคคล เพราะจะนำไปสู่การเจ็บช้ำน้ำใจและการโต้แย้งอย่างรุนแรงได้ ต้องมีการแจ้งเกณฑ์ให้ทราบล่วงหน้า มีการอภิปราย มีข้อตกลงตั้งแต่เริ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรม การประเมินผลบุคคลควรจะทำต่อเมื่อผู้เรียนทั้งกลุ่ม ได้รับการพัฒนาความมั่นใจและความเชื่อถือ

5.6.8 พิจารณาวิธีการจัดการกลุ่ม จะให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มเองหรือไม่ (มีแนวโน้มที่จะเลือกเข้ากลุ่มเก่ง) หรือจะใช้จัดการผู้เรียนเข้าสู่ผู้เรียนเข้ากลุ่ม เพื่อให้ความสามารถในกลุ่ม (วิธีนี้จะได้ผลดีสำหรับงานที่ใช้เกณฑ์งานวัดย่อย ๆ ซึ่งอาจมีการหมุนเวียนสมาชิกกลุ่ม) หรือผู้สอนต้องการจัดผู้เรียนให้สมดุลทุกกลุ่ม เพื่อลดประสบการณ์ความรู้ความสามารถและทักษะของผู้เรียน วิธีนี้มีประโยชน์เพื่อการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีคุณภาพแต่ต้องการทักษะการประสานงานที่สูงมากในการจัดการ

5.7 การประเมินตนเอง (Self Assessment) ในการเสนอผลงาน ผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนมีการประเมินตนเอง ทั้งด้านความคิดและด้านความรู้สึก โดยให้ผู้เรียนได้พูดถึงงานของตนเอง มีขั้นตอนกระบวนการทำงานอย่างไร มีจุดบกพร่องจุดดีตรงไหน ผู้เรียนได้ความรู้ อะไรบ้างและผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่องานที่ทำขณะเดียวกันต้องเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ได้มีโอกาสวิพากษ์งานของผู้เรียนอันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจ

5.8 การเขียนรายงาน (Self – report) เป็นการให้ผู้เรียนเขียนรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองเหมือนการสัมภาษณ์ เพียงแต่ไม่มีคนตั้งคำถามเท่านั้นเอง

จากวิธีการประเมินผลดังกล่าว สามารถนำมาจัดแสดงวิธีการและเครื่องมือ ประเมินผลการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ในด้านความรู้ ด้านทักษะ / กระบวนการและ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

คุณสมบัติของหลักสูตรเป็นพลวัต มักจะปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เพราะการจัดการศึกษา ให้สนองกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในที่นี้จึงใคร่นำเสนอ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ความหมายของคำว่า “หลักสูตร” (Curriculum)

มีนักการศึกษาได้ให้คำนิยามความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

ธีรารัง บัวศรี (2532 : 172) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่าง ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน

นิคม ชมภูหลง (2545 : 85) กล่าวว่า หลักสูตรคือ ประสบการณ์ทั้งมวลและ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ทาง โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน ให้ได้รับประสบการณ์ตาม ความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและประเทศชาติ อย่างเหมาะสมกับวัย โดยผ่านกระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบ

กรมวิชาการ (2546 : 7) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือข้อกำหนดที่วัดด้วยจุดหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรม ตามกำหนดไว้ใน จุดมุ่งหมายของการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 1) กล่าวไว้พอสรุปได้ 2 ลักษณะดังนี้

1. ความหมายในวงแคบ หมายถึง วิชาและเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียน ในแต่ละชั้นเรียน ว่าจะต้องเรียนอะไรบ้าง และมากน้อย เพียงใด

2. ความหมายในวงกว้าง หมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัด

ให้แก่ นักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ นักเรียน ได้ความรู้ มีทักษะ เกิดทักษะ และ เจตคติที่ดีอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ

สรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่เป็นเอกสารหลักฐาน กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม สื่อวัสดุที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ เป้าหมายที่พึงปรารถนา

2. ความหมายของ คำว่า “การพัฒนาหลักสูตร” (Curriculum Development)

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภาระหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาจะต้องทำ ได้มี ผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Good (1973 : 157-1581) ได้นิยามไว้ 2 ลักษณะ คือ ประการแรก หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิชาการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ เกิดความเหมาะสมกับ โรงเรียน หรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอนและการประเมินผล ประการที่ 2 หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่าง ไปจากเดิม เป็นการสร้าง โอกาสทางการเรียนขึ้นมาใหม่

Sylor and Alexander (1974 : 7) อธิบายว่า หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิม ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมมาก่อน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย

Hilda Taba (1962 : 454) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดีขึ้น ทั้งด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การเรียน การสอน การวัดผลและประเมินผลอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้

สรุป การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ มักจะมี ผลกระทบต่อความคิด ความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่การปรับปรุงหลักสูตรจะ เปลี่ยนแปลงบางส่วน โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตรการจัด การศึกษาที่ทำให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน ย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีความ รัก ภาคภูมิใจในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ พัฒนาท้องถิ่นของตนเองในที่สุด

3. ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

ในการศึกษาความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น มีผู้กล่าวถึงความหมายของ หลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 312) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง หลักสูตร ที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 37) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสาระ
ท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่น
จัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

อุดม เขยกิจวงศ์ (2545 : 5-6) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง หลักสูตรที่
สถานศึกษา หรือครู หรือนักเรียนร่วมกันพัฒนาขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริง
เรียนแล้วเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้อย่างมีคุณภาพ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างมี
ความสุข

นิคม ชมภูหลง (2545 : 89) กล่าวถึงหลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง
ประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี
ความรู้ ความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และ
วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยพยายามใช้
ทรัพยากรท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้บน
พื้นฐานของสถานภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่แท้จริง ตลอดจน
มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2540 : 144) ได้กล่าวถึงความหมายของ
หลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนในท้องถิ่น
หนึ่งท้องถิ่นใด โดยเฉพาะ ถ้าพิจารณาขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของหลักสูตรกลางและ
หลักสูตรท้องถิ่น จะพบว่ามีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไปบ้าง หลักสูตรท้องถิ่นแบ่งออกได้เป็น
2 ลักษณะคือหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเพื่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อให้
ผู้เรียนในท้องถิ่นทุกวัย ทุกระดับอายุ เช่น หลักสูตรจักสาน หลักสูตรการทำของชำร่วยจาก
เปลือกหอย เป็นต้นหลักสูตรท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่งเป็นหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเสริม
หลักสูตรกลางให้มีความสมบูรณ์ขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะนี้จะใช้ร่วมกับหลักสูตรกลาง
โดยอาจจัดเป็นวิชาอิสระที่ให้เลือกเรียนหรือไม่อาจจัดเป็นรายวิชา แต่อาจจัดเป็นกิจกรรมหรือ
ประสบการณ์ที่ผู้สอนสามารถดัดแปลงเนื้อหาที่กำหนดมาจากส่วนกลางมาประยุกต์ โดยนำเอา
สาระทรัพยากร เทคนิควิธีของท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ได้

สรุปได้ว่าหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง กิจกรรมหรือมวลประสบการณ์ หรือ
ข้อกำหนดต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันผสมผสานภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรแกนกลาง โดนไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
แกนกลาง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความรัก

ความผูกพัน ความรู้สึกหวงแหน และภาคภูมิใจในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในที่สุด

4. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527 : 3) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่าเป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น โดยมีสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้น และมีการเรียนรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง

ธำรง บัวศรี (2542 : 6) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่าเป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บทระดับชาติมาจัดทำหรือปรับปรุงให้เหมาะที่จะใช้ในท้องถิ่น กล่าวคือ ให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับชีวิตในท้องถิ่น หมายถึง ภาค จังหวัด อำเภอ หรือ กลุ่มโรงเรียน

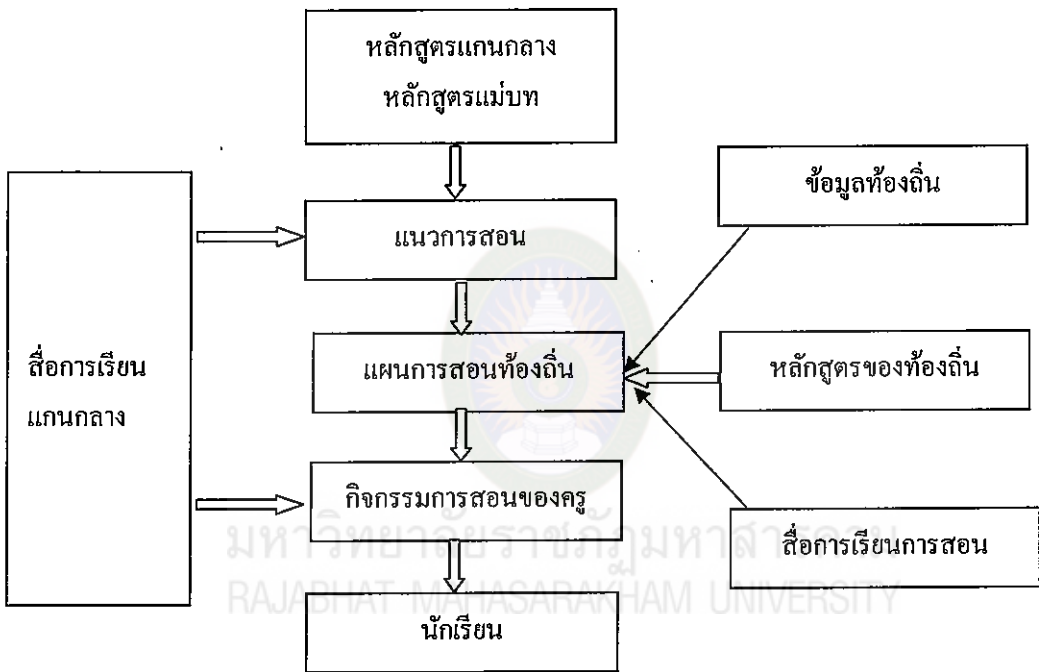
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2540 : 110) กล่าวถึงความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่นว่า เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายที่ต้องบรรลุ คือการให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติหรือมีคุณลักษณะร่วมบางประการที่เหมาะสมกันแต่อย่างไรก็ตามในสภาพความเป็นจริงของปัจจัยพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจในประเทศไทยนั้นย่อมมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ด้วยความแตกต่างหลากหลายของปัจจัยพื้นฐานดังกล่าวนี้ การจัดการเรียนการสอนให้กลุ่มผู้เรียนที่มีอยู่ในพื้นที่ที่มีปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกัน โดยใช้หลักสูตรกลางเพียงอย่างเดียว จึงเป็นสิ่งที่มาเหมาะสมยิ่ง

กรมวิชาการ (2546 : 5) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองในท้องถิ่นหนึ่ง เรียนรู้สภาพของสังคม เศรษฐกิจ ทำให้เกิดความรักความผูกพันและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตนได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2542 : 124) ได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันคือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลาง มาปรับ ขยายหรือเพิ่ม หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น

นิกม ชมภูหลง (2545 : 89) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง การที่ท้องถิ่นปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ปรับรายละเอียดเนื้อหาวิชา ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยสัมพันธ์กับ หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท

ดังนั้น หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรแม่บท

หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในท้องถิ่น จะเป็นทางด้านอาชีพ หรือสามัญก็ได้ หรือปรับจากหลักสูตรที่มีอยู่ก็ได้ แต่ต้องเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบันเสมอ ดังนั้น จึงมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ (อุคม เขยกิจวงศ์. 2545 : 5 - 6)

1. เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองชีวิตจริงของผู้เรียนที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การเตรียมอนาคต รวมทั้งมีความเข้าใจในเรื่องของเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ เรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติจริง เรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง
  2. เป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากความต้องการหรือสิ่งที่เป็นปัญหา ที่สอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา
  3. เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่เป็นปัจจุบันและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน
  4. เป็นหลักสูตรที่บูรณาการกับวิชาต่าง ๆ และบูรณาการกับชีวิตจริงได้
  5. เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสภาพปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
  6. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามระดับความสามารถและตรงกับสภาพปัญหาของตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้ช่วยวางแผนให้คำแนะนำชี้แนะ และอำนวยความสะดวกเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด
- หลักสูตรท้องถิ่นที่ดีที่โรงเรียนจัดทำขึ้นและพัฒนาขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตสภาพท้องถิ่น สภาพตามที่ปรากฏจริงในท้องถิ่น ควรมีเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์จำเป็น 5 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534 : 69)
1. เป็นสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมจริงของท้องถิ่น
  2. เป็นสภาพปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น
  3. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นให้ดีขึ้น
  4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ให้มีสภาพดีขึ้น
  5. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำข้อกำหนดจากหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน โดยการนำเอาความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

เพื่อจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของชุมชน

1. เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สังัด อุทรานันท์ (2532 : 311) กล่าวว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลต่อไปนี้

1. ตามหลักของหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ โดยเหตุนี้หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใด โดยเฉพาะก็ย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้มากที่สุด

2. ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้มีการยอมรับความสำคัญของผู้ใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก และได้รับการยอมรับว่าสมควรจะให้ผู้ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย ในทางปฏิบัติได้พัฒนาขึ้นมาใช้ในชุมชนที่ไม่กว้างขวางนัก ย่อมสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้

วิชัย ประสิทธิ์วิฑูมิเวชช์ (2542 : 135) ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวข้างต้น ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทที่พัฒนาในระดับชาติ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคม ในลักษณะกว้าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ดังนั้นเนื้อหาสาระและประสบการณ์บางอย่างไม่สามารถประมวลรายละเอียดตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น บางอย่างไม่อาจสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าหลักสูตรแกนกลางจะพัฒนาได้ทันสำหรับคนทั่วประเทศ บางอย่างมีผลกระทบโดยตรงกับท้องถิ่น ในบางท้องถิ่น นอกจากนั้นผู้เรียนเป็นคนล้ำสมัย เรียนรู้บางอย่างที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ความรู้หรือประสบการณ์บางอย่างพลาด โอกาสที่จะได้เรียนรู้

นิคม ชมภูหลง (2545 : 90) กล่าวว่า สาเหตุที่ต้องมีหลักสูตรท้องถิ่น เพราะการจัดการศึกษาที่ผ่านมาเป็นแนวทางการพัฒนาของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นส่วนใหญ่ วิชาความรู้ต่าง ๆ ที่จัดให้เรียนกันนั้นจึงค่อนข้าง โหนมเอียงไปในลักษณะที่เอื้อแก่การดำรงชีวิตในสังคมชุมชนเมือง โดยมีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตในชุมชนค่อนข้างน้อย ประกอบกับเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนท้องถิ่นและชุมชน

ปรับตัวตามไม่ทัน บังเกิดเป็นปัญหาของชุมชนชนบท ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในทางลบค่อนข้างมาก ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวน่าจะผ่อนคลายลงบ้าง หากมีความคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น และหากเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนด้วยแล้วก็ยังสามารถแก้ปัญหาได้มากขึ้น

สรุปได้ว่า สาเหตุที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะการจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ และไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ชุมชนไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาในอดีตของชุมชนตนเองได้ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมเนื้อหา ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อพัฒนาตนเองและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และสภาพท้องถิ่น

การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร คณะอนุกรรมการต้องจัดหา หรือสรรหาคณะผู้ร่วมงาน

1. คณะผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้ครบทุกด้าน เพื่อการแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้
2. คณะผู้ทดลองใช้หลักสูตร มีการเตรียมความพร้อมก่อนทดลองใช้ ซึ่งอาจจะเป็นการประชุมหรือการฝึกอบรม ทั้งนี้คณะอนุกรรมการต้องมีการเตรียมงานด้านต่าง ๆ อำนวย ความสะดวกแก่คณะผู้ร่วมงานทั้ง 2 คณะ เช่น วัสดุหลักสูตร แผนการทำงาน งบประมาณ เป็นต้น ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ต้องนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขก่อนถึงขั้นทดลองต่อไป

การขออนุมัติใช้หลักสูตร คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นต้องนำหลักสูตรที่ร่างขึ้น เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับ

สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ศึกษาสภาพความต้องการของท้องถิ่น แล้วก็นำมากำหนดจุดมุ่งหมาย คัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระกำหนดการวัดและประเมินผล นำหลักสูตรไปทดลองใช้ ประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของ

ชาวไทยเลข ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวตามลำดับขั้นตอนอย่างรอบครอบและถูกต้อง

2. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างหลักสูตรแกนกลาง หากจะให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ควรดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (นิคม ชมภูหลง. 2545 : 104 ; อ้างถึงใน สงัด อุทรานันท์. 2532)

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิจัย สัมภาษณ์ ประชุม และสัมภาษณ์หรือวิธีการอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระดับท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนา โดยการปรับปรุงหลักสูตรหรือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาเสริมเท่านั้น ว่าควรจะมีบรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง

ขั้นที่ 4 พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพท้องถิ่น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นมาใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในกรณีสร้างเพิ่มเติมควรระบุจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา สาระ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรการในการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน

ขั้นที่ 6 ดำเนินการใช้หลักสูตร นำหลักสูตรไปให้นักเรียนได้เรียนจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สิ่งที่สำคัญมากในขั้นนี้คือ การนิเทศและติดตามผล

ขั้นที่ 7 การประเมินผลการใช้หลักสูตร ในขั้นนี้การนิเทศและติดตามผลมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

ในทำนองเดียวกัน นิคม ชมภูหลง (2545 : 104-105 ; อ้างถึงใน จิรพันธ์ พูลพัฒน์. 2532 : 58) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ขั้นตอน 7 ขั้น คือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของสังคม

2. กำหนดจุดมุ่งหมายตามข้อ 1

3. คัดเลือกและจัดเนื้อหาวิชา เพื่อให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการ คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม จัดระเบียบ ลำดับขั้นตอน เนื้อหา และกิจกรรม

4. กำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล

5. การนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริง

6. ประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรมีประโยชน์ต่อผู้เรียน

Taba (1962 ; อ้างถึงใน นิคม ชมภูหลง. 2545 : 109-110) ได้เสนอแนะขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของสังคม

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ

3. คัดเลือกและเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูจะนำมาสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้

4. จัดลำดับขั้นตอนแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่เลือกมาได้

5. คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

6. จัดระเบียบ จัดลำดับขั้นตอน และแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาสาระการเรียน

7. กำหนดเนื้อหาสาระอะไรบ้าง หรือประสบการณ์อย่างใดบ้างที่ต้องการ ประเมินว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ต้องกำหนดไว้ด้วยว่าจะมีข้อมูลอะไรบ้าง ที่จะนำมาช่วยในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผล และจะใช้วิธีการประเมินอย่างไร

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน

นิคม ชมภูหลง (2545 : 111-114) กล่าวไว้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียน อาจดำเนินการและขั้นตอน 20 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง
3. ดำรวจข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่น
4. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
5. กำหนดเรื่อง/กลุ่มประสบการณ์/วิชา /ระดับชั้นที่จะพัฒนาเป็น

หลักสูตรท้องถิ่น

6. กำหนดรูปแบบหรือลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  7. เขียนหลักสูตรฉบับร่าง
  8. สร้างแบบประเมินหลักสูตรฉบับร่าง
  9. ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง
  10. ปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง
  11. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
  12. สร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
  13. ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
  14. ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้
  15. ทดลองใช้หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้
  16. สร้างแบบประเมินผลการใช้หลักสูตร
  17. ประเมินผลการใช้หลักสูตร
  18. ปรับปรุงหลักสูตร
  19. เผยแพร่หลักสูตร
  20. รายงานผลการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร
- สรุป การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สรุปเป็นกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้
1. ศึกษาข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่น
  2. กำหนดความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น
  3. พัฒนาโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
  4. ตรวจสอบโครงสร้างของหลักสูตร จัดทำคำอธิบายรายวิชาหลักสูตร
- เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน
5. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้คู่มือครู และสื่อการเรียนการสอน
  6. ประเมินหลักสูตรฉบับร่างและแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ

7. ปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

8. ประเมินผลรวมของหลักสูตรท้องถิ่น

เมื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว ถ้าดีนำไปใช้จัดการเรียนการสอนต่อไป ถ้าไม่ดีปรับปรุงแก้ไขตามขั้นตอน

3. การวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่น

การนำหลักสูตร ไปใช้ใน โรงเรียน ครูจำเป็นต้องศึกษาตัวหลักสูตร คู่มือหลักสูตร แล้วจึงวิเคราะห์คำอธิบายหลักสูตร ว่าหลักสูตรได้กำหนดเนื้อหา กิจกรรมและ จุดประสงค์ไว้อย่างไร ครูจึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนั้นก่อนลงมือทำการสอนทุกครั้ง ครูควรได้มีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นการยกระดับการศึกษาด้วย การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การแยกแยะหลักสูตรให้เห็นองค์ประกอบย่อย โดยมุ่งให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาและ กิจกรรม ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของหลักสูตรในแต่ละวิชาหรือกลุ่มวิชา (สมนึก กัทยิธรณี. 2541 : 170)

กรมวิชาการ (2539 : 6-15) ได้เสนอขั้นตอนในการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์คำอธิบายหลักสูตร

คำอธิบายหลักสูตรในแต่ละงานนั้น จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ กิจกรรม เนื้อหา และจุดประสงค์เรียนรู้ปลายทาง ในการวิเคราะห์คำอธิบายต้องศึกษาวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่างานนั้น ๆ ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่พึงประสงค์อะไรบ้าง เนื้อหา และกิจกรรมนั้นเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทำอะไร

ขั้นตอนที่ 2 จำแนกผลการวิเคราะห์จาก คำอธิบายหลักสูตร เป็นการจำแนกผลการวิเคราะห์คำอธิบายในขั้นที่ 1 โดยนำจุดประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมมาแยกให้เห็นชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์จุดประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลา จากคำอธิบายหลักสูตร ในขั้นนี้เป็นการจำแนกผลการวิเคราะห์จาก คำอธิบายหลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้

1. ปรับจุดประสงค์จากคำอธิบายหลักสูตรที่จำแนกไว้เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่จะนำไปสัมพันธ์กับเนื้อหาแต่ละเรื่อง ที่จะเรียนในหน่วยนั้น ๆ โดยให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย ที่เป็นกระบวนการ

2. กำหนดเนื้อหาและกิจกรรมตามขอบเขตเนื้อหาจาก คำอธิบายหลักสูตรที่จำแนกไว้ การกำหนดเนื้อหา กิจกรรม จะต้องคำนึงถึงคาบเวลา ระดับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละชั้นและต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

3. กำหนดคาบเวลา การกำหนดคาบเวลาต้องคำนึงถึงเนื้อหาแต่ละเรื่องที่จะสอน โดยพิจารณาว่าเนื้อหานั้นใช้เวลาเท่าใด ผู้เรียนจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม และคาบเวลา ในขั้นที่ 3 เพื่อนำไปสู่การเขียนแผนการสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้โดยการแตกย่อยจุดประสงค์ ไว้เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไปสัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอน

2. กำหนดรายละเอียดเนื้อหา ตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 3 ว่ามีเนื้อหาอะไรบ้างที่จะต้องเรียนในแผนการสอน

3. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องพิจารณาให้สัมพันธ์กับเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้ในข้อ 1 และ 2

4. กำหนดคาบเวลา กำหนดคาบเวลาควรพิจารณาเนื้อหา กิจกรรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ในข้อ 1, 2 และ 3 ว่าจะใช้ประมาณเท่าไรจึงสามารถสอนให้จบในแต่ละแผนการสอนจึงจะเหมาะสม

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์หลักสูตรต้องดำเนินการให้ครอบคลุมในด้านจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตลอดจนคาบเวลาเรียน

4. การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพของหลักสูตร ทั้งนี้เพราะการประเมินหลักสูตรจะทำให้รู้คุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร สามารถจะนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตรเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันจะเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้โดยสะดวก (สังคอุทรานันท์, 2532 : 279) การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบของหลักสูตรทั้งหมด

และควรจะประเมินให้ต่อเนื่องกัน การประเมินหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ไปจนถึงการนำหลักสูตรไปใช้ เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

Brady (1990 : 152) ได้ให้ความหมายของคำว่า การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) ไว้ดังนี้

1. เป็นการวัดระดับความสามารถ ของนักเรียน โดยการเปรียบเทียบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. เป็นการเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนกับเกณฑ์มาตรฐาน
3. เป็นการอธิบายและพิจารณาตัดสินหลักสูตร
4. เป็นการจำแนกขอบเขตสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของการตัดสินใจ
5. เป็นการใช้ความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อตัดสินกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

ส่วนจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ทิศนา แจมมณี (2543 : 113-114) ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 192) ได้กล่าวไว้ว่าหลักสูตรใด ๆ ก็ตามมีจุดมุ่งหมายในการประเมิน ดังนี้ คือ

1. เพื่อหาคคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่า หลักสูตรที่จัดขึ้นสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่
2. เพื่อตัดสินว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกันหรือไม่ ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่ เกิดปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร
3. เพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิต คือผู้เรียนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหรือไม่

อย่างไรรูปแบบในการประเมินหลักสูตร ได้มีนักวิชาการที่เชี่ยวชาญทางด้าน การพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผลได้เสนอแนะไว้หลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการประเมินผลหลักสูตร ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินที่มีแนวคิดการวิเคราะห์เชิงระบบ (System Analysis Approach) เป็นแนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับการทำงานของสิ่งต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยส่วนสำคัญสามส่วนที่มีความสัมพันธ์กันตามลำดับ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ซึ่งปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงานใด ๆ ได้แก่ บุคลากร เงิน อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และระยะเวลา สิ่งเหล่านี้หากไม่มีหรือมีอย่างไม่เหมาะสมเพียงพอ ก็จะทำให้การดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นไปอย่างติดขัด ไม่สามารถบรรลุไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ สำหรับกระบวนการ หมายถึง กิจกรรมการดำเนินการหรือ กิจกรรมการใช้ปัจจัยนำเข้านั้นเอง ในส่วนกระบวนการนี้นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นส่วนที่แสดงถึงการเคลื่อนไหวดำเนินงาน ที่จะนำไปสู่ผลตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นแม้ว่าจะมีปัจจัย นำเข้าอย่างเพียงพอเหมาะสมแต่ไม่มีการนำมาใช้หรือใช้อย่างผิด ๆ แล้วผลของงานที่ต้องการจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ และในที่สุดท้ายที่เป็นผลผลิต หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นหรือ ได้รับความจากการดำเนิน กิจกรรม หรือเมื่อ สิ้นสุดกระบวนการหรือกิจกรรมยอมทำให้ได้ผลผลิต ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วผลผลิตที่ได้ก็ควรต้องเป็นไปตามความต้องการที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพที่ 2 ดังนี้ (รัตนะ บัวสนธิ, 2543 : 69)

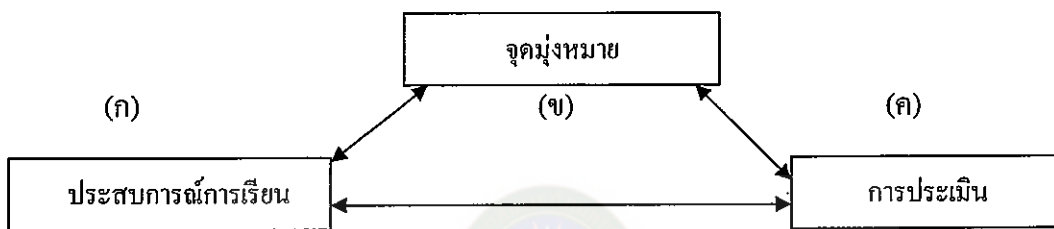

แผนภาพที่ 2 แผนภูมิการวิเคราะห์เชิงระบบ

2. รูปแบบการประเมินที่มีแนวคิดการวิชีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach) นักทฤษฎีการประเมินที่ยึดมาตรการเข้าถึงคุณค่าและเกณฑ์ตัดสินตามแนวคิดปรัชญา อัตนัยนิยม (Subjectivism) จะมีความเชื่อว่าวิธีเชิงธรรมชาติเป็นวิธีที่เหมาะสมในการประเมิน นักการประเมินกลุ่มนี้พยายามเสนอ โมเดล / รูปแบบการประเมินที่มีลักษณะการดำเนินงานที่ ยืดหยุ่น สนับสนุน การเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพธรรมชาติ โดยเน้นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ พยายามวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยหลักการเชื่อมโยง เหตุผล การสังเกตและการวิเคราะห์เบื้องต้นจะนำไปสู่การสังเกตและวิเคราะห์ในขั้นลึก ๆ ถัดไป จนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน โดยอาศัยความรู้

ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เป็นเกณฑ์สำคัญในการสรุปผล (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2537 : 89) ซึ่งวิธีการนี้เหมาะสมกับการวิจัยและประเมินที่อาศัยการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3. รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Model of Evaluation) เป็นรูปแบบที่เน้นการประเมินสัมฤทธิ์ที่ได้จากหลักสูตร ในทัศนะของไทเลอร์นั้นถือว่ากระบวนการทางการศึกษามีจุดเน้นอยู่ 3 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ และสัมฤทธิ์ผลของการเรียน ทั้งสามส่วนนี้มีความสัมพันธ์กัน ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร
(ที่มา : วิชัย วงษ์ใหญ่. 2535 : 20)

รูปแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางการศึกษา เป็นการประเมินเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลของการเรียนกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา แสดงด้วยเส้น (ค) นั้นเอง แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบการประเมินแบบนี้ยังสามารถมองถึงความสัมพันธ์ (ก) และ (ข) ได้อีกด้วย ความสัมพันธ์ที่แทนด้วยเส้น (ก) นั้นหมายถึงการประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตร และความสัมพันธ์ของประสบการณ์การเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนที่แทนด้วยเส้น (ข) นั่นคือการประเมินเปรียบเทียบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติจริงกับผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติแม้ว่าจะมีการแบ่งประเภทหรือรูปแบบของการประเมินแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางความคิด ของ ผู้จำแนกที่มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแนวคิดสำคัญของการประเมินหลักสูตร คือ การกระทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งมีช่วงของการประเมินหลักสูตร 3 ระยะ คือ (1) ประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ (2) ประเมินขณะใช้หลักสูตร และ (3) ประเมินหลังจากใช้หลักสูตร ดังนั้นการประเมินหลักสูตร ไม่ว่าจะดำเนินการในรูปแบบใดก็ตามย่อมไม่ใช่ประเด็นสำคัญ เนื่องจากแต่ละ

รูปแบบก็มีได้ ขัดแย้งกันซึ่งส่วนใหญ่จะแตกต่างกันที่รายละเอียดที่จะต้องประเมิน แต่อย่างไรก็ดีอาจสรุปได้ว่าการประเมินผลหลักสูตรมีจุดร่วมกันที่จะต้องประเมิน ได้แก่ ประเมินผู้ใช้หลักสูตร ผู้รับผลโดยตรงจากหลักสูตร และผู้รับผลกระทบจากหลักสูตร (รัตนะ บัวสนธ์. 2543 : 80) แต่สิ่งที่สำคัญคือ จะต้องประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรให้ได้มากที่สุด

4. รูปแบบปุยแข่งค์เทคนิค (The Puissance Analysis Technique)

การประเมินหลักสูตรแบบปุยของ (Puissance) เทคนิค เป็นวิธีการประเมินผลหลักสูตรแบบหนึ่งที่ใช้ในการประเมินเอกสารหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุยของ (The Puissance Analysis Matrix) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และคิดคำนวณผลออกมา ๆ ได้ โดยใช้ “สูตรปุยของ” ผลที่ได้รับจะเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับใด

ขั้นตอนในการใช้แบบปุยของเทคนิค มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเขียนหรือรวบรวมองค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร

ผู้สร้างหลักสูตรจะเริ่มโดยการตั้งจุดมุ่งหมาย คติกิจกรรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียน การสอน มักจะเรียกกันว่า “Tyler Loop” ดังนั้นในการประเมินหลักสูตรใดก็ตามถ้าจะใช้เทคนิค ปุยของงานขั้นแรกก็คือ รวบรวมไทม์เลอร์ผู้พ้อย ๆ ทั้งหมดที่ประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร

ขั้นที่ 2 ขั้นใช้ตารางวิเคราะห์ปุยของ โดยใช้หลักการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne) ที่ว่าความรู้ที่ครูให้แก่ผู้เรียนนี้มีหลายแบบหลายลักษณะ ซึ่งกาเย่ได้อธิบายไว้ 6 แบบ คือ

ขั้นตอน

1. ความรู้แบบถูกโง่ ได้แก่ การมุ่งให้นักเรียนทำอะไรเป็นลำดับ
2. ความรู้แบบเชื่อมโยง โดยใช้คำพูด ได้แก่ การมุ่งให้นักเรียนทำอะไรเป็นลำดับขั้นตอน และอธิบายเชื่อมด้วยคำพูด
3. ความรู้แบบผสมผสาน ได้แก่ การมุ่งให้นักเรียนแยกแยะความซับซ้อนหรือจำแนกสิ่งต่าง ๆ ได้ ซึ่งผ่านความรู้แบบที่ 1 และ 2 แล้ว
4. ความรู้แบบแนวคิด ได้แก่ การมุ่งให้นักเรียนสังเคราะห์สรุปหลักการลักษณะร่วมได้
5. ความรู้แบบหลักการ ได้แก่ การมุ่งให้นักเรียนนำความคิดรวบยอดหลาย ๆ ความคิดรวบยอด มาสรุปเป็นกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ได้

6. ความรู้แบบแก้ปัญหา ได้แก่ การมุ่งให้นักเรียนนำกฎเกณฑ์หรือหลักการไปสร้างสรรค์และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

ในแต่ละแบบนี้ ความรู้จะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่างกัน จากง่ายที่สุด ไปถึงยากที่สุด ภายใต้อธิบายถึงระดับหรือขั้นของพฤติกรรมไว้ 9 ขั้นคือ

1. การบอกหรือชี้เพื่อแสดงออกถึงการสามารถจำสิ่งที่ได้เรียน
2. การเลือก
3. การบอกกฎเกณฑ์
4. การลำดับ
5. การสาธิต
6. การสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา
7. อธิบายด้วยคำพูดของตัวเองอย่างเข้าใจ และสามารถตอบคำถาม

ต่าง ๆ ได้

8. การแยกแยะสิ่งที่เหมือนกันและไม่เหมือนกัน
9. การใช้กฎเกณฑ์ที่ได้เรียนมาในสถานการณ์ต่าง ๆ

ตามหลักการเรียนของกาเย่ ความรู้หรือพฤติกรรมที่อยู่ในอันดับสูง เป็นความรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งมั่นคงกว่าความรู้หรือพฤติกรรมที่อยู่ในอันดับต้น ๆ หลักสูตรใดที่มุ่งสอนผู้เรียนให้ได้ความรู้ และแสดงพฤติกรรมในขั้นสูง ๆ ได้ หลักสูตรนั้นนับว่าเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพดี ซึ่งตารางวิเคราะห์หุ่ยแซงค์ มีลักษณะดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางการวิเคราะห์หุ่ยแซงค์

พฤติกรรมการเรียนรู้ (ระดับคะแนน)	แบบความรู้					
	ลูกโซ่ (1)	เชื่อมโยงโดย คำพูด(2)	ผสมผสาน (3)	แนวคิด (4)	หลักการ (5)	แก้ปัญหา (6)
1. บอก ชี้						
2. เลือก						
3. บอกกฎเกณฑ์						
4. ลำดับ						
5. สาธิต						

พฤติกรรมการณ์เรียนรู้ (ระดับคะแนน)	แบบความรู้					
	ลูกโซ่ (1)	เชื่อมโยงโดย คำพูด(2)	ผสมผสาน (3)	แนวคิด (4)	หลักการ (5)	แก้ปัญหา (6)
6. สร้าง						
7. อธิบาย						
8. แยกแยะ						
9. ใช้เกณฑ์						

การใช้ตารางวิเคราะห์ปัญหาของเพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของหลักสูตร
ทำได้ดังนี้

1. นำจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการสอน และการวัดผลที่รวบรวมมาได้
ทั้งหมดจากหลักสูตร มาวิเคราะห์ดูแต่ละหัวข้อเป็นความรู้ที่อยู่ในระดับใด และพฤติกรรม
การเรียนรู้ที่อยู่ในลำดับขั้นใด

2. หลังจากตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว ก็จะต้องคิดคำนวณน้ำหนัก
ในแต่ละช่องจากตารางการวิเคราะห์โดยใช้สูตร

น้ำหนักของแต่ละช่อง = น้ำหนักของแบบการเรียนรู้ x น้ำหนัก
ของพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ x จำนวนข้อในช่องนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นใช้สูตรปัญหาของหาคุณภาพหลักสูตร (Puissance Measure
ใช้ตัวย่อ P.M) $P.M. =$ น้ำหนักของทุกช่องในตารางวิเคราะห์

ขั้นที่ 4 ขั้นแปลผล เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลที่คำนวณได้ ดังนี้

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1-4 แสดงถึงคุณภาพต่ำ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 4-10 แสดงถึงคุณภาพปานกลาง

ค่า P.M. ตั้งแต่ 10-18 แสดงถึงคุณภาพสูง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินที่มีแนวคิดการวิจัยเชิงธรรมชาติ
โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ในการประเมินหลักสูตร
ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับ
บริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย

ความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว

1. ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้าน

หัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง งานช่างหรืองานฝีมือของชาวบ้าน ที่ประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ไม้สอยภายในบ้าน ให้เป็นสิ่งที่สนองความเชื่อถือทางด้านประเพณี ศาสนา เช่น เป็นเครื่องบูชา ใช้เพื่อความสวยงามสนองความสุขทางจิตใจและเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

หัตถกรรม หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการกระทำด้วยฝีมือมนุษย์ โดยนำวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน งานหัตถกรรมจะมีการพัฒนารูปแบบไปตามการพัฒนาฝีมือของช่าง ที่สั่งสมประสบการณ์และสืบทอดความรู้ความชำนาญ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาและทักษะส่งผลให้งานหัตถกรรมมีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ งานหัตถกรรมจึงกลายเป็นงานศิลปหัตถกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่อาจแยกออกจากกันได้

หัตถกรรมมีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมาเป็นเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากหัตถกรรมเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ ความจำเป็นในการดำรงชีพในสังคมทุกระดับชั้นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่อยู่ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท เป็นไปอย่างเรียบง่ายตามธรรมชาติ เป็นสังคมการเกษตรกรรมอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านในแต่ละครอบครัวอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ระหว่างเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน งานหัตถกรรมสร้างแบบง่าย ๆ ด้วยวัสดุธรรมชาติ ที่หาได้ในท้องถิ่น อาชีพหลักของชาวบ้านคือการเพาะปลูก การประมง การเลี้ยงสัตว์ ส่วนการดำเนินไปที่การแลกเปลี่ยนกันระหว่างผลผลิตจากไร่นากับสิ่งของที่จำเป็น เช่น เสื้อผ้า เกือบเป็นต้น หลังเสร็จสิ้นฤดูทำนาผู้หญิงมักจะทำงานฝีมือ เช่น แกะสลัก เย็บผ้า ทอผ้า ส่วนผู้ชายจะทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน เป็นต้น งานหัตถกรรมของชนชั้นทางสังคม ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือทำมาหากิน เครื่องประดับ เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม (ทวีศักดิ์ สุวรรณวิมล, 2556 : <https://sites.google.com/site/aroinha/hatthkrmm-thiyni-withi-chaw-thiy>)

จึงกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตมีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมตั้งแต่สมัยอดีต โดยมีความผูกพันใกล้ชิดกับงานหัตถกรรมมาโดยตลอดซึ่งแทรกอยู่ในทุกกิจกรรมการดำรงชีวิต ของทุกชนชั้น

2. หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับบริโภคข้าวเหนียว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นภาคที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ครอบคลุมหลายจังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย อุดรธานี อุบลราชธานี หนองบัวลำพู มุกดาหาร ภาคอีสานเป็นดินแดนที่แยกจากที่ราบภาคกลาง โดยมีภูเขาที่ยกขึ้นมาประคองขอบของที่ราบสูงหันด้านชันไปทางภาคกลาง ด้านใต้มีด้านชันทางที่ราบต่ำเขมร ที่ราบสูงอีสานจะลาดเอียงไปทางตะวันออกเฉียงใต้บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงทำให้แม่น้ำสายสำคัญ ๆ ของภาคนี้ไหลจากตะวันตกไปยังตะวันออกไปรวมกับแม่น้ำโขง

นอกจากประชากรในภาคอีสานจะมีความหลากหลายของลักษณะทางชาติพันธุ์แล้ว ยังมีวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียวเช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ในภาคเหนือ แม้ว่าคนอีสานจะบริโภคข้าวเหนียวเหมือนกับคนภาคเหนือก็ตามแต่เครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค ข้าวเหนียวของภาคอีสานมีลักษณะเฉพาะตนที่ต่างไปจากของภาคเหนือ ถึงแม้จะใช้ประโยชน์ใน การใส่ข้าวเหนียวเช่นเดียวกันก็ตาม

เครื่องจักสานภาคอีสานที่เกี่ยวข้องด้วยวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียวที่สำคัญคือ หวดนึ่งข้าวเหนียว กระติบข้าว โบรมสายข้าว และไม้ด้ามสายข้าว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. หวดนึ่งข้าวเหนียว

หวดนึ่งข้าว เป็นเครื่องใช้ อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านทุกวันนี้จะต้องใช้หวดนึ่งข้าวเป็นประจำ การนึ่งข้าวเหนียวด้วยหวดนั้นนับว่าเป็นวิธีง่ายและสะดวกที่สุด ดังนั้น หวดนึ่งข้าวจึงเป็นเครื่องใช้ที่ผู้ผลิตสามารถทำขายได้ให้กับครอบครัว โดยทำเป็นอาชีพเสริมได้ เพราะนอกจากจะใช้หวดนึ่งข้าวแล้ว ยังสามารถดัดแปลงหวดเป็นเครื่องใช้อย่างอื่นได้ด้วย เช่น ประดิษฐ์เป็น โคมไฟตกแต่งร้าน ประดิษฐ์เป็น หน้ากากแสดงผีตาโขน และสิ่งอื่นได้อีกมากมาย (<http://www.finearts.go.th/nakhonphanomlibrary/parameters/km/item/>)

วัสดุอุปกรณ์การทำหวดนึ่งข้าว พรำ เลื่อย ไม้ไผ่เฮี้ย เศษผ้า

ชั้นเตรียมเส้นตอก

ใช้พรำตัด ไม้ไผ่เฮี้ยจากกอ โดยเลือกลำที่ไม่แก่หรืออ่อนจนเกินไป ใช้เลื่อยตัวให้เป็นปล้อง ๆ โดยทิ้งส่วนที่เป็นข้อ ความยาวของไม้ไผ่ที่เลื่อยนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของหวด เช่น ถ้าสานหวดใหญ่จะตัดไม้ให้ยาว 35 นิ้ว หวดขนาดกลาง 30 นิ้ว หวดขนาดเล็ก 25 นิ้ว

เป็นต้น ใช้พริกผ้าไม้ไผ่เป็นซีก (ชาวบ้านเรียก ถีบ) ขนกดความกว้างของซีกไม้ไผ่ หวดขนานใหญ่ กว้าง 0.5 ซม. หวดขนาดกลาง กว้าง 0.8 ซม. หวดขนาดเล็ก กว้าง 0.6 ซม.

การจักส่วยตอก คือ การเหลาชีกไม้ไผ่เพื่อลบคมของซีกไม้ตรงกลางออก แล้วเหลาหัวท้ายของซีกไม้ให้เรียวลง การจักตอก คือ การเอาส่วนที่เป็น เนื้อไม้และเปลือกไม้ไผ่ (ติวไม้) แยกออกจากกันซีกหนึ่งจะจักเป็นเส้นตอกได้ ประมาณ 8-10 เส้นการจักตอกสำหรับสานหวด ควรหาสไม้ไผ่ที่ค่อนข้างอ่อน ความยาวของเส้นตอก ทำตามขนกตอกที่กล่าวข้างต้น

ขั้นนำเส้นตอกที่จักไว้ไปผึ่งแดดอย่าง หรือรมควัน

นำเส้นตอกที่ จักเสร็จแล้วผึ่งแดดให้แห้ง ถ้าเป็นฤดูที่ใช้วิธีรมควัน จะทำให้ไม้มีรา ขึ้น การผึ่งแดดใช้เวลา 2-3 วันถ้ารมควันก็ให้สังเกตดูสีของเส้นตอก เป็นสี น้ำตาลก็ถือว่าใช้ได้ เมื่อเส้นตอกผึ่งแดดหรือรมควัน ได้ที่แล้วมัดตอกเป็นมัด ๆ ตามความยาวของเส้นตอก แต่จะขนาดไว้

ขั้นการสานหวด

การก่อหวดใช้ตอกเป็นเปลือกไม้ (ติว ไม้) สานก่อรวมกันกับตอกธรรมชาติ วางในแนวตั้ง 4 เส้น แนวนอน 8 เส้น สานขัดเป็นลาย 3 โดยเริ่มจากจุดกึ่งกลางสานไปข้างจุดกึ่ง สานไปข้างละ 13 ชัด รอบปลูกกันหวด นำเอมหวดที่ก่อแล้วมาหักมุมที่จุดกึ่งกลางแล้ว สานลาย 3 ไป รอบ ๆ หวดจนหมดเส้นตอกทั้ง 2 ข้าง

การสานหวด ถ้าสานความสูงของหวดยังไม่ได้ขนาด ก็สามารถใส่เส้นตอกเพิ่มความสูงได้แล้วสานเพิ่มเข้าไปอีกทั้ง 2 ข้าง การโพหวด เมื่อความสูงได้ตามความต้องการแล้ว จะใช้ตอกโพ มาสานขัดหวดเป็นขัดลาย 3 โดยใช้ตอกโพ 3 เส้น สานลายขัดไล่กันไปให้รอบ แล้ว ตัดเส้นตอกที่ยาวเกิน ไปทิ้งเพื่อเตรียมม้วนในขั้นตอนสุดท้าย

การม้วนหวดเริ่มจากด้านข้างของหวด ใช้นิ้วมือหักม้วนไปตามลาย ม้วนต่อกันไปเรื่อย ๆ จนถึงกึ่งกลางและเหน็บเส้นตอก 2-3 เส้น สุดท้ายลงไปตามลาย ของหวดแต่ ละข้างก็จะ ได้หวดหนึ่งข้าวที่สมบูรณ์

การสานหวดหนึ่งข้าว เป็นกระบวนการที่ ต่อเนื่อง ผสมผสานกับงานศิลปะของชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แม้ว่าสังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยก็ตาม เราก็ควรจะอนุรักษ์ หวดหนึ่งข้าว อันเป็นมรดกภูมิปัญญาชาวบ้าน ไว้ให้คงอยู่สืบต่อไป

2. กระจับขี้ว

กระจับ เป็นภาชนะจักสานสำหรับใส่ขี้วเหนียวนี้ อีกแบบหนึ่งที่นิยมใช้กันในอีสานเหนือ คือ "กระจับ" ซึ่งสานด้วยไม้ไผ่เช่นเดียวกัน แต่รูปแบบและวิธีการสานแตกต่างกันออกไป กระจับมีรูปร่างทรงกระบอกคล้ายกระป๋องไม่มีขา มีเพียงส่วนตัวกระจับและส่วนฝาเท่านั้น วิธีการสานจะสานด้วยดอกไม้เสี้ยนซึ่งเป็นดอกอ่อน ๆ โดยจะสานเป็นรูปทรงกระบอกให้มีความยาวเป็นสองเท่าของความสูงของตัวกระจับที่ต้องการ เสร็จแล้วต้องพับทบกลับส่วนหนึ่งไว้เป็นด้านในตัวกระจับ ก่องขี้วชนิดนี้จะสานหลายด้านในและด้านนอก ต่างกันคือส่วนที่จะพับทบกลับไว้ด้านในนั้นจะสานด้วยลายอำเจียน ส่วนด้านนอกที่ต้องการความสวยงามจะสานด้วยลายสองชั้น หรือยกดอกเพื่อความสวยงาม ส่วนกันจะต้องสานเป็นแผ่นกลม ๆ ต่างหากแต่นำมาผนึกติดกับตัวกระจับภายหลัง ส่วนฝากระจับก็จะทำเช่นเดียวกับตัวกระจับ กระจับชนิดนี้บางครั้งอาจจะใช้ก้านตาลขดเป็นวงทำเป็นส่วนฐาน เพื่อความคงทนด้วย (วิบูลย์ ธีสุวรรณ. 2541 : 2-5)

การเตรียมไม้ไผ่สำหรับการสานกระจับขี้วนั้น ควรมีอายุไม่เกินหนึ่งปี โดยเลือกไม้ที่โตเพียงฝนเดียวมาทำก่องขี้วหรือสานกระจับ สำหรับไม้ที่ใช้ทำกระจับได้ดีที่สุดจะมีอายุประมาณ 4-5 เดือน การเลือกไม้ไผ่ จะเลือกไม้ที่มีข้อปล้องยาวและตรง มีผิวเรียบเป็นมัน นำมาตัดข้อปล้องทางหัวและท้ายออก โดยใช้เลื่อยตัดรอบไม้ไผ่เพื่อป้องกันผิวไม้ฉีก ขนาดของปล้องไม้ไผ่หนึ่ง ควรมีความยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร จากนั้นจึงใช้มีดโต้ผ่าออกเป็นชิ้น ๆ แล้วใช้มีดดอกจกเป็นดอกชูดเปลือกสีเขียว ของมันออกและตากแดดเพื่อเก็บรักษาเอาไว้ก่อนจะทำงานสาน

เมื่อเราเหลาไม้ไผ่จนมีขนาดเหลือความหนาประมาณ 0.05 เซนติเมตร เราจะขูดเสี้ยนไม้ออก เพื่อให้ดอกมีความเรียบและอ่อนบางที่สุด กระจับที่ได้ก็จะสวย และเวลาสานถ้าหากว่าเป็นดอกอ่อนก็จะทำให้สานง่ายไม่เจ็บมืออีกด้วย เมื่อเราได้ดอกมาประมาณ 100-150 เส้นแล้ว ก็จะเริ่มสานติบขี้วได้ บางครั้งผู้สานต้องการเพิ่มลวดลายในการสานกระจับก็จะย้อมสีดอกก่อนก็มี ส่วนใหญ่จะใช้สีผสมลงในกระบอกไม้ไผ่แล้วนำมาข้อมดอกให้เป็นสีเส้นตามที่ตัวเองต้องการ

กระจับขี้วหรือที่ชาวอีสานมักเรียกว่า ติบขี้วนั้น เวลาที่ลงมือสานมักจะเริ่มต้นสานใช้ดอก 6 เส้น แล้วสานด้วยลายสอง โดยทิ้งชายดอกให้เหลือประมาณ 5 เซนติเมตร เมื่อสานได้ยาวจนชายดอกอีกด้านเหลือประมาณ 3 เซนติเมตรให้นำชายทั้งสองข้างมาประกบ

กันโดยใช้ลายสอง และเมื่อนำมาประกบกันได้แล้วด้วยลายสอง ก็จะม้วนชายตอกที่ไม่ต้องการ อีกทีด้วยการสานลายสองเวียน

การสานกระติบให้ประกบซ้อนกันเป็นสองชั้น ก็เพื่อช่วยเก็บความร้อนให้อยู่ได้ช่วงขณะหนึ่งพอที่จะทำให้ได้กินข้าว เหนียวที่ไม่แข็งเกินไป นอกจากนั้นกระติบข้าวที่ทำจากไม้ไผ่ยังช่วยดูดซับเอาหยาดน้ำที่อยู่ภายในที่ จะเป็นตัวทำให้ข้าวเปียกหรือและได้อีกด้วย

ขั้นตอนต่อไปคือการขึ้นลายกระติบ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความต้องการของคนที่สานว่าต้องการใช้ลายอะไร เพราะแต่ละลายจะขึ้นต่างกัน ลายกระติบที่นิยมสาน คือ “ลายข้างกระแตสองชั้นและสามชั้น” การขึ้นลายสองนั้น จะยกตอก 2 เส้นแล้วทิ้ง 2 เส้น และเมื่อขึ้นลายไปได้ประมาณครึ่งหนึ่งของความยาวของตอกแล้ว ก็จะสานต่อด้วยลายสามนอนหรือลายคูก จากนั้นจึงสานด้วยลายสองชั้นอีกครั้งเพื่อความแข็งแรงของกระติบข้าว จากนั้นจึงม้วนเก็บชายตอกด้วยการพับครึ่งเข้าไปข้างในทั้งสองข้างและบีบ เพื่อตกแต่งให้สวยงาม ส่วนกันของกระติบข้าวนั้นจะสานเป็นแผ่นแบนสองอันมาประกบกันเข้าแล้วผูกติด กับส่วนตัวกระติบ เรียกขั้นตอนนี้ว่า “อัดตุ้” ซึ่งมีการเย็บอยู่สองวิธีคือ การเย็บ โดยใช้หวาย กับเย็บด้วยการใช้ด้ายเย็บ แต่การเย็บด้วยหวายนั้นให้ความสวยงามตามธรรมชาติ และมีความแข็งแรงกว่าการเย็บด้วยด้าย แต่ปัญหาก็คือหวาย จะหายากในปัจจุบัน

ส่วนต่อไปคือฐานของกระติบ ซึ่งคนอีสานจะเรียกว่า “ตีนติบข้าว” เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องรับน้ำหนักและจำเป็นที่จะต้องทำให้แข็งแรง ดังนั้นส่วนใหญ่จึงใช้ก้านตาลมาเหลาแล้วโค้งให้เป็นวงกลมเท่ากับขนาดของกัน กระติบข้าว ก้านตาลที่ใช้จะต้องตรงไม่คดเบี้ยวและมีความยาวประมาณ 1 เมตรขึ้นไป นำก้านตาลที่ตัดได้มาเหลาเอาหนามตาลออก ผ่าตามความยาวของก้านตาล ซึ่งก้านตาล 1 ก้านใหญ่สามารถทำตีนกระติบได้ 1-2 อัน จากนั้นจึงผ่าเกลาให้เรียบเสมอกัน นำมาม้วนแล้วทิ้งไว้ให้แห้ง โดยใช้เวลาประมาณ 15-20 วันเป็นอย่างน้อย

การทำฝากระติบข้าวนั้นจะสานเช่นเดียวกับตัวกระติบเพียงแต่ให้ใหญ่กว่าเพื่อ สวมครอบปิดเปิดได้ กระติบข้าวที่สานเสร็จแล้วไม่ควรเก็บไว้ในที่ชื้น เพราะจะทำให้ขึ้นราได้ง่ายและมีมอดเจาะ และควรเก็บไว้ในที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก

(<http://www.sawasdeenakhonphanom.com /2396>)

3. โบรมสายข้าว

โบรม เครื่องมือที่ชาวอีสานใช้สายข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้ว คือใช้ไม้ปลายมนคล้ายไม้พายเรือขนาดเล็ก ๆ คนข้าวให้โอระเหยออกไปจนได้ข้าวเหนียวที่ร้อนพอดีแล้วจึงใช้มือคลึงใส่ลงไปนึ่งในกองข้าว โบรม ทำด้วยไม้เนื้อแข็งเป็นแผ่นหนา ๆ ตัดและฉากให้เป็นรูปกลม

หรือரிตามต้องการ แล้วขูดหน้าไม้ลึกลงประมาณ 1 นิ้ว ขัดหน้าไม้ให้เรียบสำหรับเทข้าวลงใส่ ส่วนบนของโบรมีดำสำหรับถือไปเก็บหลังจากใช้แล้ว เพราะ โบรมีมีน้ำหนักรวมมากจึงมักเก็บด้วยวิธีพิงไว้กับฝาผนัง โดยหันข้างหน้าเข้าข้างใน (ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน. 2556 ;

<http://ictwatburapa.com/BOM.html>)

4. ไม้ด้ามสายข้าว

ไม้ด้ามสายข้าว ใช้สำหรับคนข้าวเหนียวที่หนึ่งสุกใหม่ ๆ ยาวประมาณ 35-40 เซนติเมตร กว้างประมาณ 4 เซนติเมตร หนาประมาณ 1 เซนติเมตร ลักษณะส่วนลำตัวและส่วนปลายแบน ส่วนโคนทำให้กลมเพื่อให้จับสะดวกและไม่เจ็บมือ มีใช้กันทั่วไปในภาคอีสานเหนือ ทำขึ้นจากไม้ไผ่หรือไม้จิง ส่วนใหญ่จะใช้ไม้จิง ไม้ที่นิยมนำมาทำไม้ด้ามสายข้าว คือ ไม้ "เหมือดคน" ถ้าหาไม้ไผ่จะใช้ "ไม้ซ้อ" หรือไม้ "เหม้าสาย" นอกจากบางคนที่ยังงายเท่านั้นจึงใช้ไม้ไผ่มาทำไม้ด้ามเข้า

วิธีทำ เมื่อได้ไม้ด้ามที่ต้องการมาแล้วจะตากส่วน โคนให้กลมเพื่อเป็นที่จับ ประมาณเอวว่ายาวเศษ 1 ส่วน 4 ของความยาวทั้งหมด เหลือ 3 ส่วน จะตากเหลาให้แบน บางคนตากให้แบนทั้ง 2 ด้านเข้าหากัน บางคนตากแบนด้านเดียว เหลาปลายให้มนโค้ง

ประโยชน์การใช้งาน ไม้ด้ามสายข้าวใช้คนข้าวเหนียวที่หนึ่งสุกใหม่ ๆ เมื่อเทออกจากหวดลงสู่ภาชนะที่เรียกว่า โบรมีสายข้าว ใช้ไม้ด้ามนี้คนข้าวกลับไปกลับมา เพื่อให้ข้าวเหนียวนุ่มนวล และคนเพื่อให้ข้าวเหนียวใหม่กับข้าวเย็นที่เหลือจากวันก่อนให้เข้ากัน จะทำให้ข้าวไม่แข็งหรือไม่เหนียวจนเกินไป

ไม้ด้ามสายข้าว นอกจากใช้คนข้าวแล้ว ยังใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ด้วย เมื่อมีคนป่วยด้วยโรคลมชื้นชกจนคางแข็ง คนเมืองเรียกโรคลมนี้ว่า "สันนิบาตคางคับ" เพื่อป้องกันคนป่วยกัดลิ้นตัวเอง หรือเพื่อกรอกยารักษา จึงใช้ไม้ด้ามข้าวจัดปากให้อ้าและคาไว้เช่นนั้น จนกว่าจะรู้สึกตัว อีกประการหนึ่ง เมื่อมีคนเบื่อเห็ด (กินเห็ดพิษ) ให้นำไม้ด้ามข้าวที่ทำด้วยไม้เหมือดคน มาฝน แล้วให้คนที่เบื่อเห็ดกิน เชื่อว่าจะทุเลาและหายจากการเบื่อเห็ด ได้ชะงัด (ศรีเลา เกษพรหม. เครื่องใช้ล้านนา. 2556 : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6wYKH8rmHM8J:http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/elanna51/misc/misc1-15.html>)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่าภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ ความสามารถความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ส่วนคำว่า ท้องถิ่น (Local) หมายถึง ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง โดยเฉพาะ ไม่สามารถกำหนด ได้ว่ามีขนาดของพื้นที่หรือจำนวนประชากรหรือสิ่งต่าง ๆ ได้ว่าเป็นเท่าใด ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folk Wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

ธวัช ปุณโณชก (2531 : 40) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้จากประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ประสบด้วยตนเอง หรือเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมต่อกันมา ภูมิปัญญา ไม่ได้หมายถึงแค่ในอดีต แต่หมายถึงศักยภาพในการสานความรู้ใหม่ ๆ นั่นคือ ภูมิปัญญายุคหนึ่งสมัยหนึ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ตามการพัฒนาความรู้ของสังคม

รัตนะ บัวสนธิ์ (2539 : 9) ให้ทัศนะว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ กระบวนการที่บุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสมสืบเนื่องกันมา ปรับปนเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย โดยสามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างสงบสุข

กรมวิชาการ (2540 : 3) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้แก้ปัญหา หรือดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดกันกรองกันมายาวนาน

เอกวิทย์ ฤ กลาง (2540 : 11) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพอยู่ในระบบนิเวศน์ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา

Warren (1989 ; อ้างถึงใน พระครูวินัยธรประจักษ์ จุกกฤษฎโม. 2545 : 19) ได้ใช้คำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความหมายว่าเป็นระบบเกษตรกรรมในท้องถิ่น ซึ่งพัฒนา มาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง ด้วยรูปแบบของการเพาะปลูกที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ด้านการเกษตร

ที่ได้ปฏิบัติกันมาในท้องถิ่นนั้น ระบบดังกล่าวมีความสมดุลลงตัว โดยปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและอาจได้รับอิทธิพลจากนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในด้วระบบเอง รวมทั้งรับมาจากภูมิปัญญาที่อื่น ทั้งระบบเกษตรกรรมระดับชาติ และนานาชาติ นอกจากนี้วอเรน ยังใช้คำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น แทนกัน ได้กับคำว่าวัฒนธรรม เพื่อหลีกเลี่ยงความหมายที่มีกนนิยมนกันทางตะวันตก ว่าหมายถึง ระบบที่หยุดนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง

Zane ma Rhea & Bob Teasdale (2000 ; อ้างถึงใน สุนันทา แซมเพชร. 2547 : 86) ได้แสดงความคิดเห็นถึงความหมายของภูมิปัญญา โดยมีบริบทว่าเป็นผลที่เกิดจากคิดหรือสิ่งที่สังคมมีความเข้าใจร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสังเกตได้จากสังคมท้องถิ่นสามารถสรุปได้ว่าใครเป็นผู้ฉลาด หรือมีภูมิปัญญา ภูมิปัญญาเป็นความฉลาดของสังคมหนึ่งอาจไม่ใช่ความรู้ที่สมบูรณ์เสมอไป ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ทำให้ท้องถิ่นดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544 : 170-171) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดเวลา และในภูมิปัญญาท้องถิ่นมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจึงอาจเรียกได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น Situated Knowledge หมายความว่า เป็นความรู้ที่ขึ้นอยู่กับ การปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ หากในสังคมต่าง ๆ ปราศจากกระบวนการเรียนรู้ ถึงแม้จะมีปัญญาที่ใช้ไม่ได้กับการพัฒนา เพราะการพัฒนา หมายถึง สถานการณ์ที่ไม่คงที่ สถานการณ์ที่ผันแปรตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถ้าหากความรู้มิได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ก็ไม่สามารถที่จะเท่าทันการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะภูมิปัญญา มีระบบความรู้ที่ผสมผสานอยู่ อันนี้เป็นลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกอย่างหนึ่ง

สรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาการจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเราภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้ จากนานาทัศนะทั้งหมดดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถ หรือระบบของความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมจากประสบการณ์ที่มีคุณค่าของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของบริบทของสังคม เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

2. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ และมีคุณค่ายิ่งต่อการดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่รอดของบุคคลในท้องถิ่น และความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

วิชัย ดันศิริ (2536 : 5) กล่าวว่า มนุษย์จัดระบบการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมด้วยสติปัญญาอันล้ำเลิศของมนุษย์ สังคมในยุคต่าง ๆ ได้สร้างขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวประเพณีปฏิบัติ วิถีชีวิต และทักษะของการหาเลี้ยงชีพตลอดจนความเชื่อถือทางศาสนา เพื่อสั่งสอนเยาวชนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม กระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมสมัยก่อนจึงแทรกซึมอยู่กับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกในพิธีการต่าง ๆ เช่น พิธีการ โขน จุก พิธีการสมรส พิธีการบรรพชา พิธีสงกรานต์ พิธีกรรมทางศาสนาและพิธีงานศพ เป็นแนวประเพณีปฏิบัติที่ผู้ใหญ่ ใจสั่งสอนผู้น้อยและเป็นพลังจิตที่หลอมรวมผู้คนในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

อนก นาคะบุตร (2536 : 82-83) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยชี้นำ และเป็นทางเลือกที่เหมาะสม ต่อสภาวะท้องถิ่นและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามากระทบ
2. ความรู้ ภูมิปัญญา และระบบคุณค่าต่าง ๆ ได้รับการประยุกต์ และสืบสานอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกของชุมชน ด้วยกระบวนการเรียนรู้หลายรูปลักษณะ ผ่านประเพณี พิธีกรรม ตัวบุคคล และการปฏิบัติซ้ำ มีการเลือกสรรและผสมผสานกับความรู้ที่เข้ามาจากภายนอก

3. ผู้นำ ปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน เครือข่ายของกลุ่มบุคคลและองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาการพิทักษ์ปกป้องชุมชนและขยายแนวร่วมใน การพัฒนาชุมชน

ทัศนีย์ ทองไชย (2542 : 124) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่อดีต
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณีวิถีชีวิตของ การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัว ของชาวบ้านเอง

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี หรือภูมิปัญญาของชุมชน ในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนแล้วจะทำให้ คนในชุมชนนั้น ๆ ทราบถึงความต้องการของตนเอง จะเป็นการทำให้บุคคลเหล่านั้นเข้าใจตนเองและเป็นการปลูกสำนึกในการรับรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. นโยบายการศึกษา หลักสูตรได้เปิด โอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตร โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งเสริมการเรียนการสอน และพัฒนาเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ครอบคลุมความรู้เป็นวิทยาการสมัยใหม่

8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎี ด้วยการนำเอาวัฒนธรรมและเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เป็นการถ่ายโยงความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

9. ในสภาวะปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีแห่งข่าวสาร ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาจะ ต้องมีความสามารถที่จะกล้าเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับการบริการทางการศึกษา อย่างสมบูรณ์ สามารถทำงานกับเทคโนโลยีได้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะอดีต ที่ผ่านมามุ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจที่เน้นด้านปริมาณของผลผลิตเพียงอย่างเดียว จนลืมไปว่า ผู้ที่อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จคือ ภูมิปัญญาของคนในสังคมหรือท้องถิ่นนั่นเอง

สรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสารสนเทศที่มีความสำคัญสำหรับการศึกษารากเหง้าความเป็นมาของท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนมีคุณค่าในแง่ของสถาบันหรือ แหล่งสารสนเทศที่จัดเก็บสารสนเทศเหล่านี้ไว้ และควรมีการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ วิจัย และจำแนกออกเป็นหมวดหมู่เพื่อสร้างเป็น “องค์ความรู้” ให้ผู้คนยุคปัจจุบันได้ศึกษาและนำไปใช้ใน

ชีวิตประจำวัน อีกทั้งเพื่อถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง ได้เห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และจะได้ร่วมกันอนุรักษ์สืบสาน นำไปใช้ และถ่ายทอดต่อไปชั่วกาลนาน

3. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความนิยมและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกัน เป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหาร หรือตำรับตำราต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กัน โดยทั่วไป ซึ่งได้มีผู้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังต่อไปนี้

อังกูล สมคะเนย์ (2535 : 26-39) ได้นำผลสรุปจากการสัมมนาเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นมิติจารีตแสวงต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา” ของนิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา สาขานิเทศการศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตร รุ่นที่ 28 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 4 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นเรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา สภาพของภูมิปัญญาในกลุ่มนี้ ได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ที่ปฏิบัติและยึดถือสืบทอดกันมา เพื่อดำเนินชีวิตสงบสุขในแต่ละท้องถิ่น เช่น

1. ความเชื่อแบบพุทธ ได้แก่ พิธีสวดมนต์ไหว้พระ พิธีฟังเทศน์ในวันสำคัญทางศาสนา พิธีเข้าวัดจำศีล การอบรมจริยธรรมและศีลธรรม
2. ความเชื่อแบบพราหมณ์ ได้แก่ พิธีสู่ขวัญต่าง ๆ
3. ความเชื่อแบบผี ได้แก่ พระภูมิเจ้าที่ พระภูมินา พิธีเลี้ยงตอนปู่ตา พิธีบูชาแม่ศรีศักดิ์หลักเมือง และการบวงสรวงต่าง ๆ
4. ความเชื่อแบบบุคคล ได้แก่ การเคารพบรรพบุรุษ ผู้อาวุโส พระสงฆ์ และผู้นำทางศาสนาต่าง ๆ

กลุ่มที่ 2 เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มนี้ ได้แก่

1. ศิลปะการเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ หมอลำกลอน หมอลำกลอนประยุกต์ (หมอลำซิ่ง) หมอลำหมู่ และการรำซึ้งต่าง ๆ
2. ศิลปะดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ การเป่าแคน การคิดพิณ วงกลอนยาว
3. งานแกะสลัก งานหล่อ ได้แก่ แกะสลักบานประตู หน้าต่าง โปสถ์ และแกะสลักคันทียน การหล่อใบระกา ช่อฟ้า คันทวย บัวหัวเสาของศาลา และโปสถ์

4. ศิลปะดนตรีไทย ได้แก่ ขลุ่ย ซอ พิณ ระนาด ซ้อง กลอง ฉิ่ง ฉาบ

5. ประเพณีในสิบสองเดือน “ซิดสิบสอง” ได้แก่ บุญเข้ากรรม บุญคุณ
ลาน บุญข้าวจี บุญพระเวส บุญสร่งน้ำ บุญบั้งไฟ บุญเบิกฟ้า บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน
บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา บุญกฐิน บุญผ้าป่า และบุญกองบัว

กลุ่มที่ 3 เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนา
ให้เหมาะสมกับสมัย สภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มนี้ จากการสำรวจพบว่าเป็นส่วนหนึ่งของ
สภาพของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มที่ 2 คือ งานศิลปกรรมพื้นบ้าน แต่เนื่องจากบุคคลใน
ท้องถิ่นได้นำมาใช้ประกอบอาชีพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การทอผ้าไหม ได้แก่ ผ้าทอไหมพื้น ไหมมัดหมี่
2. การทอผ้าด้วยกี่กระตุก ได้แก่ ทอผ้าฝ้าย ทอผ้าลายน้ำ ไหล ทอผ้าฝ้าย
ผ้าขาวม้า
3. ทอผ้าจิดด้วยกี่พื้นเมือง ได้แก่ ทอผ้าจิดตัดเสื่อ ทอผ้าจิดทำหมอน ทอ
ผ้าห่มลายจิด
4. ทำหมอนจิด ได้แก่ หมอนจิดลายสามเหลี่ยม ทำเบาะนั่ง
5. การจักสานไม้ไผ่ ได้แก่ สานตระกร้า สานหวด สานมวย สานกระติบ
ข้าว สานขันโตก สานกระด้ง สานกระบุง สานซ้อง สานไซ สานลุ่ม
6. การทำไม้กวาด ได้แก่ ไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว
7. การทอเสื่อ ได้แก่ ทอเสื่อกก ทอเสื่อไหล ทอเสื่อผือ ทอเสื่อเตย
8. การสาน ได้แก่ หมวกกก หมวกใบตาล หมวกฝักตบชวา กระเป๋ากก
9. เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ อีฐมอญ โอง ไห กระถาง หม้อดิน เต่า
10. การเกษตร ได้แก่ การทำเกษตรผสมผสาน การทำไร่ ทำนา ทำสวน
การเลี้ยงสัตว์

กลุ่มที่ 4 เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่
ชาวบ้านนำมาใช้ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มนี้ จากการสำรวจเท่าที่พบมีดังนี้

1. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีทั้งการเลี้ยงและการผลิตลูกปลาเพื่อการ
จำหน่าย พื้นที่ที่มีการเลี้ยงมากตามลำดับ คือ อำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ อำเภอโพธิ์ชัย อำเภ
โഴพิสัย อำเภอศรีเชียงใหม่ และอำเภอบึงกาฬ
2. การทำกล้วยตากอบน้ำผึ้ง ของอำเภอสว่าง

3. การทำดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพารา ของอำเภอนโปนพิสัย
รุ่ง แก้วแดง (2541 : 208-209) ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 11 สาขา

ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้
ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคน
สามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการต่าง ๆ ได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา
การเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาการเกษตรด้าน การตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต
การแก้ไขโรค และแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิต และการบริโภค)
หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อแก้ปัญหาด้านการ
บริโภค อย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมชาติ อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถ
พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน
และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและ
อนามัย

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การ
พัฒนา การใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและ
ยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการ
กองทุน ในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ
วัฒนธรรม

6. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ
สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม หัตถศิลป์ เป็นต้น

7. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ
ดำเนินงาน ขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ตาม
บทบาทหน้าที่ ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

8. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงาน
เกี่ยวกับภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรม
ทุกประเภท

9. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีเข้า เป็นต้น

10. สาขากองทุนและสวัสดิการ หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการกองทุน ในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

11. สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอด การอบรมเลี้ยงดู การบ่มเพาะ การสอนสั่ง การสร้างสื่อและอุปกรณ์ การวัดความสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 8-9) ได้กำหนดภูมิปัญญาไทยด้านต่าง ๆ ไว้ 9 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสาน องค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนานบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการแปรรูปผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ได้ ตลอดทั้งการผลิตและ การจำหน่ายผลผลิต ทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. ด้านการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถด้านการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ให้แก่ชีวิต ความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ รักษาพยาบาลของชุมชนและการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

6. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ

8. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่าง ๆ

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาให้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

ประกอบ ใจมั่น (2547 : 95-98) ได้ศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจำนวน 10 สาขา ในเขตพื้นที่ให้บริการ แต่ละสาขาดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรม และหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)

หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหา ด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวบรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน

และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง

ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการ

จัดการ ด้านการสะสมและบริหารกองทุน ธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ

สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ กวีศิลป์ เป็นต้น

7. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับ

ด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

8. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้

หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

9. โภชนาการ หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูป

ผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหา ด้านการโภชนาการอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นขบวนการที่จะให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ได้ เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ให้สามารถบริโภคได้โดยตรง

10. องค์กรชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงาน

ด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางศาสนา องค์กรทางการศึกษาตลอดทั้งองค์กรทาง

สังคมอื่น ๆ ในท้องถิ่น ด้านบริหารจัดการ ด้านการสะสมและบริหารกองทุน ธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

สรุป จากการจัดแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดสะสมกัน มาเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิตและมีความแตกต่างกัน ไปทั้งในด้านจุดมุ่งหมาย และหลักการปฏิบัติ

บริบทของชาวไทยเลย

1. ประวัติความเป็นมา

ไทยเลย เป็นชื่อเรียกคนเมืองเลย ในประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่า คนเมืองเลยคือกลุ่มชนที่อพยพจากชายแดนตอนเหนืออาณาจักรสุโขทัย ซึ่งสืบเชื้อสายมาจาก ไทหลวงพระบาง เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเซไล (บ้านทรายขาว อำเภอวังสะพุง ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2396 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4 ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านแห่ (บ้านแฮ่ปัจจุบัน) ได้ตั้งบ้านเรือนเรียกว่าเมืองเลย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เมืองเลยก็รวมตัวกันเป็นเมืองใหญ่ โดยการรวมตัวของ อำเภอภูผาแดง อำเภอท่าลี่ ซึ่งขึ้นกับมณฑลอุดร อำเภอเมืองด่านซ้าย ซึ่งขึ้นกับมณฑลพิษณุโลก เมืองเชียงคาน ซึ่งขึ้นกับเมืองพิชัย อำเภอต่าง ๆ เหล่านี้จึง โอนขึ้นกับเมืองเลยทั้งหมดตั้งแต่ พ.ศ. 2450 เป็นต้นมา เมืองต่าง ๆ เหล่านี้ได้เปลี่ยนสถานะเป็นอำเภอ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2557 : เว็บไซต์)

ชาวไทยเลยจะมีนิสัยใจคอเหมือนกับชนเชื้อชาติโบราณซึ่งไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิม มีสำเนียงพูดที่แปลกและนุ่มนวล พูดสุภาพและไม่ค่อยพูดเสียงดัง กิริยามารยาทดีงาม อารมณ์เยือกเย็นไม่วู่วาม มีนิสัยรักความสงบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักถิ่นที่อยู่ไม่ค่อยอพยพไปอยู่ที่อื่น

ส่วนทางด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ได้แก่ “ฮีตสิบสอง-คองสิบสี่” คือการทำบุญตามประเพณีทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี และมีแนวทางในการปฏิบัติที่เรียกว่าคองสิบสี่ บ้านชาวไทยเลยเป็นเรือนหลังใหญ่ ยกพื้นสูงมีระเบียงหรือชานยื่นออกมา หน้าเรือน มีเรือนครัวซึ่งส่วนใหญ่จะสร้างแยกต่างหาก โดยมีชานต่อเชื่อมติดกัน สำหรับหลังคาของเรือนนอนมุงด้วยหญ้าคาหรือไม้แป้นเกล็ด ฝาเรือน พื้นเรือนนิยมทำด้วยไม้แผ่นเรียกว่า ไม้แป้น ส่วนเสาจะใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นต้น ๆ หรืออิฐก่อเป็นเสาใหญ่ มีบันไดไม้พาดไว้สำหรับขึ้นลง ส่วนเรือนครัวมุงด้วยหญ้าคา ฝาและพื้น นิยมทำด้วยฟากไม้ไผ่สับแผ่ออกเป็นแผ่น และเสา

ทำด้วยไม้เนื้อแข็งเช่นกัน จังหวัดเลยมีคนพื้นเมืองที่มีเชื้อชาติไทย ซึ่งเรียกตัวเองว่า ไทเลย เป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุด นอกจากนี้ก็มีคนเชื้อชาติจีน ชาวเขา ไทดำ ไทพวน

อำเภอผาขาว เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเลย

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอผาขาวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอวังสะพุงและอำเภอเอราวัณ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอศรีบุญเรือง (จังหวัดหนองบัวลำภู)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสีชมภู (จังหวัดขอนแก่น) และอำเภอภูกระดึง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอหนองหิน

2. การปกครอง

อำเภอผาขาวแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 5 ตำบล 64 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลผาขาว 12 หมู่บ้าน ตำบลท่าช้างคล้อย 14 หมู่บ้าน ตำบลโนนปอแดง 17 หมู่บ้าน ตำบลโนนป่าขาว 12 หมู่บ้าน และตำบลบ้านเพิ่ม 9 หมู่บ้าน

ภาพที่ 1 แผนที่อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอผาขาวประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าช้างคล้อย เทศบาลตำบลโนนปอแดง องค์การบริหารส่วนตำบลผาขาว องค์การบริหารส่วนตำบลโนนป่าซาง และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพิ่ม

3. บริบทของโรงเรียนและชุมชน

3.1 ที่ตั้ง

โรงเรียนบ้านท่าช้างคล้อยหนองอีเปี้ย ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลท่าช้างคล้อย อำเภอผาขาว จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42240 โทรศัพท์ 0-4281-8327 website <http://www.tck.loei2ed.nete-mail> TCK.School@gmail.com สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จัดตั้งและเปิดทำการสอนเมื่อปี พ.ศ. 2487 โดยสมัยนายสมัคร สิทธิรัตน์ ปลัดอำเภอวังสะพุง ตามนโยบายของทางราชการ โดยใช้ศาลาวัดบ้านหนองอีเปี้ย เป็นสถานศึกษามินาย

จำปา บุตรเต เป็นครูใหญ่คนแรก พ.ศ. 2488 นายสุทิน ไกรศรีวรรรณะ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านกุดแก สปอ. วังสะพุง ย้ายมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่และได้ย้ายโรงเรียนมาตั้งในที่ปัจจุบันนี้ โดยได้สร้างอาคารชั่วคราวขึ้นในปี พ.ศ. 2493

อาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ จดกับวัดป่าภูผาน้อย บ้านหนองฮีเปี้ย ตำบลโนนปอแดง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

ทิศใต้จดกับ ถนนสายตาดข่า – หนองตานา

ทิศตะวันออกจดกับ หมู่บ้านท่าช้างคล้อย ตำบลท่าช้างคล้อย อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

ทิศตะวันตกจดกับ บ้านหนองฮีเปี้ย ตำบลโนนปอแดง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

3.2 เขตบริการ ประกอบด้วย

1. บ้านท่าช้างคล้อย หมู่ที่ 1 ตำบลท่าช้างคล้อย อำเภอผาขาว จังหวัดเลย
2. บ้านหนองฮีเปี้ย หมู่ที่ 2 ตำบลโนนปอแดง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย
3. บ้านโนนภูทอง หมู่ที่ 2 ตำบลท่าช้างคล้อย (เขตบริการระดับมัธยมศึกษา)
4. บ้านวังบอนหมู่ที่ 15 ตำบลโนนปอแดง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

ภาพรวมชุมชนในพื้นที่การบริหารมีสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ ดังนี้
สภาพทั่วไป โรงเรียนบ้านท่าช้างคล้อยหนองฮีเปี้ยมีเขตบริการ จำนวน 4

หมู่บ้าน คือ บ้านท่าช้างคล้อย หมู่ที่ 1 ตำบลท่าช้างคล้อย, บ้านโนนภูทอง หมู่ที่ 2 ตำบลท่าช้างคล้อย (เขตบริการระดับมัธยมศึกษา), บ้านหนองฮีเปี้ย หมู่ที่ 2 ตำบลโนนปอแดง, บ้านวังบอน หมู่ที่ 15 ตำบลโนนปอแดง เขตบริการมีลักษณะเป็นชุมชนชนบท มีประชากร จำนวน 2,468 คน ชาย 1,273 คน หญิง 1,195 คน ประชาชนร้อยละ 99.99 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรกรรม รายได้ประชากรโดยเฉลี่ย 20,000 บาท/ปี ระดับการศึกษาสูงสุด โดยเฉลี่ยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในเขตบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลท่าช้างคล้อย โรงเรียนบ้านท่าช้างคล้อยหนองฮีเปี้ยมีพื้นที่ 40 ไร่ ลักษณะวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่าช้างคล้อยและบ้านหนองฮีเปี้ย เป็นชุมชนที่ยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมในการบริโภคข้าวเหนียว ประชากรในชุมชนทั้งหมดทุกครัวเรือนบริโภคข้าวเหนียว ภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริโภคข้าวเหนียวจึงเป็นสิ่งจำเป็นและขาดไม่ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ดังนี้

ชจิริรัตน์ นนทะภา (2551 : 46) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง งานประดิษฐ์วัสดุจากเกล็ดปลา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรสถานศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่ม สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง งานประดิษฐ์วัสดุจากเกล็ดปลา ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/8 โรงเรียนนารีนุกูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วยแบบสำรวจ ความต้องการหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องงาน ประดิษฐ์วัสดุจากเกล็ดปลา และแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน และแบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรสถานศึกษา มีหลักการในการตอบสนอง สอดคล้องกับความสนใจความถนัด เพิ่มพูนความรู้ทักษะเฉพาะด้าน อันเป็นทุนทรัพย์ของ นักเรียนและเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสถานศึกษา 2. หลักสูตร สถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง งานประดิษฐ์วัสดุจาก เกล็ดปลา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 91.13/88.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการ เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องงานประดิษฐ์วัสดุจากเกล็ดปลา มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิตบุญย์ กุลสุวรรณ (2551 : 99-105) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอเสื่อกกสามเหลี่ยม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3 มี วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และศึกษาคความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอเสื่อกกสามเหลี่ยม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาแสง สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่น แบบ ประเมินหลักสูตรท้องถิ่น แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะและกระบวนการทำงาน แบบ

วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทดเลือกสามเหลี่ยม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การทดเลือกสามเหลี่ยม กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3 มีประสิทธิภาพ 86.02/88.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทดเลือกสามเหลี่ยมอยู่ในระดับมากที่สุด

วิญชลี ด่านพวง (2551 : 65) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การทำบายศรี ช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสามัคคีวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชิงรราย เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหลักสูตรสาระท้องถิ่นเรื่อง การทำบายศรี ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสามัคคีวิทยาเขตที่เรียนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การทำบายศรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 45 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรสาระท้องถิ่น เรื่อง การทำบายศรีมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาคปฏิบัติ พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมโดยรวมในการทำบายศรีมาก โดยนักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านเตรียมอุปกรณ์ มีส่วนร่วมมากในด้านผลสัมฤทธิ์ของบายศรี และด้านการปฏิบัติทำบายศรี ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคทฤษฎี พบว่า หลังจากเรียนการทำบายศรีแล้ว นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับบายศรีมากขึ้น และด้านความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการทำบายศรีในระดับมากทุกด้าน

อุรา พิมพ์เรือง (2552 : 122) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้จากวัสดุในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 การวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองนาคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 51 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) หลักสูตรท้องถิ่น ที่ผู้วิจัย

พัฒนาขึ้น 2) แผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน และ 5) แบบสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร 6) แบบประเมินการปฏิบัติงานกลุ่มและรายบุคคล และ 7) แบบประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยซองค์ Puissance Measure (P.M.) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้จากวัสดุในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคปุยซองค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.60 หมายความว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีคุณภาพปานกลางหรือใช้ได้ ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.05/88.23 (E1/E2) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 0.7309 หมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 73.09 นักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

จุฑาภรณ์ ภูพาที (2554 : 85-96) ได้วิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอชยาศัย เรื่อง การทอผ้า : กรณีบ้าน โศกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อถอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอชยาศัยการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านบ้าน โศกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ 3. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอชยาศัยการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านบ้าน โศกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ในการวิจัยแบบนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพร่วมกัน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 14 คน ผู้นำชุมชน 6 คน และกลุ่มเป้าหมายการวิจัย คือ เด็กและเยาวชน จำนวน 15 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การทอผ้า โดยใช้การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มเรื่องเล่าเร้าพลัง การทบทวนหลังการปฏิบัติ การถอดบทเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ และเวทียืนยันความน่าเชื่อถือขอข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1. การถอดองค์ความรู้ของกลุ่มแม่บ้าน บ้าน โศกเจริญ ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์จะมีปัจจัยที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ อยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และกลุ่มอาชีพ แต่ในทั้ง 3 ปัจจัย จะได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวมากที่สุด รองลงมาได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มเพื่อนในการส่งเสริมสนับสนุนของผู้นำชุมชนต่อกลุ่มแม่บ้าน จะให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ ส่งเสริมในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมให้มีการแต่งกายชุดพื้นเมืองเข้าร่วมในงานพิธี งานประเพณีต่าง ๆ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เห็นคุณค่า

ของการทอผ้า สำหรับผู้นำไม่เป็นทางการในชุมชนจะมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ผู้นำกลุ่มนี้จะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเช่นการแต่งตัวก็จะแต่งด้วยชุดผ้าพื้นเมืองเป็นประจำ 2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอักษาศัย การทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน ในการวิจัยครั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะแบ่งออกเป็น 6 ฐานการเรียนรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ประวัติความเป็นมาของการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การเตรียมและวิธีเลือกสีของเส้นด้ายในการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การเตรียมเครื่องมือเพื่อการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การสาธิตวิธีการทอผ้า ฐานการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ปฏิบัติการทอผ้า และ 3. การวัดความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การทอผ้า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจที่มีต่อการร่วมกิจกรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง

พิชัย เรื่องธรรม (2551 : 103 -104) การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนและศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาสะแบง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย หลักสูตรท้องถิ่น แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะ และกระบวนการทำงาน แบบวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน แบบประเมินหลักสูตรและแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดในการจัดทำแผนการเรียนรู้เรื่อง การทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีประสิทธิภาพ 86.98 / 88.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงาน

อาชีพและเทคโนโลยีมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

สุวรรณ ผ่ายไทย (2554 : 85) ได้วิจัยการวิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่น เรื่องการทำอาหารพื้นบ้าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สาระท้องถิ่นเรื่องการทำอาหารพื้นบ้านอีสาน การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ การศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้สาระท้องถิ่น เรื่องการทำอาหารพื้นบ้านอีสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหนองโพนวิทยายน สาขาหนองไผ่ ราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แผนการจัดการเรียนรู้ ชุดฝึก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนสาระท้องถิ่น เรื่องการทำอาหารพื้นบ้านอีสาน มีประสิทธิภาพ 89.99 / 86.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ได้เท่ากับ 0.7910 และความพึงพอใจที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีต่อการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่นเรื่องการทำอาหารพื้นบ้านอีสาน อยู่ในระดับความพึงพอใจดีมาก (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 , SD = 0.49)

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ออสตรีช (Oestreich, 2003 : 782-A) ได้อธิบายการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาในแคว้นเบลเยียม ระหว่าง ค.ศ. 1950-2001 และได้ศึกษาองค์ประกอบของสังคมศึกษาของหลักสูตรสังคมศึกษาแห่งชาติแห่งแคว้นเบลเยียมได้รวมหรือตัดการศึกษาเรื่องอินเดียแดงเผ่ามายาโบราณ ออกจากหลักสูตรอย่างไร วิธีการศึกษาใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสารของกระทรวงศึกษาธิการ เอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการของบุคคลของกรมโบราณคดี ครูกระทรวงศึกษาธิการ และครูชาวเบลเยียม ข้อมูลได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา และอุปกรณ์การสอนที่ใช้ในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา การตรวจตัวเลขของรัฐบาลเกี่ยวกับจำนวนของนักเรียนที่เข้าเรียนใน โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนที่รัฐบาลอุดหนุน โรงเรียนที่เกี่ยวกับศาสนา และโรงเรียนเอกชนในแคว้นเบลเยียม ความต้องการทางการศึกษาที่ต้องกล่าวถึงในเบลเยียม ได้แก่ การให้เงินอุดหนุนไม่เพียงพอที่จะพัฒนาอุปกรณ์การสอน การพัฒนาครูมีจำกัด การสื่อสารทั้งแคว้นยังไม่ดีพอ ขาดครูผู้ทรงคุณวุฒิ การพัฒนาหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ได้

สร้างความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาแล้วแต่นักการศึกษาชาวเบลีเซียน ต้องการให้กล่าวถึงหลักสูตรสังคมศึกษาที่มีจำกัดและจำนวนหนังสือตำราที่จำกัดที่จะเรียน ประวัติศาสตร์ สมัยก่อนที่จะเป็นอานานิคมของเบลีเซ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมที่ ตรงกันของนักการศึกษาชาวเบลีเซียนในปัจจุบัน และในอนาคต

รัชเชล (Russell. 2005 : 644) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องข้อมูลและนโยบายการศึกษา การศึกษารายกรณีของหลักสูตร โรงเรียนรัฐออนตาริโอ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสำรวจเกี่ยวกับ ข้อมูลการเรียนรู้และนโยบายเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสำหรับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลจนถึง เกรด 12 ประเด็นหลักที่ศึกษา คือ การพัฒนานโยบายข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามที่อธิบายโดย คณะบริหารให้นำรายละเอียดที่จะนำไปใช้ได้กับนโยบายนี้ ระเบียบวิธีการวิจัย ใช้การวิเคราะห์ พรรณนาวิเคราะห์ของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย และการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการจัดทำ นโยบาย 12 คนงานวิจัยนี้พบว่า ครูบรรณารักษ์มีส่วนร่วมสำคัญและการจัดหาทุนภาครัฐนั้นก็ สำคัญมาก และนั่นเรื่องของการสร้างทดสอบความรู้มาตรฐานซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพัฒนา นโยบาย ข้อมูลการเรียนรู้หนังสือของนักเรียน เช่นเดียวกับบรรณารักษ์ที่ได้รับการสนับสนุน จากชุมชน จะมีวิธีการฝึกฝนครูบรรณารักษ์อย่างไร จะมีวิธีการใดที่ครูบรรณารักษ์จะสามารถ ไปให้ถึงเป้าหมายของตนเอง ไปพร้อม ๆ กับแนวนโยบายของผู้บริหารงานวิธีนี้เผยให้เห็นว่า นโยบายเกี่ยวกับข้อมูลการเรียนรู้ในรัฐออนตาริโอ นั้น เป็นตัวสนับสนุนว่า สิ่งแวดล้อมทางการ เรียนรู้อยู่กับความไม่เสมอภาคของการประเมินทักษะการให้ความรู้

ลิตเซนเบิร์ก (Litzenberg. 2005 : 3282-A) ได้ศึกษาประเมินทักษะของครูใน สิ่งแวดล้อมท้องถิ่นศึกษาและผลกระทบต่อหลักสูตรและวิธีการสอนใน โรงเรียนประถมศึกษา รัฐแมริแลนด์ โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยทางการศึกษาเพื่อต้องการรับรู้ของครูประถมศึกษา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรในชั้นเรียนและกระบวนการจัดชั้นเรียน การสอนทางวิทยาศาสตร์ การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มแบบ Focus Group ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีการกำจัดความสำคัญของสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นศึกษาและระดับของ การบูรณาการหลักสูตรในระดับอนุบาลถึงเกรด 3 มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอน สิ่งแวดล้อมศึกษาขยายเพิ่มขึ้นในระดับเกรด 4-5 และควรปรับปรุงพฤติกรรม ความสนใจของ นักเรียนขณะทำการศึกษาสีเขียว เรื่องสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นของ โรงเรียนเข้าสู่บทเรียนวิทยาศาสตร์ต่อไป

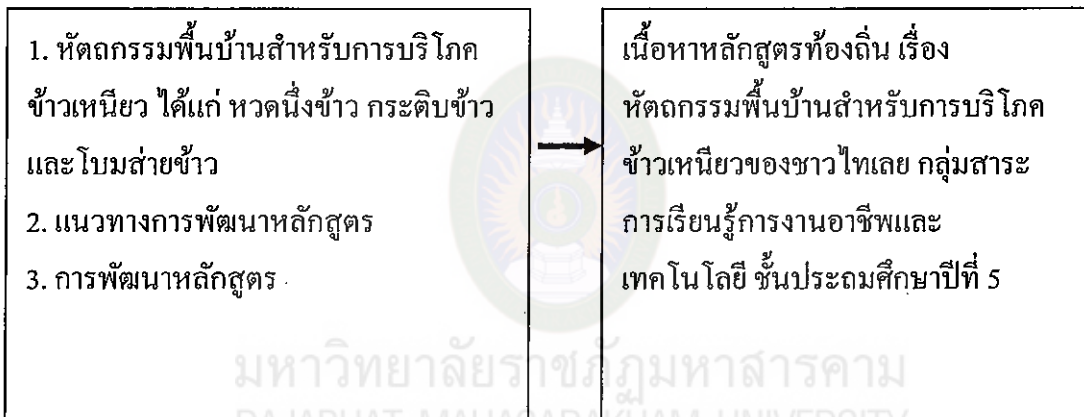
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การพัฒนา หลักสูตร คือ การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

รวมถึงกระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียน โดยให้สอดคล้องกับสภาพ การเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดใน จุดมุ่งหมายของการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนได้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอย่างมี ประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ใช้ การวิจัยดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตร ท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนสำหรับนักเรียนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น นำมาเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย สรุปได้ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเฒ่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1. นางนันทนา ราชเฉลิม ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. นายอดิพล มูลอามาตย์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหนองหินวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19
3. นายธนบดี บัวใหญ่รักษา ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านปวนพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
4. นายโสภณ คำภูธร ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนชุมชนผานกล้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
5. นายประยัต สุริยวรรณ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านสวนห้อมผางาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริการโภชนาการเหี่ยวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริการโภชนาการเหี่ยวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือแต่ละชนิด ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร ดังนี้

1.1.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย

1.1.2 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

1.1.3 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชาวไทยเลย และศึกษาหลักสูตร โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ยให้ทราบว่า จะเลือกเนื้อหาส่วนที่เป็นงานหัตถกรรมที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.1.4 ศึกษาขอบข่ายเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริการโภชนาการเหี่ยวของชาวไทยเลย จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหนังสือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

1.1.5 สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษาจากสภาพทั่วไป สภาพเศรษฐกิจ สังคม ท้องถิ่น สภาพปัจจุบันและปัญหาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง

1.2 สร้างหลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่าง โดยหลังจากสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.2.1 นำข้อมูลจากการศึกษาหลักสูตรแม่บท หลักสูตรพื้นฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี พบว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคน ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ

1.2.2 นำผลการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมากำหนดกรอบหลักสูตร ซึ่งพบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข โดยมีสาระสำคัญของแต่ละสาระการเรียนรู้ คือ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว เป็นสาระเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวยุ และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจและภูมิใจในผลสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง มี 1 มาตรฐาน มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี เป็นสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างสร้างสรรค์ โดยนำความรู้มาใช้กับกระบวนการเทคโนโลยี สร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต มี 1 มาตรฐาน มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืนสาระที่ 3

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นสาระเกี่ยวกับกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การแก้ปัญหาหรือการสร้างงาน คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มี 1 มาตรฐาน มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม และสาระที่ 4 การอาชีพ เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ มี 1 มาตรฐาน มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 2-10)

ซึ่งสรุปได้ว่า องค์กรประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีการกำหนดสาระการเรียนรู้ เป็นรายปีหรือรายภาคต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล พร้อมทั้งพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม

1.2.3 ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ การใช้อุปกรณ์และกระบวนการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคน้ำดื่มของชาวไทยเลย จากผู้อำนวยการในท้องถิ่น พบว่า ในท้องถิ่นของชาวไทยเลย มีอุปกรณ์และเครื่องมือในการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคน้ำดื่ม คือ ไม้ไผ่ ซึ่งจะทำกันในช่วงเวลาว่างจากการทำนา

1.2.4 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชาวไทยเลย พบว่า ชาวไทยเลยมีอาชีพทำการเกษตรกรรม มีวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ได้แก่ “ฮีดสิบสอง-คองสิบสี่”

1.2.5 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นของนิคม ชมภูหลวง (2545 : 104 ; อ้างถึงใน สัจด์ อุทรานันท์. 2532) ที่พบว่า ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสามารถทำได้โดยจัดตั้งคณะทำงาน ศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรแกนกลางกับสภาพท้องถิ่นดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นมาใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในกรณีสร้างเพิ่มเติมควรระบุจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา สาระกระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรการในการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน นำ

หลักสูตร ไปใช้ การประเมินผลการใช้หลักสูตร และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสม

1.2.6 ศึกษาขั้นตอนการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวจากผู้มีประสบการณ์ด้านการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้าน จำนวน 2 คน ดังนี้

1) นางนันทนา ราชเฉลิม ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2

2) นายอดิพล มูลอามาตย์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหนองหินวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้เกี่ยวกับการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว การใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว และขั้นตอนการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว ตลอดจนการนำหัตถกรรมสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2.7 จัดทำหลักสูตรฉบับร่าง แนวการใช้หลักสูตรและเอกสารท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย ซึ่งประกอบด้วย บทนำ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชา มาตรฐานช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผังมโนทัศน์ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การกำหนด โครงสร้างรายวิชา ความคิด รวบรวม จุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การวัดผลและการประเมินผล หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล โดยยึด โครงสร้างหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็น โครงสร้างหลัก ซึ่งผู้ร่วมพิจารณาดำเนินการร่างหลักสูตรด้วยการประชุมผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.8 จัดทำแบบประเมินหลักสูตร ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้าน โครงสร้าง สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ด้านเวลาเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 98)

1.2.9 นำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค

ข้าวนิยมของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พร้อมทั้งแบบประเมินหลักสูตรเสนอประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบในส่วนที่บกพร่อง

1.2.10 นำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค

ข้าวนิยมของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความถูกต้องความเหมาะสม ประกอบด้วย

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช ปรัญญาคุณภูมินัตติ อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบและเนื้อหา

2) อาจารย์ ดร.สมปอง ศรีกัลยา อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรกานต์ จังหาร อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

4) นางนันทนา ราชเฉลิม ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่น

5) นายอดิพล มุลอมาตย์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหนองหินวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระท้องถิ่น

1.2.11 นำหลักสูตรและแบบประเมินหลักสูตรเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมโดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 72-73)

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

1.2.12 จัดพิมพ์หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

1.3 คู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดำเนินการดังนี้

1.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือครู กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จาก อรุณี ลิ้มศิริ และคณะ (2551 : 25-59)

1.3.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.3.3 เขียนคู่มือสำหรับการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีส่วนประกอบ คือ คำนำ ส่วนประกอบของกิจกรรม คำชี้แจงสำหรับครูผู้สอน สิ่งที่คุณสอนและผู้เรียนต้องเตรียม บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การจัดห้องเรียน แผนการสอน เนื้อหาสาระของกิจกรรม แบบฝึกหัด และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

1.3.4 นำคู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสนอประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม

1.3.5 นำคู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม

1.3.6 จัดพิมพ์คู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้คู่กับหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นต่อไป

1.4 แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

1.4.1 ศึกษาการสร้างแบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น จากหนังสือการวิจัยเบื้องต้นของบุญชม ศรีสะอาด (2553 : 67)

1.4.2 ศึกษาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระ การเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

1.4.3 สร้างแบบประเมินเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 98)

1.4.4 นำแบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสนอประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4.5 นำแบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม

1.4.6 นำแบบประเมินหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 72-73)

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

1.4.7 จัดพิมพ์แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเป็นฉบับจริงสำหรับการวิจัยต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร เอกสารที่เกี่ยวกับชุมชนชาวไทยเลย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนในท้องถิ่น

มาวิเคราะห์ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางในการร่างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย บทนำ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชา มาตรฐาน ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผังมโนทัศน์ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การกำหนด โครงสร้างรายวิชา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การวัดผล และ การประเมินผล ดำเนินการร่างหลักสูตร โดยการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี นักเรียน และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การประเมินหลักสูตรฉบับร่าง

เมื่อร่าง โครงร่างหลักสูตรท้องถิ่นเสร็จแล้ว ดำเนินการประเมินหลักสูตรฉบับร่าง โดยการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของ องค์ประกอบของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านหลักสูตรท้องถิ่นทำการ ตรวจสอบด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. การปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง

นำผลการประเมินหลักสูตรฉบับร่างของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และ ผู้เชี่ยวชาญมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่างเพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความ เหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลและดำเนินการทดลองระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 ถึงวันที่ 26 ธันวาคม 2556 ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการทดลองดังตารางที่ 1

5. เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว ของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เนื้อหาการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค
ข้าวเหนียวของชาวไทเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอี่เปี้ย สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

หน่วยที่	เนื้อหา	ลักษณะ เนื้อหา	เวลาเรียน (ช.ม.)
หน่วยที่ 1	ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย	ทฤษฎี	1
หน่วยที่ 2	ประเภท และประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย	ทฤษฎี	1
หน่วยที่ 3	การสานหวดนั่งข้าวเหนียว 1. วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวดนั่งข้าวเหนียว 2. ขั้นตอนการสานหวดนั่งข้าวเหนียว	ปฏิบัติ	10
หน่วยที่ 4	การสานกระติบข้าว 1. วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว 2. ขั้นตอนการสานกระติบข้าว	ปฏิบัติ	20
หน่วยที่ 5	การทำโคมสายข้าว 1. วัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าว 2. ขั้นตอนการทำโคมสายข้าว	ปฏิบัติ	5
หน่วยที่ 6	การทำไม้ด้ามสายข้าว 1. วัสดุ อุปกรณ์ การทำไม้ด้ามสายข้าว 2. ขั้นตอนการทำไม้ด้ามสายข้าว	ปฏิบัติ	3
	รวม		40

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

นำผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญมารอกคะแนนวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 72-73)

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	เหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 30)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
f	แทน ความถี่ของคะแนนแต่ละตัว
X	แทน คะแนนแต่ละตัว
N	แทน จำนวนคนทั้งหมด

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตรดังนี้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ.

2551 : 140)

$$S = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	f	แทน	ค่าความถี่ของคะแนนแต่ละตัว
	x^2	แทน	ค่ากลางของแต่ละตัว
	n	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และการแปลความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
 $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้าน
สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ
เทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมและรายด้าน จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
<p>หลักการและเหตุผล</p> <p>1. สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551</p> <p>2. สามารถนำไปกำหนดคำอธิบายรายวิชา ระยะเวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลได้</p> <p>3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษามีความชัดเจนของภาษาที่ใช้</p>	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.80	0.18	เหมาะสมมากที่สุด
<p>จุดมุ่งหมาย</p> <p>1. สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551</p> <p>2. มีความสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร</p> <p>3. สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน</p> <p>4. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น สามารถนำไปกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรได้</p>	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
	4.20	0.84	เหมาะสมมาก
	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
รวม	4.45	0.37	เหมาะสมมาก
โครงสร้างเวลาเรียน			
1. มีความเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
2. มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
3. มีความเหมาะสมกับแนวการจัดการเรียนรู้	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.73	0.43	เหมาะสมมากที่สุด
คำอธิบายรายวิชา			
1. สอดคล้องและสนองตอบเหตุผล ความจำเป็นของหลักสูตร	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
2. สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
3. สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับชั้น	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
4. เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ การจัดการ และการปฏิบัติ	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.55	0.33	เหมาะสมมากที่สุด
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้			
1. สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
2. สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและ ท้องถิ่น	4.40	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
3. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
4. เหมาะสมกับระดับชั้น	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
5. สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
รวม	4.53	0.39	เหมาะสมมากที่สุด
กิจกรรมการเรียนรู้			
1. สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
2. ครอบคลุมเนื้อหาสาระ	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
3. เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน	4.20	0.84	เหมาะสมมาก
4. เหมาะสมกับเวลา	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
5. เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
6. เน้นกระบวนการกลุ่มและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้แสดงออกทั้งด้านความคิด ความรู้ และการปฏิบัติ	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
8. เรียงลำดับการจัดการเรียนรู้จากง่ายไปยาก	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ ทักษะและเจตคติไป ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
10. ชุมชน ท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
11. plugged และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและท้องถิ่น	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.54	0.40	เหมาะสมมากที่สุด
สื่อการเรียนรู้			
1. สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและแนว ทางการจัดการเรียนรู้	4.20	0.84	เหมาะสมมาก
2. เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
3. กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
4. เป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น	4.20	0.84	เหมาะสมมาก
5. สามารถนำไปใช้ได้สะดวก	4.20	0.84	เหมาะสมมาก
6. มีความหลากหลาย	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.37	0.38	เหมาะสมมาก

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
การวัดผลและประเมินผล			
1. เสนอวิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสม กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของ หลักสูตร	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
2. วิธีการวัดและประเมินผลมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
3. เครื่องมือที่ใช้ประเมินสอดคล้องกับ วิธีการวัดและประเมินผล	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
4. เสนอแนะวิธีการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวทางการประเมินความสามารถที่ แท้จริง	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
5. เสนอแนะภาพรวมของการวัดและ ประเมินผลได้ชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องกับผลการ เรียนรู้ที่คาดหวัง	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
6. การวัดและประเมินผลครอบคลุมด้าน พุทธิพิสัย	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
7. การวัดและประเมินผลครอบคลุมด้าน ทักษะพิสัย	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
8. การวัดและประเมินผลครอบคลุม ด้านจิตพิสัย	4.40	0.55	เหมาะสมมาก
รวม	4.63	0.28	เหมาะสมมากที่สุด
โดยรวมทั้งหมด	4.54	0.16	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภค
ข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 โดยผู้วิจัยฯ พบว่า โดยภาพรวมองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด
($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม

มากที่สุด ยกเว้น องค์ประกอบสื่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมมาก โดยมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบหลักการและเหตุผล โดยรวมเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.18) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุดทุกข้อ คือ สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สามารถนำไปกำหนดคำอธิบายรายวิชา อัตราเวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลได้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ในการจัดการศึกษามีความชัดเจนของภาษาที่ใช้

องค์ประกอบจุดมุ่งหมาย โดยรวมเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.37) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุด 2 ข้อ คือ สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น สามารถนำไปกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรได้ และเหมาะสมมาก 2 ข้อ

องค์ประกอบโครงสร้างเวลาเรียน โดยรวมเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.43) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุดทุกข้อ คือ โครงสร้างเวลาเรียนมีความเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ

องค์ประกอบคำอธิบายรายวิชา โดยรวมเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.33) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุด 3 ข้อ คือ สอดคล้องและสนองตอบเหตุผล ความจำเป็นของหลักสูตร สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะการจัดการ และการปฏิบัติ อีก 1 ข้อ เหมาะสมมาก

องค์ประกอบผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ โดยรวมเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.39) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุด 3 ข้อ เหมาะสมมาก 3 ข้อ คือ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

องค์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.40) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุด 6 ข้อ คือ เน้นกระบวนการกลุ่มและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทั้งด้านความคิด ความรู้ และการปฏิบัติ และครอบคลุมเนื้อหาสาระ และเหมาะสมมาก 5 ข้อ

องค์ประกอบสื่อการเรียนรู้ โดยรวมเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.38) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุด 2 ข้อ คือ มีความหลากหลาย และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน อีก 4 ข้อ เหมาะสมมาก

องค์ประกอบการวัดผลและประเมินผล โดยรวมเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.28) มีความเหมาะสมเป็นรายชื่อเหมาะสมมากที่สุด 7 ข้อ คือ เสนอวิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร และวิธีการวัดและประเมินผลมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ อีก 1 ข้อ เหมาะสมมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อจะนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการพัฒนาเนื้อหาขึ้นมาใหม่ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยจะใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณและคุณภาพเข้าร่วมด้วยและใช้หลักเกณฑ์การหาประสิทธิภาพโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบคือ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบคือ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 38 - 39) ที่สรุปองค์ประกอบสำคัญ

ของหลักสูตรสถานศึกษาว่า ประกอบด้วย ส่วนนำ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา คำอธิบายรายวิชา เกณฑ์การวัดประเมินผลและจบหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรที่สร้างขึ้นมรกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบทั้งการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แล้วนำหลักสูตรฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพก่อนนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม ชมภูหลง (2545 : 104-105) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเริ่มจากวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของสังคม กำหนดจุดมุ่งหมายตามข้อ 1 คัดเลือกและจัดเนื้อหาวิชา เพื่อให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการ คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม จัดระเบียบ ลำดับขั้นตอน เนื้อหา และ กิจกรรม กำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ปฏิบัติจริง ประเมินผล การใช้หลักสูตร และปรับปรุงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้หลักสูตรมีประโยชน์ต่อผู้เรียน จึงทำให้ได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชัย เรืองธรรม (2551 : 103 -104) การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และเทคโนโลยี พบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และเทคโนโลยี ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

หลังจากพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลและดำเนินการสร้างหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอนตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับนิคม ชมภูหลง (2545 : 111-114) กล่าวไว้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียน ดำเนินตามกระบวนการและขั้นตอน คือ ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง สำรวจข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่น ศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กำหนดเรื่อง/กลุ่มประสบการณ์/วิชา /ระดับชั้นที่จะพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น กำหนดรูปแบบหรือลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เขียนหลักสูตรฉบับร่าง สร้างแบบประเมินหลักสูตรฉบับร่าง ประเมินหลักสูตรฉบับร่าง ปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตร เผยแพร่หลักสูตรและรายงานผลการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร และผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เป็นสำคัญ ฝึกให้นักเรียน ได้คิดเอง ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และจาก

วิทยากรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ที่ใกล้ตัวและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ทำให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรให้เข้าใจก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อจะได้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาคทฤษฎี ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพราะจะทำให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียน

1.3 การอธิบายขั้นตอนการฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์หัตถกรรม โดยให้นักเรียนไปศึกษาหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต ใบความรู้ ใบงาน ถามผู้รู้ และครูสาธิต เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและครูคอยให้คำแนะนำดูแลอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน และทำให้เกิดความชำนาญในการใช้ เตรียม วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการทำหัตถกรรมอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เกี่ยวกับหัตถกรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในแขนงอื่น ๆ เช่น งานเกษตร งานช่าง งานอาชีพ

2.3 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในกลุ่มสาระ และระดับ ชั้นอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยยึดการมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียน วัด ชุมชน ผู้ปกครอง และเพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น ในชุมชน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- ขจีรัตน์ นนทะภา. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่อง การประดิษฐ์วัสดุจากเกล็ดปลา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2551.
- เขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2, สำนักงาน. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สู่อุปกรณ์ปฏิบัติใน โรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร. อุดรธานี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุดรธานี เขต 2, 2552.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แบบเรียนสำเร็จรูป RIT กลุ่มทักษะ ภาษาไทยเล่ม 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉบับปรับปรุงตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. คุรุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1 ภาคกลางและ ภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ : สกศ., 2541.
- _____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2542.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ : อรรถพลการพิมพ์, 2541.
- _____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2551.
- จิตบุญย์ กุลสุวรรณ. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอเสื่อสามเหลี่ยม กลุ่มสาระ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านนาแสง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคาย เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม, 2551.
- จุฑาภรณ์ ภูพาที. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์เรื่องการทอผ้า : กรณีศึกษา บ้านโลกเจริญ ตำบลหนองกรุงศรี อำเภอหนองกรุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2554.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : อลิ้น เพรส, 2539.

ทวีศักดิ์ สุวรรณวิมล. หัตถกรรมไทยในวิถีชาวไทย. 2556 <<https://sites.google.com/site/aroinaha/hatthkrmm-thiy-ni-withi-chaw-thiy>>

ทัศนีย์ ทองไชย. สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน
วิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.

ทศินา แจมมณี. ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ธวัช ปุณโณทก. วรรณกรรมท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.

ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

นิคม ชมภูหลง. เทคนิคและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (ฉบับปรับปรุง).

มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2545.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2553.

ประกอบ ใจมั่น. การพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ. คุษฎีนิพนธ์ ค.ค. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

พระครูวินัยธรประจักษ์ จกกรมโม. พระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.

พิชัย เรืองนาม. การพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำไม้กวาดดอกหญ้า
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนบ้านนาสะแบง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2551.

รัตนะ บัวสนธิ์. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนบน. ปริญญาานิพนธ์ คศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.

_____. “วิจัย : บทบาทการสร้างและทดสอบทฤษฎีทางการศึกษา,” วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร. 5(1) : 63-67 ; พฤษภาคม-สิงหาคม, 2543.

รุ่ง แก้วแดง. การนำภูมิปัญญาไทยเข้าระบบสู่การศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2541.

- วิญชลี ค่านพนัง. การพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การทำบายศรี ช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. อำเภอผาขาว จังหวัดเลย. 2556<<http://th.wikipedia.org/wiki/>> สืบค้นเมื่อ 2557.
- วิชัย ต้นศิริ. “เครือข่ายการเรียนรู้กับการศึกษาตลอดชีวิต,” การศึกษาแห่งชาติ, 27(4) 5., 2536.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อที่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เซ็นเตอร์ ดิสคัฟเวอรี, 2542.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- วิชาการ, กรม. การประเมินจากสภาพจริง. กรุงเทพฯ : อรุณสภา, 2539.
- _____. แนวทางจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.
- _____. สรุปผลการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- _____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2551.
- _____. เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, 2543.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงาน. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาระท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : อรุณสภา, 2545.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. พจนานุกรมหัตถกรรมพื้นบ้านภาคอีสาน. กรุงเทพฯ : ศูนย์เสริมปัญญาไทย, 2541.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. หลักสูตรท้องถิ่น. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.
- วีระพงษ์ แสงชูโต. เอกสารประกอบการสอนกระบวนการวิชาการศึกษาพิเศษ (100303). เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ศรีเลา เกษพรหม. เครื่องใช้ล้านนา. 2556<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6wYKH8rmHM8J:http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/elanna51/misc/misc1-15html>>

ศิริชัย กาญจนวาสี. การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับกรณีวิจัย. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2537.

ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน. โบรม่ายข้าว. 2556<<http://ictwatburapa.com/BOM.html>>

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน

อาชีพและเทคโนโลยีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.

_____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.

_____. เอกสารแนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, 2550.

สังัด อุทรานันท์. พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุ

สภา, 2532.

สมนึก ภักดิ์ทิษณี. การวัดผลการศึกษา. กาลสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2541.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. กาลสินธุ์ :

ประสานการพิมพ์, 2551.

ลำลี รักสุทธิ. เทคนิควิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์,

2545.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. การพัฒนาหลักสูตรและวิธีทางการสอน. นนทบุรี

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540.

สุนันทา แชมเพชร. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นด้านอาชีพ สำหรับครูประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

สุวรรณ ผ่ายไทย. การวิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่น เรื่องการทำอาหารพื้นบ้าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี. กาลสินธุ์ :

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2554.

อเนก นาคะบุตร. ข่าวสารข้อมูลกับความยั่งยืนของการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา, 2536.

อรุณี ลิ้มศิริ และคณะ. **สื่อการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ป. 6 ฉบับสมบูรณ์.** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ด, 2551.

อังกูต สมคะเนย์. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ.** กรุงเทพฯ : อรุณสภา, 2535.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. “โลกาภิวัตน์กับวัฒนธรรมไทย,” **ท้องถิ่นพัฒนากับโลกาภิวัตน์ วิกฤตโลก วิกฤตไทย อะไรคือทางรอด.** 4(1) ; 2-55, 2544.

อุดม เขยทิววงศ์. **ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นไทย.** กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2545.

อุรา พิมพ์เรือง. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้จากวัสดุในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.**

เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ชาวบ้านไทย.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540.

Brady, L. L., Adams, D. B., and Livingston N. D. **An evaluation of the strippable coal reserves in Kansas : Kansas Geological Survey, Mineral Resources.** Series 5 : 40 ; 1990.

Good, V. Carter. **Dictionary of Education.** New York : McGraw-Hill, 1973.

Hilda, Taba. **Curriculum Development : Theory and Practice.** New York : Harcourt, Brace & World, 1962.

<http://www.sawasdeenakhonphanom.com/2400/ภูมิปัญญาชาวนครพนม/ภูมิปัญญาชาวบ้าน/หวด-ภาชนะหนึ่งข้าวเหนียวจากไม้ไผ่>

<http://www.sawasdeenakhonphanom.com/2400/ภูมิปัญญาชาวนครพนม/ภูมิปัญญาชาวบ้าน/กระติบข้าวไม้ไผ่ งานหัตถกรรมพื้นบ้านอีกหนึ่งภูมิปัญญาของชาวอีสาน.html>

Litzenberg, Corinne M. “An Assessment of Teachers’ Views of Local Environmental Education and it’s Impact on their Curricula and Teaching Methodology in a Maryland Elementary School,” **Dissertation Abstracts International.** 66(3) : 3282-A ; March, 2005.

- Oestreich, Jo Beth Babcock. "Social Studies Curriculum Development in Belize : 1950 – 2001," **Dissertation Abstracts International**. 64(3) : 782 – A ; September, 2003.
- Russell, Pia. "Informatio Literacy and Education Policy : An Instrumental Case Study of the Ontario Public School Curriculum," **Masters Abstracts International**. 43(3) : 644 ; June, 2005.
- Saylor , J. G , Alexander , W.M. **Planning Curriculum For Schools**. New York : Holt , Rinehart and Wiston, 1974.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ทัศนกรรมพื้นฐานสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว
ของชาวไทเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว
กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

นางอำนวยการ แก้วพิภพ

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2558

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิสัยทัศน์

หลักสูตรสถานศึกษา เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไท
เลยมุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน โดยใช้
กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนนำเทคโนโลยีมาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการ
ทำงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง พัฒนาความคิดให้เต็มศักยภาพ เน้นการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน อย่างประหยัดและคุ้มค่า ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ
ความรู้ ความสัมพันธ์ของตนเอง ของครอบครัว และชุมชน ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดย
ศึกษาเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย
ประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้าน การสานหวดนั่งข้าวเหนียว
การสานกระติบข้าว การทำโคมสายข้าวการทำไม้ค้ำสายข้าว

ภารกิจ

1. ภารกิจสถานศึกษา

- 1.1 จัดสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้าน
สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย
- 1.2 จัดกิจกรรมให้ชุมชนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์
ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.3 ปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักเรียน
- 1.4 ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเชิญวิทยากร
ท้องถิ่น ร่วมถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน

2. ภารกิจครู

- 2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้และทักษะปฏิบัติ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
ให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าว
เหนียวของชาวไทเลย

2.2 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจนเกิดทักษะ และนำไปสู่ประสบการณ์ที่ได้รับ ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนางานอาชีพ

2.3 ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐาน

หลักการและเหตุผล

1. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยต่างฝ่ายต่างมี ส่วนร่วมในการแก้ปัญหา คือ โรงเรียนให้นักเรียนศึกษาข้อมูลจากชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้โรงเรียน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหของชุมชน โดยให้ชุมชน ตระหนักถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจากการท่องจำตามหนังสือ มาเป็นการลงมือฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

3. เปลี่ยนแปลงกระบวนการสอนของครู จากการใช้มีครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็น การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นที่ศึกษาหาความรู้ นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยมีครู และวิทยากรท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน สร้างบรรยากาศ ให้นักเรียนเกิดความสนใจใน การเรียนรู้และทำกิจกรรม

4. เกิดการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น อันนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เรียกว่าหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษา

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรสถานศึกษา เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลยเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข จึงกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้

1. นักเรียนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. มีทักษะกระบวนการทำงาน โดยการทำงานเป็นขั้นตอน
3. มีความขยันหมั่นเพียร มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม อันพึงประสงค์
4. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ คุณธรรม จริยธรรม

ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย มีดังนี้

1. เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. รับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ
3. วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ
4. รู้จักเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา
5. ปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ตามขั้นตอน
6. ประเมินผลการปฏิบัติงาน ภาคภูมิใจกับผลสำเร็จของตนเอง

สาระการเรียนรู้

สาระที่เป็นองค์ความรู้ในหลักสูตร เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลยประกอบด้วย 7 สาระ ดังนี้

สาระที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย

สาระที่ 2 ประเภท และ ประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย

สาระที่ 3 การสานหวดนั่งข้าวเหนียว

สาระที่ 4 การสานกระติบข้าว

สาระที่ 5 การทำโคมสายข้าว

สาระที่ 6 การทำไม้ด้ามสายข้าว

ตารางสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้

สาระ	มาตรฐาน
สาระที่ 1 ประวัติและความ เป็นมาของหัตถกรรม พื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทย	มาตรฐานที่ 1.1 หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว ของชาวไทย
สาระที่ 2 ประเภท และ ประโยชน์ของหัตถกรรม พื้นบ้านสำหรับการบริโภค ข้าวเหนียวของชาวไทย	มาตรฐานที่ 2.1 รู้และเข้าใจประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย มาตรฐานที่ 2.2 รู้และเข้าใจประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย
สาระที่ 3 การสานหวดหนึ่ง ข้าวเหนียว	มาตรฐานที่ 3.1 รู้จักวัสดุ อุปกรณ์ การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว มาตรฐานที่ 3.2 รู้และเข้าใจในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสาน หวดหนึ่งข้าวเหนียว มาตรฐานที่ 3.3 เข้าใจขั้นตอนการสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว
สาระที่ 4 การสานกระติบ ข้าว	มาตรฐานที่ 4.1 รู้จักวัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว มาตรฐานที่ 4.2 รู้และเข้าใจในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสาน กระติบข้าว มาตรฐานที่ 4.3 รู้และเข้าใจขั้นตอนการสานกระติบข้าว
สาระที่ 5 การทำโบมสาย ข้าว	มาตรฐานที่ 5.1 รู้จักวัสดุ อุปกรณ์ การทำโบมสายข้าว มาตรฐานที่ 5.2 รู้และเข้าใจในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การทำ โบมสายข้าว มาตรฐานที่ 5.3 เข้าใจขั้นตอนการทำโบมสายข้าว
สาระที่ 6 การทำไม้ด้ามสาย ข้าว	มาตรฐานที่ 6.1 รู้จัก วัสดุ อุปกรณ์การทำไม้ด้ามสายข้าว มาตรฐานที่ 6.2 รู้และเข้าใจในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์การทำไม้ ด้ามสายข้าว มาตรฐานที่ 6.3 เข้าใจขั้นตอนการทำไม้ด้ามสายข้าว

สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สาระที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
มาตรฐานที่ 1.1 หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย	1. ความเป็นมา 2. ความหมาย 3. ความสำคัญ	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย

สาระที่ 2 ประเภท ประโยชน์ ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ตัวชี้วัด
มาตรฐานที่ 2.1 รู้และเข้าใจประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย	1. ประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย	1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย 2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย
มาตรฐานที่ 2.2 รู้และเข้าใจประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย	1. ประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย	1. นักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย

สาระที่ 3 การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ตัวชี้วัด
มาตรฐานที่ 3.1 รู้จัก วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว	1. วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว	1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว
มาตรฐานที่ 3.2 รู้และเข้าใจ ในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว	1. การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว 2. การจักตอก 3. การเหลาดอก	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว 2. นักเรียนสามารถจักตอกสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว ได้ถูกต้อง 3. นักเรียนสามารถเหลาดอกสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว ได้ถูกต้อง
มาตรฐานที่ 3.3 เข้าใจ ขั้นตอนการสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว	1. การสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว	1. นักเรียนสามารถสานหวนหนึ่งข้าวเหนียว ได้ถูกต้อง

สาระที่ 4 การสานกระติบข้าว

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ตัวชี้วัด
มาตรฐานที่ 4.1 รู้จักวัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว	1. วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว	1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว
มาตรฐานที่ 4.2 รู้และเข้าใจ ในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว	1. การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว 2. การจักตอก 3. การเหลาดอก	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว 2. นักเรียนสามารถจักตอก สำหรับการสานกระติบข้าวได้ ถูกต้อง 3. นักเรียนสามารถเหลาดอก สำหรับสานกระติบข้าวได้ ถูกต้อง
มาตรฐานที่ 4.3 รู้และเข้าใจ ขั้นตอนการสานกระติบข้าว	1. การสานกระติบข้าว	1. นักเรียนสามารถสานกระติบข้าวได้ถูกต้อง

สาระที่ 5 การทำโคมสายข้าว

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
มาตรฐานที่ 5.1 รู้จัก วัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าว	1. วัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าว	1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ วัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าว
มาตรฐานที่ 5.2 รู้และเข้าใจ ในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าว	1. การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าว	1. นักเรียนสามารถเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าวได้ ถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
มาตรฐานที่ 5.3 เข้าใจ ขั้นตอนการทำโคมสายข้าว	การทำโคมสายข้าว	1. นักเรียนสามารถทำโคมสาย ข้าวได้

สาระที่ 6 การทำไม้ด้ามสายข้าว

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
มาตรฐานที่ 6.1 รู้จัก วัสดุ อุปกรณ์การทำไม้ด้ามสาย ข้าว	1. วัสดุ อุปกรณ์การทำไม้ด้าม สายข้าว	1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะและคุณลักษณะ ของเส้นประฐานสิบ
มาตรฐานที่ 6.2 รู้และเข้าใจ ในการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การทำไม้ด้ามสายข้าว	1. การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์การ ทำไม้ด้ามสายข้าว	1. นักเรียนสามารถเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ไม้ด้ามสายข้าวได้ ถูกต้อง
มาตรฐานที่ 6.3 เข้าใจ ขั้นตอนการทำไม้ด้ามสาย ข้าว	1. การทำไม้ด้ามสายข้าว	1. นักเรียนสามารถทำไม้ด้าม สายข้าวข้าวได้

โครงสร้างเวลาเรียน

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว

หน่วย การ เรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย 1. ความเป็นมา 2. ความหมาย 3. ความสำคัญ	1
2	ประเภท และ ประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย 1. ประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย 2. ประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย	1
3	การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว 3.1 วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว 3.2 การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว 3.3 การจักตอก 3.4 การเหลาดอก 3.5 การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว	10
4	การสานกระติบข้าว 4.1 วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว 4.2 การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานกระติบข้าว 4.3 การจักตอก 4.4 การเหลาดอก 4.5 การสานกระติบข้าว	20

หน่วย การ เรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
5	การทำโคมสายข้าว 5.1 วัสดุ อุปกรณ์ การทำโคมสายข้าว 5.2 การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์การทำโคมสายข้าว 5.3 การทำโคมสายข้าว	5
6	การทำไม้ด้ามสายข้าว 6.1 วัสดุ อุปกรณ์ การทำไม้ด้ามสายข้าว 6.2 การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ 6.3 การทำไม้ด้ามสายข้าว	3
รวม		40

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษา ประวัติ และความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลขประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลข บอกประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลข บอกชื่อวัสดุ อุปกรณ์ การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว การจกดอกการเหลาดอกการสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว การสานกระติบข้าวการทำโคมสายข้าวการทำไม้ด้ามสายข้าว

วิเคราะห์งาน วางแผนการดำเนินงาน ปฏิบัติงานตามแผนและประเมินการดำเนินงาน มีสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่ม วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุและแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม มีความสุขในการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

หน่วยการเรียนรู้

หน่วย การ เรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลาเรียน (ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย	1	
2	ประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการ บริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย	1	
3	การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว	10	
4	การสานกระติบข้าว	20	
5	การทำโคมสายข้าว	5	
6	การทำไม้ด้ามสายข้าว	3	
	รวม	40	

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทย บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงกำหนดแนวทางไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ตามความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น
2. จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด
3. จัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม
4. จัดการเรียนรู้ให้มีการเชื่อมโยงบูรณาการระหว่างสาระต่าง ๆ
5. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้
6. วัดประเมินผลตามสภาพจริง
7. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

8. จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

9. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิทยากรท้องถิ่น ในบางกิจกรรม

10. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

10.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคทฤษฎี ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน

ขั้นที่ 3 ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปบทเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียน ร่วมเรียน ร่วมรู้ สืบค้นเป็นกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค STAD การจัดการเรียนรู้แบบจิกซอว์ (JIGSAW)

10.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ใช้การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) คือครูผู้สอน และวิทยากร เป็นผู้สาธิต ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการสอน

ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิต

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

ขั้นที่ 4 ขั้นวัดผล

สื่อการเรียนรู้

สื่อ/อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภัยธรรมชาติที่บ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย ผู้เรียนผู้สอนสามารถศึกษาหาความรู้หรือเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่มีอยู่ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความรู้ความสามารถ ผู้มีประสบการณ์
2. แหล่งวิทยากรต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุด
3. สถานประกอบการ นวดแผนไทยทั่วไป

4. สื่อ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสือเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน
สำหรับการบริโภคน้ำดื่มของชาวไทยเลย เป็นต้น

5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดี-รอม วีซีดี เป็นต้น

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เพื่อให้ทราบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง
หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคน้ำดื่มของชาวไทยเลยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
หรือไม่ มากน้อยเพียงใด จึงกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้

1. การวัดประเมินผลตามสภาพจริง

1.1 กิจกรรมสำรวจ ตรวจสอบ

1.2 กิจกรรมศึกษาค้นคว้า

1.3 ทักษะการปฏิบัติ

1.4 เจตคติต่อหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคน้ำดื่มของชาวไทยเลย

1.5 ความพึงพอใจต่อการเรียน ตามหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องหัตถกรรม

พื้นบ้านสำหรับการบริโภคน้ำดื่มของชาวไทยเลย

2. การวัดและประเมินผล ด้านความสามารถ

2.1 ประเมินผลการฝึกปฏิบัติ

2.2 ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ แล้วพิจารณากระบวนการทำงาน และผลสำเร็จของงาน

โดยให้ชุมชนร่วมในการวัดและประเมินผล

3. การประเมินผล โดยสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

3.1 ผลงานจากการร่วมทำงานกลุ่ม เมื่อครูให้ทำงานกลุ่ม แล้วครูสังเกต

พฤติกรรมในการทำงาน

3.2 ผลงานจากการทำแบบฝึกหัด ทำแบบทดสอบ และการประเมินผลการ

ปฏิบัติงาน

เอกสารประกอบการสอน หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับบริโภคข้าวเหนียว
 ของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1
 ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของ
 ชาวไทยเลย

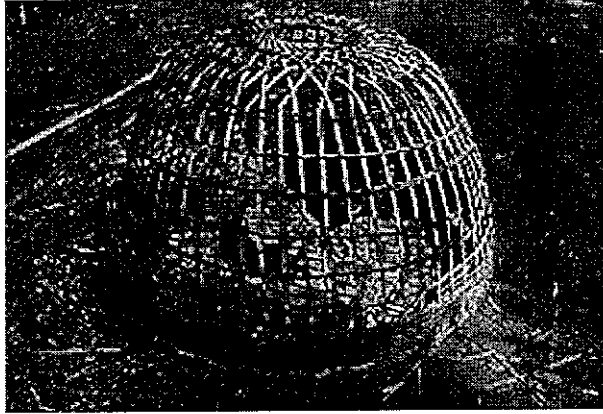
ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้าน

"หัตถกรรมพื้นบ้าน" เป็นประยุกต์ศิลป์หรือศิลปะที่มีประโยชน์ใช้สอยประเภทหนึ่งที่ชาวบ้านธรรมดาเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองหรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นผู้สร้างเครื่องมือ ภาชนะ สำหรับใช้เองในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่อีกสองลักษณะ คือ งานหัตถกรรมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของคนในระดับหนึ่งหรืออีกสังคมหนึ่งคือ ชุนนาง ข้าราชการ และพระมหากษัตริย์ และลักษณะสุดท้ายคือ งานหัตถกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความเชื่อของตน ในพิธีกรรมต่าง ๆ และในพระศาสนา ในที่นี้ผู้เขียนใคร่จะขอกล่าวถึงแต่งงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อใช้สอยเองและใช้ในระหว่างชาวบ้านด้วยกันเท่านั้น

หัตถกรรมดังกล่าวนี้มีหลายชนิดด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องไม้ เครื่องจักสาน เครื่องดิน เครื่องทอง (เครื่องผ้า) เครื่องรัก เครื่องโลหะ เครื่องหนัง เครื่องกระดาษ เครื่องหิน ซึ่งจะขอกล่าวถึงเฉพาะเครื่องจักสาน ดังนี้

เครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมชนิดหนึ่ง ที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมา เพื่อสนองประโยชน์ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต เครื่องจักสานบางชนิด มีคุณสมบัติพิเศษคือ ความงดงาม ซึ่งเป็นผลพลอยได้ จากการที่ได้สร้างขึ้นด้วยฝีมือประณีต จนมีรูปลักษณะ ที่ไม่น่าจะนำมาใช้สอยเลย ทั้งนี้เพราะเป็นการสร้างขึ้นด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ในบรรดางานหัตถกรรมประเภทต่าง ๆ เครื่องจักสานมีความเก่าแก่ที่สุดประเภทหนึ่ง ที่รู้จักกันดีในบรรดามนุษย์ทุกชาติ และทุกภาษา ในโลก เครื่องจักสานในระยะเริ่มแรกนั้น เข้าใจว่า มีลักษณะหยาบ แล้ววิวัฒนาการต่อมา จนทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ และภาชนะต่าง ๆ มีลักษณะประณีตขึ้น โดยลำดับ

ส้อมครอบไก่

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องคนก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยเรา ของศาสตราจารย์ ชิน อยู่ดี แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร กับนักโบราณคดีชาวต่างประเทศ ได้แบ่งระยะเวลาของโลก นี้ออกเป็น 2 ยุค คือ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ มนุษย์ในยุคก่อน ประวัติศาสตร์ มีความเจริญรู้จักทำเครื่องมือ ทำการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ทำเครื่องปั้นดินเผา และเครื่องจักสาน หลักฐานที่สำคัญ ซึ่งเพิ่งจะค้นพบคือ ภาพเขียนที่หน้าผา ที่มีแนวขนานไปกับลำน้ำโขง ซึ่งอยู่ในเขตบ้านกุ่ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีภาพเขียนเป็นรูป สัตว์ และรูปร่างคล้ายเครื่องจับสัตว์น้ำ ที่พบเห็นมีใช้ ตามแม่น้ำโขง คือ ส้อมและข้อง ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก บางชิ้นสูงถึง 3 เมตร หลักฐานที่ได้พบนี้ ผู้เขียนคิดว่า พอจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า เครื่องจักสานในประเทศไทยเรานั้น น่าจะมีมาแต่โบราณแล้ว

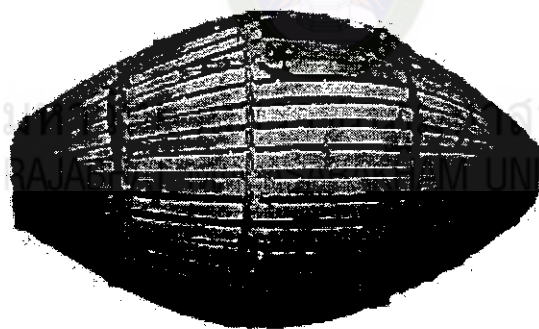
ในทุกภาคของประเทศ เราจะพบเห็นเครื่องจักสานชนิดต่าง ๆ เพราะเป็นเครื่องใช้ ประจำบ้านที่สำคัญยิ่ง ซึ่งทุกคนต้องใช้ ประกอบกับความจำเป็น ทางด้านเศรษฐกิจ ของชนบท จึงทำให้ชาวบ้านต้องทำเครื่องจักสาน เป็นเครื่องใช้สอย ด้วยตนเอง และบางทีก็มีมากเหลือ พอที่จะแลกเปลี่ยน หรือขายให้แก่เพื่อนบ้านได้ด้วย ในปัจจุบันนี้ความต้องการเครื่องจักสานที่มีลักษณะ และรูปแบบดั้งเดิมนั้น มิได้จำกัดอยู่เฉพาะแก่ชาวบ้าน และชาวเมืองของท้องถิ่น ที่มีการทำ (ผลิต) เท่านั้น แต่เป็นที่ต้องการของชาวกรุงเทพฯ อีกด้วย เครื่องจักสานพื้นบ้านที่มีใช้ กันอยู่ในชนบทปัจจุบันนี้ นักวิชาการ ได้จัดแบ่งตามหน้าที่ใช้สอยได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. เครื่องมือกสิกรรม ซึ่งเป็นหัตถกรรมที่สร้างขึ้น เพื่อสนองประโยชน์ให้กับชาวนา และชาวสวน ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ โขง โลงหรือโพง เข่งใส่ของ คราด พ้อม ฝัก ส้อมครอบ ไก่ ตะกร้อสอยผลไม้ กระจาด สาแหรก และไม้คาน

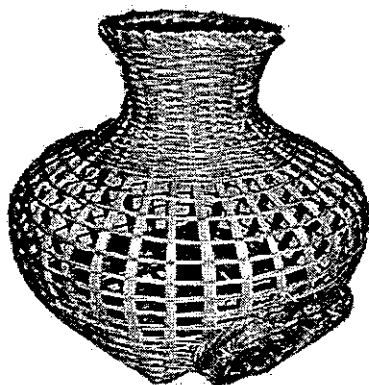

แข่งไผ่ของ

2. เครื่องมือจับปลา ซึ่งส่วนมากชาวบ้านจะสร้างขึ้นใช้เอง เพื่อใช้สำหรับหาปลาในการเลี้ยงชีพกันไปวันหนึ่ง ๆ มี ขนาง ข้อง กระชัง ลอบ ไช สุ่ม ตุ่ม และอีจู้ เป็นต้น

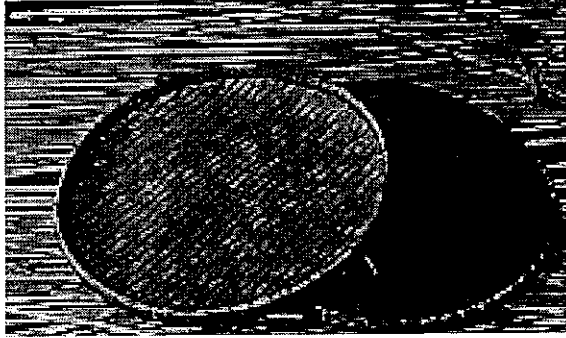
กระชัง

ข้อง

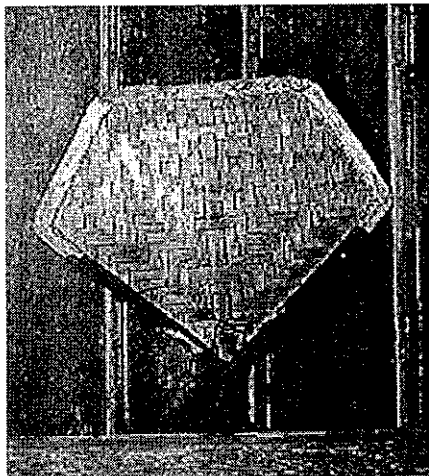
3. เครื่องใช้ภายในบ้าน ซึ่งยังคงเป็นที่นิยมใช้กันในบรรดาชาวชนบท เครื่องใช้เหล่านี้
คือ ชะลอม ฝาชี พัด กระบุง กระจาด กระชอน กระโถ้ กระด้ง ตะกร้า ตะแกรง เสวียน

กระด้ง

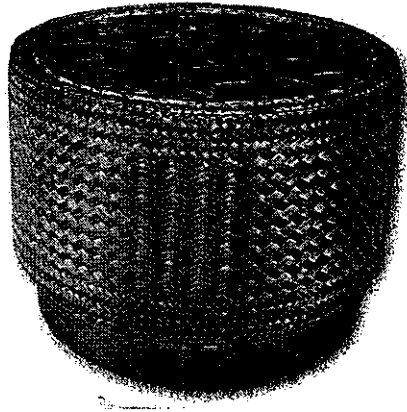

ตะกร้า

พัด

กระติบข้าว

หวดนั่งข้าว

4. สิ่งของเบ็ดเตล็ด ซึ่งนักวิชาการได้แยกออก ตามลักษณะการใช้เป็น 5 กลุ่มด้วยกัน คือ เครื่อง ใช้ในการประกอบอาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่อง หมายถึงสัญลักษณ์ เครื่องกีฬาและ เครื่องเล่น คือ กระชี่ เข่งปลา ที่ซ้อนฟองน้ำตาล ที่กั้นน้ำปลา หมวก กอบ เผลวปักหม้อ นก กุ้ง ตักแตน ปลาตะเพียนสาน ตะกร้อ

เครื่องจักสานในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะ พัฒนารูปแบบไปจากของเดิม ซึ่งเป็นความต้องการของผู้ใช้ที่อยู่ในเมืองหลวงและชาวต่าง ประเทศ จนต้องมีการผลิตขึ้นเป็นจำนวนมาก จนถึงกับเป็นอุตสาหกรรมและส่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้คุณภาพและฝีมือในเชิง หัตถกรรมได้ลดลงอย่างน่าเสียดาย อย่างไรก็ตาม การทำหัตถกรรมในรูปแบบเดิมก็

ยังคงมีอยู่ トラบเท่าที่จะหาวัสดุธรรมชาติได้ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. เล่มที่ 13 เรื่องที่ 3 หัตถกรรมพื้นบ้าน <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=13&chap=3&page=t13-3-infodetail04.html>)

ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้าน

หัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง งานช่างหรืองานฝีมือของชาวบ้าน ที่ประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ ไม่สอยภายในบ้าน ใช้เป็นสิ่งที่สนองความเชื่อถือทางด้านประเพณี ศาสนา เช่น เป็นเครื่องบูชา ใช้เพื่อความสวยงามสนองความสุขทางจิตใจและเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

หัตถกรรม หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการกระทำด้วยฝีมือมนุษย์ โดยนำวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน งานหัตถกรรมจะมีการพัฒนารูปแบบไปตามการพัฒนาฝีมือของช่าง ที่สั่งสมประสบการณ์ และสืบทอดความรู้ ความชำนาญ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาและทักษะ ส่งผลให้งานหัตถกรรมมีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ งานหัตถกรรมจึงกลายเป็นงานศิลปหัตถกรรมซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่อาจแยกออกจากกันได้

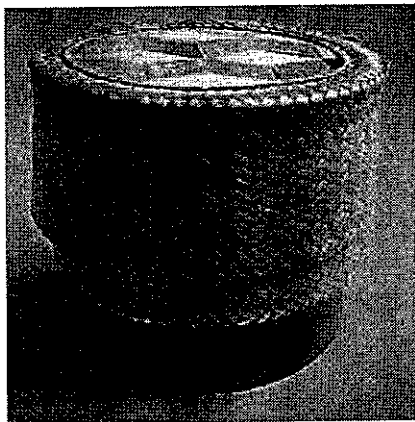
หัตถกรรมมีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมาเป็นเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากหัตถกรรมเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ ความจำเป็นในการดำรงชีพในสังคมทุกระดับชั้นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่อยู่ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท เป็นไปอย่างเรียบง่ายตามธรรมชาติ เป็นสังคมการเกษตรกรรมอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านในแต่ละครอบครัวอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ระหว่างเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน งานหัตถกรรมสร้างแบบง่าย ๆ ด้วยวัสดุธรรมชาติ ที่หาได้ในท้องถิ่น อาชีพหลักของชาวบ้านคือการเพาะปลูก การประมง การเลี้ยงสัตว์ ส่วนการค้าเน้นไปที่การแลกเปลี่ยนกันระหว่างผลผลิตจากไร่นาจับสิ่งของที่จำเป็น เช่น เสื้อผ้า เกือบเป็นต้น หลังเสร็จสิ้นฤดูทำนา ผู้หญิงมักจะทำงานฝีมือ เช่น แกะสลัก เย็บผ้า ทอผ้า ส่วนผู้ชายจะทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน เป็นต้น งานหัตถกรรมของชนชั้นทางสังคม ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับ เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือทำมาหากิน เครื่องประดับ เครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม (ทวีศักดิ์ สุวรรณวิมล. 2556 : <https://sites.google.com/site/aroinaha/hatthkrmm-thiy-ni-withi-chaw-thiy>)

จึงกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตมีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมตั้งแต่สมัย
อดีต โดยมีความผูกพันที่ใกล้ชิดกับงานหัตถกรรมมาโดยตลอดซึ่งแทรกอยู่ในทุกกิจกรรมการ
ดำรงชีวิต ของทุกคนชั้น

หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับบริโภคข้าวเหนียว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานเป็นภาคที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ครอบคลุม 20
จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม
ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย อุบลราชธานี อุบลราชธานี
หนองบัวลำพู มุกดาหาร ภาคอีสานเป็นดินแดนที่แยกจากที่ราบภาคกลาง โดยมีภูเขาที่ยกขึ้นมา
ประคองขอบของที่ราบสูงหั้นด้านขึ้นไปทางภาคกลาง ด้านใต้มีด้านชันทางที่ราบต่ำเขมร ที่ราบ
สูงอีสานจะลาดเอียงไปทางตะวันออกเฉียงใต้บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงทำให้แม่น้ำสายสำคัญ ๆ ของ
ภาคนี้ไหลจากตะวันตกไปยังตะวันออกไปรวม กับแม่น้ำโขง

นอกจากประชากรในภาคอีสานจะมีความหลากหลายของลักษณะทางชาติพันธุ์แล้ว ยัง
มีวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียวเช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ในภาคเหนือ แม้ว่าคนอีสาน
จะบริโภคข้าวเหนียวเหมือนกับคนภาคเหนือก็ตามแต่เครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องด้วยการบริโภค
ข้าวเหนียวของภาคอีสานมีลักษณะเฉพาะตนที่ต่างไปจากของภาคเหนือ ถึงแม้จะใช้ประโยชน์
ในการใส่ข้าวเหนียวเช่นเดียวกันก็ตาม

กระติบข้าวภาคอีสาน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

ประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย

ศิลปหัตถกรรม มีความหมายสำคัญ เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนตาย เนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ต้องสัมพันธ์เกี่ยวกับ สิ่งของ เครื่องใช้ ซึ่งเป็น ประดิษฐกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ งานหัตถกรรม จึงเป็นดังกระจกที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละยุคสมัย เป็นตัวบอกเล่าประวัติศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในกลุ่มชนต่าง ๆ คุณค่าของศิลปหัตถกรรม จึงแบ่งออกได้ดังนี้

1. ด้านประโยชน์ใช้สอย สร้างขึ้นบนพื้นฐานการดำรงชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการเพื่ออำนวยความสะดวกสบายทางกายภาพหรือเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต
2. ด้านความเชื่อและค่านิยม งานศิลปหัตถกรรม แต่เดิมนั้นผู้สร้างและผู้ใช้เป็นคนเดียวกัน คือสร้างขึ้นมาเพื่อใช้งานเอง การที่ผู้สร้างจะมีค่านิยมและความเชื่อต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไรก็ย่อมจะถ่ายทอดสู่งานที่ตนสร้างด้วยความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของตน โดยมีแบบแผนของกลุ่มวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่เป็นตัวหล่อหลอม งานศิลปหัตถกรรมจึงสะท้อนความเชื่อ ค่านิยม ของผู้สร้าง
3. คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี เนื่องจากงานศิลปหัตถกรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีจุดประสงค์ และเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาแต่ในอดีตได้เป็นอย่างดีในฐานะข้อมูลหลักฐานที่เป็นรูปธรรมทางประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี
4. คุณค่าทางด้านความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมวัฒนธรรม งานศิลปหัตถกรรมเกิดขึ้นภายใต้ความแตกต่างทางสภาพแวดล้อม ฐานทรัพยากร ประเพณี คติความเชื่อ ที่หล่อหลอมเกิดเป็นแบบแผนวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม
5. คุณค่าทางด้านความงาม การสร้างงานศิลปหัตถกรรมย่อมประกอบขึ้นด้วยความต้องการทางประโยชน์ใช้สอย แต่ผู้สร้างก็ได้พิจารณารูปทรงที่เหมาะสมและความงามที่น่าใช้สอยประกอบไปด้วย โดยได้แสดงออกผ่านทางรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย วัสดุและมีอันทัน วิจิตร ประณีต
6. คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยการผลิตสินค้าและของที่ระลึกจากการท่องเที่ยว เป็นตัวสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น จนถึงการสร้างรายได้โดยการส่งออกต่างประเทศ

ประโยชน์ที่ได้จากหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว

กระติบข้าวให้ประโยชน์ ดังนี้

1. ใช้บรรจุข้าวเหนียว
2. เป็นของชำร่วย
3. ประดับตกแต่ง
4. ก่อองเอนกประสงค์
5. ก่อองอมสิน
6. แจกกัน
7. ก่อองใส่ดินสอ
8. เป็นการอนุรักษ์การจักสานกระติบข้าว
9. เป็นการหารายได้ทางหนึ่ง

หวดหนึ่งข้าว ก็เป็นเครื่องใช้ อย่างหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านทุกวัน จะต้องใช้หวดหนึ่งข้าวเป็น ประจำ การนึ่งข้าวเหนียวด้วยหวดนั้น นับว่าเป็นวิธีง่ายและสะดวก ที่สุด ดังนั้น หวดหนึ่งข้าวจึงเป็นเครื่องใช้ ที่ผู้ผลิตสามารถทำรายได้ให้กับครอบครัว โดยทำเป็น อาชีพเสริมได้เพราะนอกจากจะใช้หวดหนึ่งข้าวแล้ว ยังสามารถดัดแปลงหวดเป็นเครื่องใช้ อย่าง อื่นได้ด้วย เช่น ประดิษฐ์เป็น โคมไฟตกแต่งร้าน ประดิษฐ์เป็น หน้ากากแสดงผีตาโขน และสิ่ง อื่นได้อีกมากมาย

โคมสายข้าว

โคมมีลักษณะเป็นอ่างไม้กลมเหมือนถาดสำหรับใส่กับข้าว ปกติจะใช้ไม้เนื้อแข็ง หรือไม้สักมาตีเส้น รอบวงกลมอาจเป็น ไม้แผ่นเดียวหรือหลาย ๆ แผ่นมาต่อกัน ใช้มีดหรือ ขวานฉากไปตามเส้นรอบวงกลมนั้น เว้นค้ำไว้สำหรับจับถือได้สะดวก จากนั้นก็จะชุบน้ำมัน ให้ลึกลงเป็นหลุมลึกเหมือนถาด เว้นขอบไว้ประมาณ 5 เซนติเมตร ตกแต่งขัดเกลามาให้ผิวไม้ ราบเรียบ

การคิดทำโคมหรือ โคมสายข้าว หรือเป็นถาดใส่สำหรับกับข้าว เพราะสมัยก่อน ไม้มี มาก จึงมีผู้คิดทำสำหรับใส่สิ่งของต่าง ๆ ซึ่ง โคม เป็นของใช้พื้นบ้านสำหรับนวดข้าวให้อ่อน นุ่ม สายข้าว (นวดข้าวเหนียวที่หนึ่งแล้วก่อนใส่ในก่อกองข้าว) รวมถึงใช้สำหรับคั้นแป้งทำ ขนมจีน (นวดแป้งทำขนมจีน) หรือนวดแป้งทำขนมชนิดอื่น ๆ ได้อีกด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว

หวดหนึ่งข้าวเหนียว

หวดหนึ่งข้าว เป็นเครื่องใช้อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ทุกวันจะต้องใช้หวดหนึ่งข้าวเป็นประจำ การหนึ่งข้าวเหนียวด้วยหวดนั้น นับว่าเป็นวิธีง่ายและสะดวกที่สุด ดังนั้น หวดหนึ่งข้าวจึงเป็นเครื่องใช้ ที่ผู้ผลิตสามารถทำรายได้ให้กับครอบครัว โดยทำเป็นอาชีพเสริมได้ เพราะนอกจากจะใช้หวดหนึ่งข้าวแล้ว ยังสามารถดัดแปลงหวดเป็นเครื่องใช้อย่างอื่นได้ด้วย เช่น ประดิษฐ์เป็น โคมไฟตกแต่งร้าน ประดิษฐ์เป็น หน้ากากแสดงผีตาโขน และสิ่งอื่น ได้อีกมากมาย(<http://www.finearts.go.th/nakhonphanomlibrary/parameters/km/item>)

วัสดุอุปกรณ์การทำหวดหนึ่งข้าว พรำ เลื่อย ไม้ไผ่เสี้ย เศษผ้า

ขั้นเตรียมเส้นตอก

ใช้พรำตัดไม้ไผ่เสี้ยจากกอ โดยเลือกลำที่ไม้แก่หรืออ่อนจนเกินไป ใช้เลื่อยตัดให้เป็นปล้อง ๆ โดยทั้งส่วนที่เป็นข้อ ความยาวของไม้ไผ่ที่เลื่อยนั้นขึ้นอยู่กับขนาดของหวด เช่น ถ้าสานหวดใหญ่จะตัดไม้ให้ยาว 35 นิ้ว หวดขนาดกลาง 30 นิ้ว หวดขนาดเล็ก 25 นิ้ว เป็นต้น ใช้พรำผ่าไม้ไผ่เป็นซีก (ชาวบ้านเรียก กีบ) ขนาดความกว้างของซีกไม้ไผ่ หวดขนาดใหญ่ กว้าง 0.5 ซม. หวดขนาดกลาง กว้าง 0.8 ซม. หวดขนาดเล็ก กว้าง 0.6 ซม. การจักส่วยตอก คือ การเหลาซีกไม้ไผ่เพื่อลบคมของซีกไม้ตรงกลางออก แล้วเหลาหัวท้ายของซีกไม้ให้เรียวยาว การจักตอก คือ การเอาส่วนที่เป็น เนื้อ ไม้และเปลือกไม้ไผ่ (ผิวไม้) แยกออกจากกัน ซีกหนึ่งจะจักเป็นเส้นตอกได้ ประมาณ 8-10 เส้น การจักตอกสำหรับสานหวด ควรหาไม้ไผ่ที่ค่อนข้างอ่อน ความยาวของเส้นตอก ทำตามขนาดที่กล่าวข้างต้น

ขั้นนำเส้นตอกที่จักไว้ไปผึ่งแดดอย่าง หรือรมควัน

นำเส้นตอกที่ จักเสร็จแล้วผึ่งแดดให้แห้ง ถ้าเป็นฤดูที่ใช้วิธีรมควัน จะทำให้ไม่มีราขึ้น การผึ่งแดดใช้เวลา 2-3 วันถ้ารมควันก็ให้สังเกตดูสีของเส้นตอก เป็นสี น้ำตาล ก็ถือว่าใช้ได้ เมื่อเส้นตอกผึ่งแดดหรือรมควัน ได้ที่แล้วมัดตอกเป็นมัด ๆ ตามความยาวของเส้นตอก แต่ละขนาดไว้

ขั้นการสานหวด

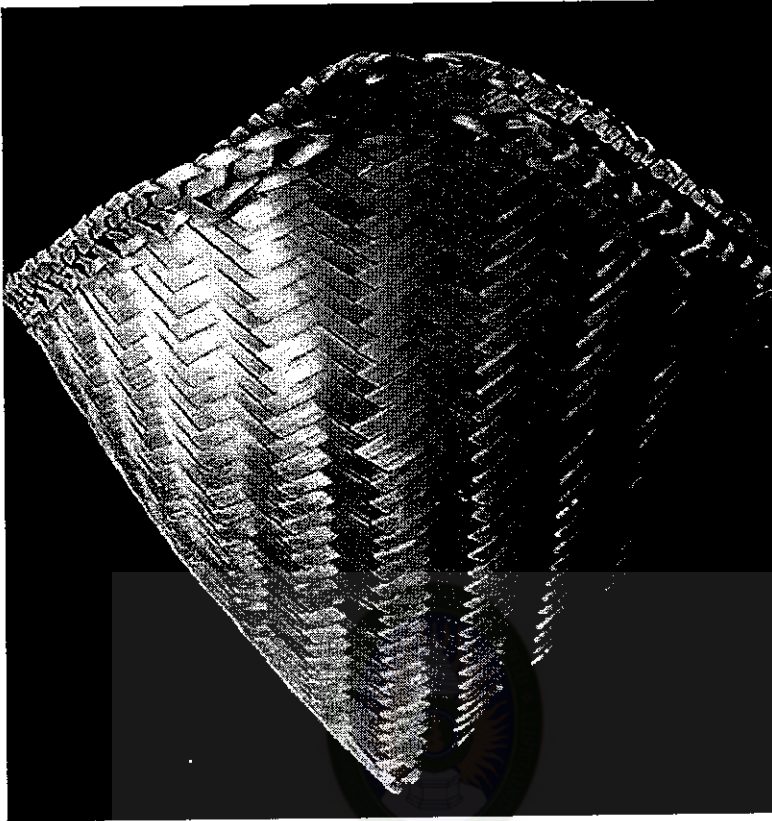
การก่อหวดใช้ตอกเป็นเปลือกไม้ (ตีว ไม้) สานก่อรวมกันกับตอกธรรมดา วางในแนวตั้ง 4 เส้น แนวนอน 8 เส้น สานขัดเป็นลาย 3 โดยเริ่มจากจุดกึ่งกลาง สานไปข้างจุดกึ่งกลาง สานไปข้างละ 13 ขัด รอบปลุกกันหวด นำเอาหวดที่ก่อแล้วมาหักมุมที่จุดกึ่งกลางแล้ว สานลาย 3 ไป รอบ ๆ หวด จนหมดเส้นตอกทั้ง 2 ข้าง

การสานหวด ถ้าสานความสูงของหวดยังไม่ได้ขนาด ก็สามารถใช้เส้นตอกเพิ่มความสูงได้ แล้วสานเพิ่มเข้าไปอีกทั้ง 2 ข้าง การโพหวด คือ การสานขัดขอบบนของหวด โดยเมื่อความสูงได้ตามความต้องการแล้ว จะใช้ตอกโพ มาสานขัดหวดเป็นขัดลาย 3 โดยใช้ตอกโพ 3 เส้น สานลายขัดไล่กันไปให้รอบ แล้วตัดเส้นตอกที่ยาวเกิน ไปทิ้งเพื่อเตรียมม้วนในขั้นตอนสุดท้าย

การม้วนหวดเริ่มจากด้านข้างของหวด ใช้นิ้วมือหักม้วน ไปตามลาย ม้วนต่อกันไปเรื่อย ๆ จนถึงกึ่งกลางและเหนือเส้นตอก 2-3 เส้น สุดท้ายลงไปตามลาย ของหวดแต่ละข้างก็จะได้หวดหนึ่งข้าวที่สมบูรณ์

การสานหวดหนึ่งข้าว เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ผสมสานกับงานศิลปะของชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง แม้ว่าสังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยก็ตาม เราก็ควรจะอนุรักษ์ หวดหนึ่งข้าว อันเป็นมรดกภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ ให้คงอยู่สืบต่อไป

หวดนึ่งข้าวของชาวไทยเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

การสานกระติบข้าว

ความเป็นมาของกระติบข้าว

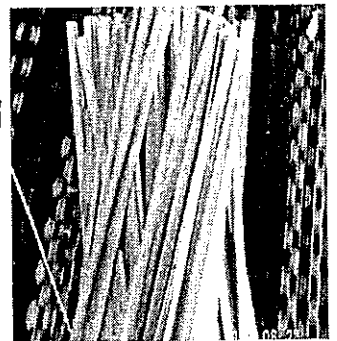
เกือบทุกครอบครัว จะทำกระติบใช้เอง โดยหัวหน้าครอบครัว เพราะการทำกระติบถือเป็นงานหัตถกรรม กระติบเป็นภาชนะทรงกระบอกสานด้วยตอกไม้ไผ่ ใช้สำหรับใส่ข้าวเหนียว ที่นึ่งสุกแล้ว ชาวอีสานเลือกใช้ไม้ไผ่มาจักสาน มีการออกแบบกระติบ มี 2 ชั้น ช่วยรักษาความร้อนของข้าวหนึ่ง โดยสามารถ เก็บรักษาข้าวหนึ่งให้อุ่นคงความนุ่มอยู่ได้หลายชั่วโมง โดยไม้ชั้นในและหรือชั้น กระติบหรือกระติบ มีรูปทรงกระบอกและรูปทรงสี่เหลี่ยมคล้ายกระป๋อง มีฝาปิดมีเชือก ร้อยสำหรับหิ้วและถือ โดยทั่วไปภาชนะสำหรับใส่ข้าวเหนียวหนึ่งมีสองลักษณะ คือ ก่องข้าวกับกระติบข้าว ก่องข้าวเป็นเครื่องจักรสาน มีลักษณะ กลมป่องผายออกมาถึงปากและมีฝาปิดเป็นรูปทรงฝาชี มีฐานและมีหูหิ้วสำหรับร้อยเชือก ส่วนกระติบข้าวเป็นเครื่องจักรสานมีลักษณะรูปทรงกระบอกและสี่เหลี่ยมมีฝาปิดครอบเช่นเดียวกัน วัสดุที่ใช้ทำกระติบข้าวคือวัสดุที่ได้จากธรรมชาติตามท้องถิ่น เช่น กก หวาย ใบลาน กระจูด เตย ย่านลิเภา ใบมะพร้าวและไม้ไผ่ ที่นิยมมากที่สุดคือไม้ไผ่ เพราะหาได้ง่ายและมีคุณสมบัติพิเศษคือ แข็งแรงเหนียวมีการยืดตัวหดตัวสามารถตัด โกงติดเค็งตัวคือได้

วัสดุที่ใช้ทำกระติบข้าว

1. ไม้ไผ่บ้าน	2. ด้ายในล่อน	3. เข็มเย็บผ้าขนาดใหญ่
4. กรรไกร	5. มีดโต้	6. เลื่อย
7. เหล็กหมาด (เหล็กแหลม)	8. ก้านตาล	9. เครื่องชูดตอก
		10. เครื่องกรอด้าย

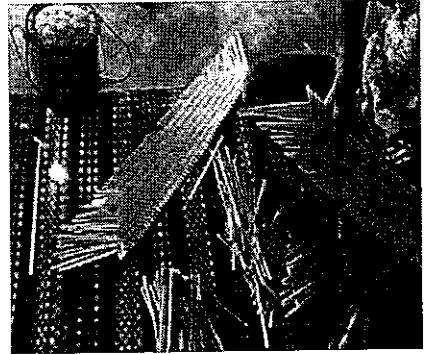
ขั้นตอนการสานกระติบข้าว

1. การเตรียมไม้ไผ่สำหรับการสานกระติบข้าว นั้น ควรมีอายุไม่เกินหนึ่งปี โดยเลือกไม้ที่โตเพียงฝนเดียวมาทำก่องข้าวหรือสานกระติบ สำหรับไม้ที่ใช้ทำกระติบได้ดีที่สุดจะมีอายุประมาณ 4-5 เดือน การเลือกไม้ไผ่ จะเลือกไม้ที่มีข้อปล้องยาวและตรง มีผิวเรียบเป็นมันนำมาตัดข้อปล้องทางหัวและท้ายออกโดยใช้เลื่อยตัดรอบไม้ไผ่เพื่อป้องกันผิวไม้ฉีก ขนาดของปล้องไม้ไผ่หนึ่ง ควรมีความยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร จากนั้นจึงใช้มีดโต้ผ่าออกเป็นชิ้น ๆ แล้วใช้มีดตอกจักเป็นตอกขูดปล้องสี่เหลี่ยม ของมันออกและตากแดดเพื่อเก็บรักษาเอาไว้ก่อนจะทำงานสาน

2. เมื่อเหลาไม้ไผ่จนมีขนาดเหลือความหนาประมาณ 0.05 เซนติเมตร ก็จะขูดเส้นไม้ ออก เพื่อให้ตอกมีความเรียบและอ่อนบางที่สุด กระจิบที่ได้ก็จะสวย และเวลาสานถ้าหากว่าเป็นตอกอ่อนก็จะทำให้สานง่ายไม่เจ็บมืออีกด้วย

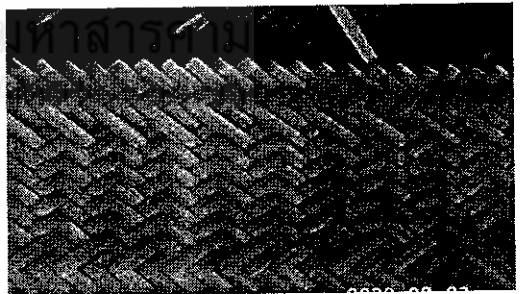
3. เมื่อได้ตอกมาประมาณ 100-150 เส้นแล้ว ก็เริ่มสาน กระจิบข้าวได้ บางครั้งผู้สานต้องการเพิ่มลวดลายในการสาน กระจิบก็จะย้อมสีตอกก่อนก็มี ส่วนใหญ่จะใช้สีผสมลงใน กระจิบอกไม้ไผ่แล้วนำมาย้อมตอกให้เป็นสีส้มตามที่ตัวเองต้องการ เมื่อลงมือสานมักจะเริ่มต้นสานใช้ตอก 6 เส้น แล้วสานด้วย ลายสอง โดยทิ้งชายตอกให้เหลือประมาณ 5 เซนติเมตร

เมื่อสานได้ยาวจนชายตอกอีกด้านเหลือประมาณ 3 เซนติเมตรให้นำชายทั้งสองข้างมาประกบกัน โดยใช้ลายสอง และเมื่อนำมาประกบกันได้แล้วด้วยลายสอง ก็จะม้วนชายตอกที่ไม่ต้องการ อีกทีด้วยการสานลายสองเวียน

การสานกระจิบให้ประกบซ้อนกันเป็นสองชั้น ก็เพื่อช่วยเก็บความร้อนให้อยู่ได้ชั่ว ขณะหนึ่งพอที่จะทำให้ได้กินข้าวเหนียวที่ไม่แข็งเกินไป นอกจากนั้นกระจิบข้าวที่ทำจากไม้ไผ่ ยังช่วยดูดซับเอาหยาดน้ำที่อยู่ภายในที่จะเป็นตัวทำให้ข้าวเปียกหรือแฉะได้อีกด้วย

4. การขึ้นลายกระจิบ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความต้องการ ของคนที่สานว่าต้องการใช้ลายอะไร เพราะแต่ละลาย จะขึ้นต่างกัน ลายกระจิบที่นิยมสาน คือ “ลายข้างกระแต สองยืนและสามยืน” การขึ้นลายสองนั้น จะยกตอก 2 เส้น แล้วทิ้ง 2 เส้น และเมื่อขึ้นลายไปได้ประมาณครึ่งหนึ่งของ

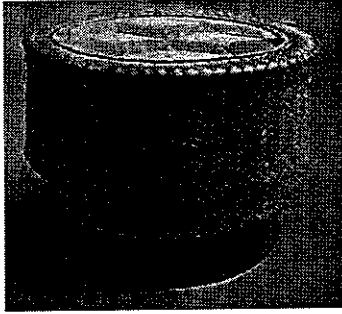

ความยาวของตอกแล้ว ก็จะสานต่อด้วยลายสามนอนหรือลายคูป จากนั้นจึงสานด้วยลายสองยืน อีกครั้งเพื่อความแข็งแรงของกระจิบข้าว

จุดเด่น ของการสานกระจิบข้าว

1. สานเป็นลวดลายต่าง ๆ หรือเป็นตัวหนังสือทั้งไทยและอังกฤษ จะ ได้ราคาดี
2. หาอุปกรณ์ในการทำงาน
3. ทำให้เกิดอัตราการว่างงาน และเป็นอาชีพที่สุจริต และเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว
4. วิวัฒนาการเป็นของชำร่วยได้มากมาย เช่น กล้องใส่กระดาษชำระ กระเป๋า แจกัน

เป็นต้น (<http://gongkhaw.blogspot.com/p/2-1.html>)

กระติบข้าวที่เสร็จสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

การทำโคมสายข้าว

โคมสายข้าว

โคม เครื่องมือที่ชาวอีสานใช้สายข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้ว คือ ใช้ไม้ปลายมนคล้ายไม้พายเรือขนาดเล็ก ๆ คนข้าวให้ไอระเหยออกไปจนได้ข้าวเหนียวที่ร้อนพอดีแล้วจึงใช้มือคี่ใส่ลงไปในกลุ่มข้าว โคม ทำด้วยไม้เนื้อแข็งเป็นแผ่นหนา ๆ ตัดและถากให้เป็นรูปกลมหรือรีตามต้องการ แล้วขุดหน้าไม้ลึกลงประมาณ 1 นิ้ว ขัดหน้าไม้ให้เรียบสำหรับเทข้าวลงใส่ ส่วนบนของโคมมีด้ามสำหรับถือไปเก็บหลังจากใช้แล้ว เพราะ โคมมีน้ำหนักมากจึงมักเก็บด้วยวิธีพองไว้กับฝาผนัง โดยหันข้างหน้าเข้า ข้างใน (<http://ictwatburapa.com/BOM.html>)

โคมสายข้าว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

การทำไม้ด้ามสายข้าว

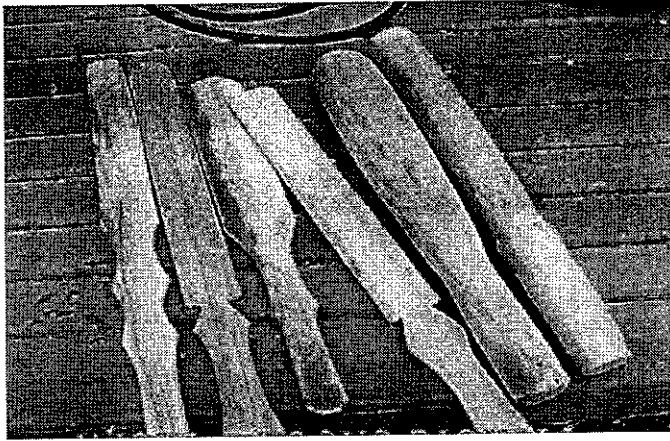
ไม้ด้ามสายข้าว

ไม้ด้ามสายข้าว ใช้สำหรับคนข้าวเหนียวที่หนึ่งสุกใหม่ ๆ ยาวประมาณ 35-40 เซนติเมตร กว้าง ประมาณ 4 เซนติเมตร หนาประมาณ 1 เซนติเมตร ลักษณะส่วนลำตัวและ ส่วนปลายแบน ส่วนโคนทำให้กลมเพื่อให้จับสะดวกและไม่เจ็บมือ มีใช้กันทั่วไปในภาคเหนือ ตอนบน ทำขึ้นจากไม้ไผ่หรือไม้จิง ส่วนใหญ่จะใช้ไม้จิง ไม้ที่นิยมนำมาทำไม้ด้ามเข้าคือ ไม้ "เหมือดคน" ถ้าหาไม่ได้จะใช้ "ไม้ซ้อ" หรือไม้ "เหม้าสาย" นอกจากบางคนที่มีก่ายเท่านั้นจึง ใช้ไม้ไผ่มาทำไม้ด้ามเข้า

วิธีทำ เมื่อได้ไม้ด้ามที่ต้องการมาแล้วจะถากส่วน โคนให้กลมเพื่อเป็นที่จับ ประมาณเอวอายุสาวเศษ 1 ส่วน 4 ของความยาวทั้งหมด เหลือ 3 ส่วน จะถากเหลาให้แบน บาง คนถากให้แบนทั้ง 2 ด้านเข้าหากัน บางคนถากแบนด้านเดียว เหลาปลายให้มน โคน ประโยชน์การใช้งาน ไม้ด้ามสายข้าวใช้คนข้าวเหนียวที่หนึ่งสุกใหม่ ๆ เมื่อเทออกจากไห ลงสู่ ภาชนะที่เรียกว่า โบรมสายข้าว ใช้ไม้ด้ามนี้คนข้าวกลับไปกลับมา เพื่อให้เข้าเหนียวนุ่มน่านกิน และคนเพื่อให้เข้าเหนียวใหม่กับเข้าเย็นที่เหลือจากวันก่อนให้เข้ากัน จะทำให้ข้าวไม่แข็ง หรือไม่เหนียวจนเกินไป

ไม้ด้ามสายข้าว นอกจากใช้คนข้าวแล้ว ยังใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ด้วย เมื่อมีคน ป่วยด้วยโรคลมชื้นชักจนค้างแข็ง คนเมืองเรียกโรคลมนี้นี้ว่า "สันนิบาตคางคับ" เพื่อป้องกันคน ป่วยกัดลิ้นตัวเอง หรือเพื่อกรอกยารักษา จึงใช้ไม้ด้ามข้าวจัดปากให้อ้าและคาไว้เช่นนั้นจนกว่า จะรู้สึกตัว อีกประการหนึ่ง เมื่อมีคนเบื่อเห็ด (กินเห็ดพิษ) ให้นำไม้ด้ามเข้าที่ทำด้วยไม้เหมือด คน มาฝน แล้วให้คนที่เบื่อเห็ดกิน เชื่อว่าจะทุเลาและหายจากการเบื่อเห็ด ได้ชะงัด (ศรีเลา เกษ พรหม. เครื่องใช้ล้านนา. 2256 : [http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/elanna51/misc/misc1-](http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/elanna51/misc/misc1-15.html)

ไม้ค้ำสายข้าว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี
เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
สาระที่ 3 การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว	เวลา 10 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว	เวลา 10 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

- ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว
- การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว
- การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

2.1.1 นักเรียนมีทักษะในการทำงาน ทำงานเป็นกระบวนการและมีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ

2.1.2 นักเรียนรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ

2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

- บอกชื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว ได้ถูกต้อง
- เตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว ได้
- งานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว ได้ถูกวิธี

3. สาระการเรียนรู้

- เรื่องที่ 1 วัสดุ อุปกรณ์ ในการงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว
- เรื่องที่ 2 การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว
- เรื่องที่ 3 การงานหัตถ์หนึ่งข้าวเหนียว

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต นำความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- ความสามารถในการแก้ปัญหา

- ความสามารถในการสื่อสาร การถ่ายทอดความคิด
- ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วางแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. รักการทำงาน

6. หลักฐานแสดงผลการเรียนรู้

- ผังความคิด วัสดุ อุปกรณ์ ในการสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว
- หวดหนึ่งข้าวเหนียว

7. กิจกรรมการเรียนรู้

- ชั่วโมงที่ 1 วัสดุ อุปกรณ์ ในการสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว

1. ขี่นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูให้นักเรียนดูภาพ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือช่างต่าง ๆ

2. ขี่นดำเนินการสอน

1. ครูให้แสดงความรู้เดิมที่มีถึงประเภทของวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือช่างต่าง ๆ
2. ครูสาธิตและอธิบายเพิ่มเติม การใช้ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือช่างต่าง ๆ

3. ขี่นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือช่างต่าง ๆ

สื่อการเรียนการสอน

ภาพ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือช่างต่าง ๆ

การวัดผลประเมินผล

- สังเกตจากการตอบคำถาม

- ชั่วโมงที่ 2-3 การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ ในการสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว

1. ขี่นนำเข้าสู่บทเรียน

- ครูแจกใบความรู้ที่ 2 ให้นักเรียน

2. ขี่นดำเนินการสอน

1. ครูอธิบายขั้นตอนในใบความรู้ที่ 2 ให้นักเรียน ชักถามแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็น

2. ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ ในการสานหวด
หนึ่ง ชั่วโมง

สื่อการเรียนการสอน

1. ไม้ไผ่ข้าวหลาม
2. เลื่อย
3. มีดจักตอก
4. เครื่องชูดตอก

การวัดผลประเมินผล

- สังเกตจากการปฏิบัติงาน

- ชั่วโมงที่ 4-10 การสานหวดหนึ่งชั่วโมง

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
  - ทบทวนความรู้จากครั้งที่แล้ว
2. ชี้นำดำเนินการสอน
  1. ครูแจกใบความรู้ที่ 3 ให้นักเรียนศึกษา
  2. ครูอธิบายเพิ่มเติม
  3. ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง
  4. ครูคอยแนะนำอย่างใกล้ชิด

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับปฏิบัติงาน

4. สื่อการเรียนการสอน

1. ไม้ตอก
2. หวดของจริง

5. การวัดผลประเมินผล

- สังเกตจากการปฏิบัติงาน

8. เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบบันทึกการตรวจใบงาน
2. แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน
3. แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล

9. กิจกรรมข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

.....
.....
.....

(ลงชื่อ).....ครูผู้สอน

(นางอำนาจ แก้วพิภพ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

11. ข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....
.....
.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(ลงชื่อ).....

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบความรู้ที่ 1

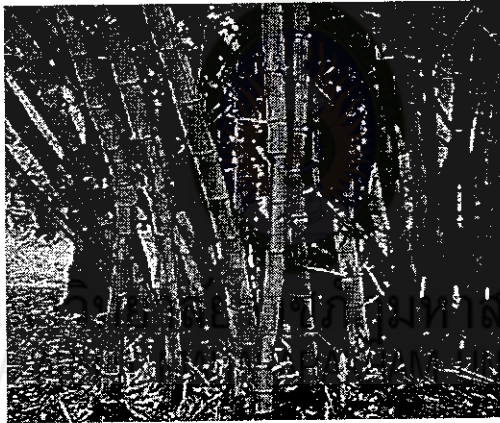
วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว

การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว วัสดุ อุปกรณ์ ประกอบด้วย

1. ไม้ไผ่

การเลือกไม้ไผ่เพื่อจะนำมาสานหวดหนึ่งข้าวเหนียวนั้น ชาวไทเลยเลือกไม้ข้าวหลามหรือไม้ไผ่บง แต่ส่วนมากเลือกไม้ไผ่ข้าวหลามเพราะไม้ไผ่ข้าวหลาม มีลักษณะพิเศษคือปล้องยาวตรง ไม้คดงอ และเนื้อไม้เหนียวดีไม่เปราะง่าย

การเลือกไม้ไผ่ข้าวหลาม เพื่อจะนำมาสานหวดหนึ่งข้าวเหนียวนั้น ต้องเลือกลำที่เหมาะสมพอดีไม้อ่อนและแก่เกินไป

ไผ่เหี้ยะ

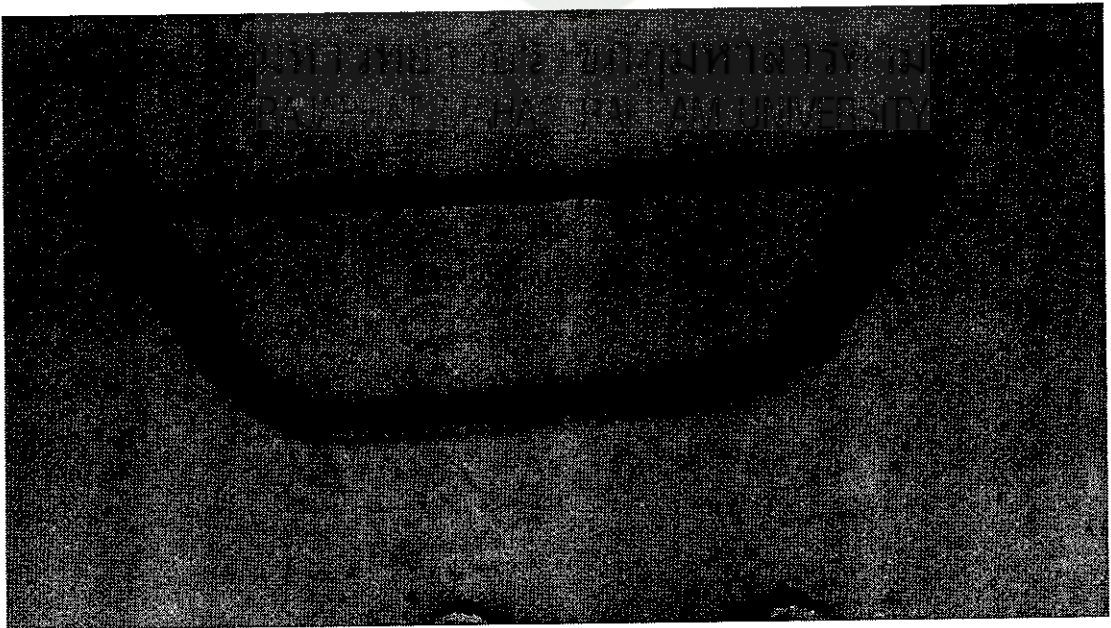

กอไม้ไผ่ข้าวหลาม

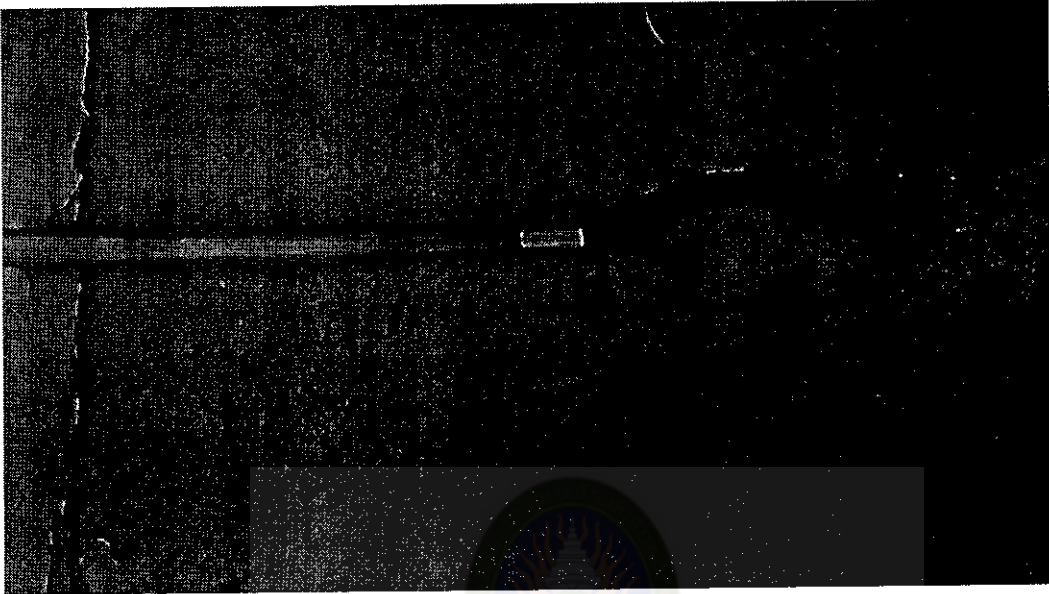
ไม้ไผ่ข้าวหลาม

2. เลื่อย

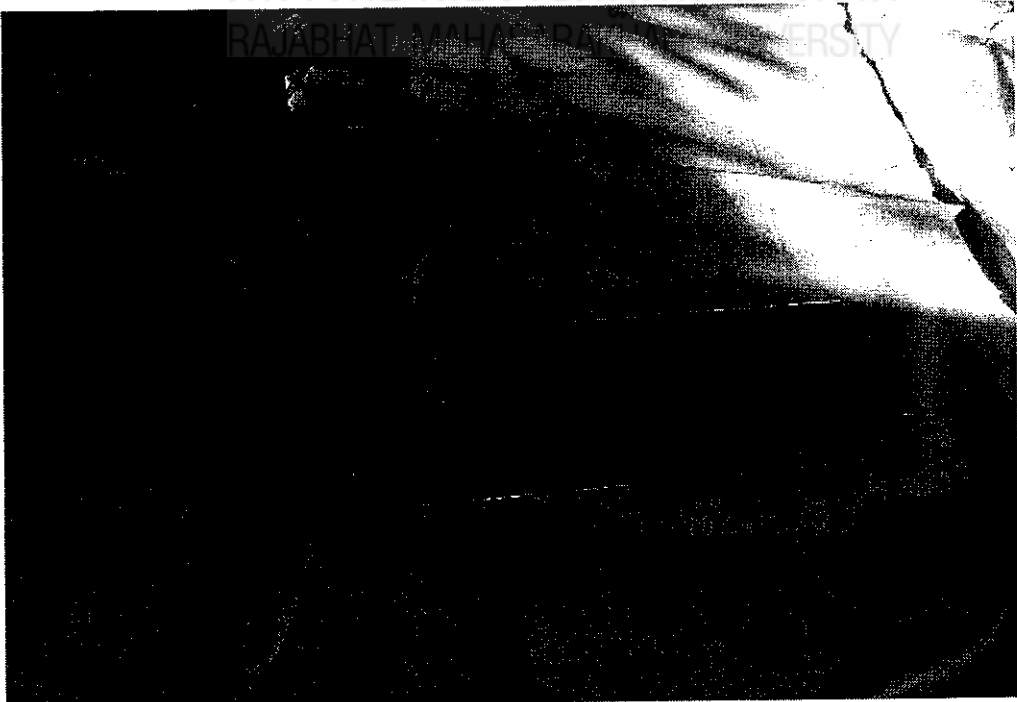
เลื่อย

3. มีดจ๊กตอก

มีดจ๊กตอก

4. เครื่องชูดตอก

ภาพด้านข้าง

ภาพด้านหน้า

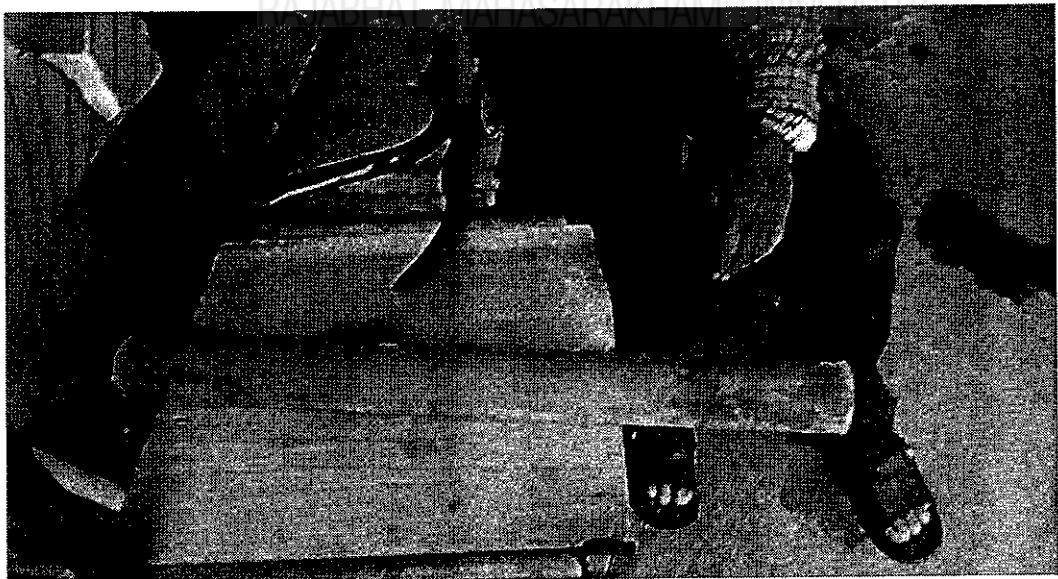
ใบความรู้ที่ 2

การเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ การสานหวดหนึ่งข้าวเหนียว

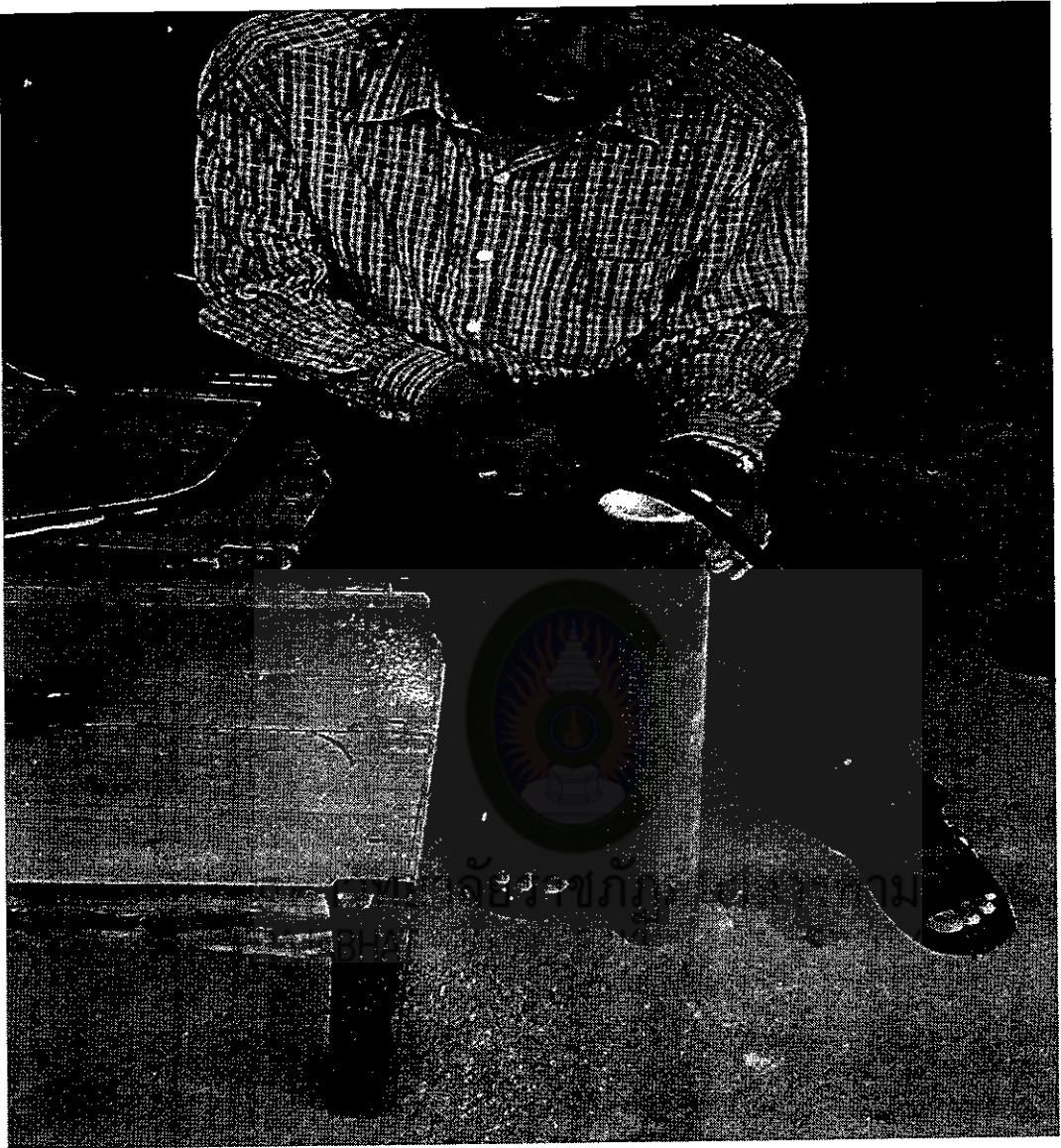
การจักตอก มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ใช้เลื่อย เลื่อยไม้ข้าวหลามออกเป็นปล้อง ๆ

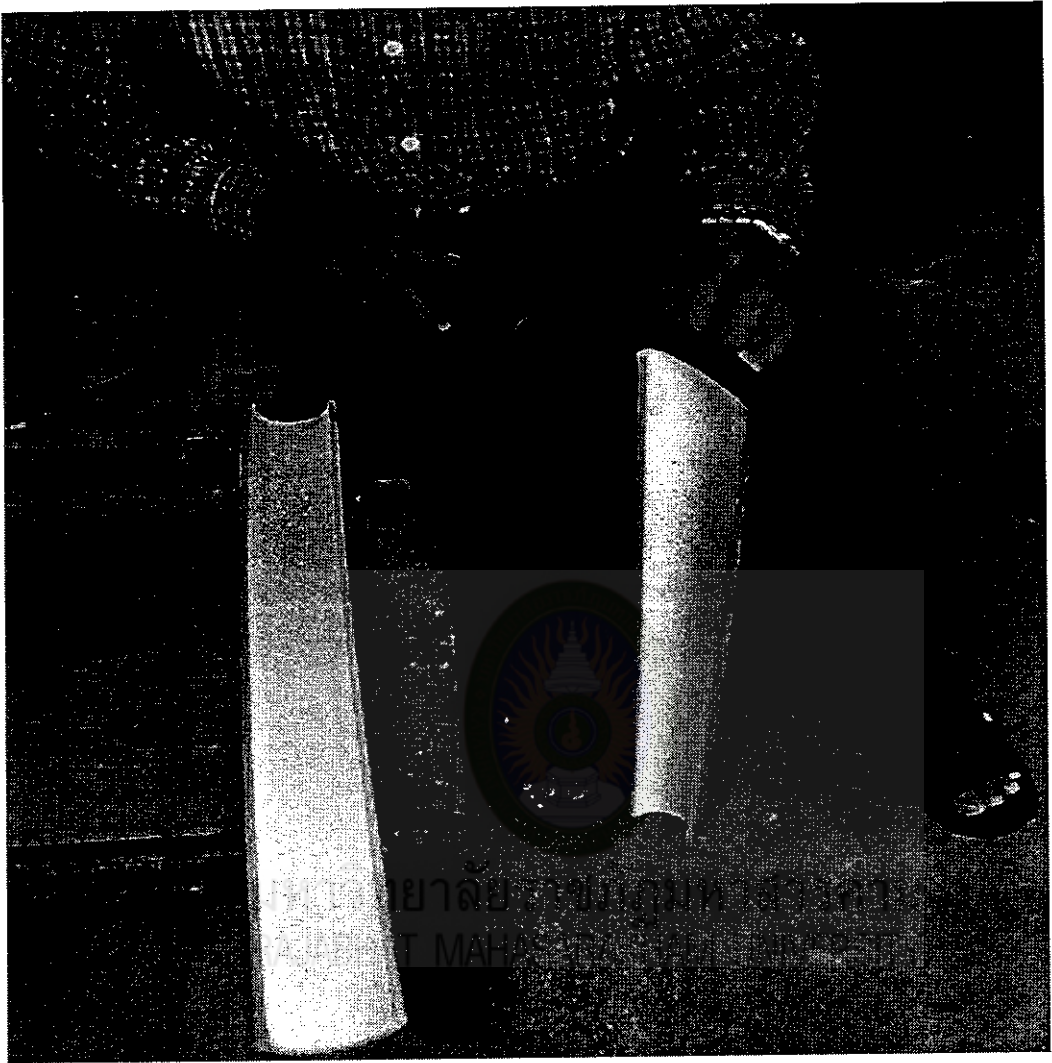

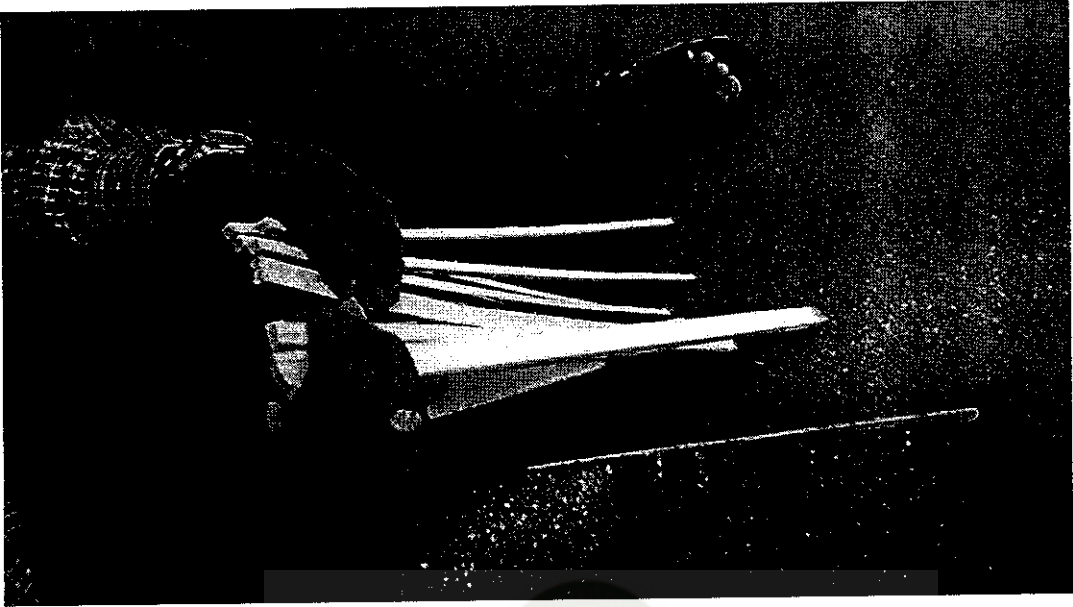
2. ตัดส่วนที่เป็นข้อออกทิ้ง

3. ใช้มีดผ่าปล้องไม้ไผ่ออกเป็น 2 ส่วน

4. แต่ละส่วนใช้มีด ผ่าไม้ไผ่ออกเป็นกีบ ๆ (ซีค) กีบกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร

5. เหล่าให้เรียบทั้ง 3 ด้าน ด้านท้องเอาส่วนแข็งและเนื้ออ่อน ๆ ออก ด้านผิวไม้ไผ่ (ผิวไม้ไผ่) ไม่ต้องเหล่า

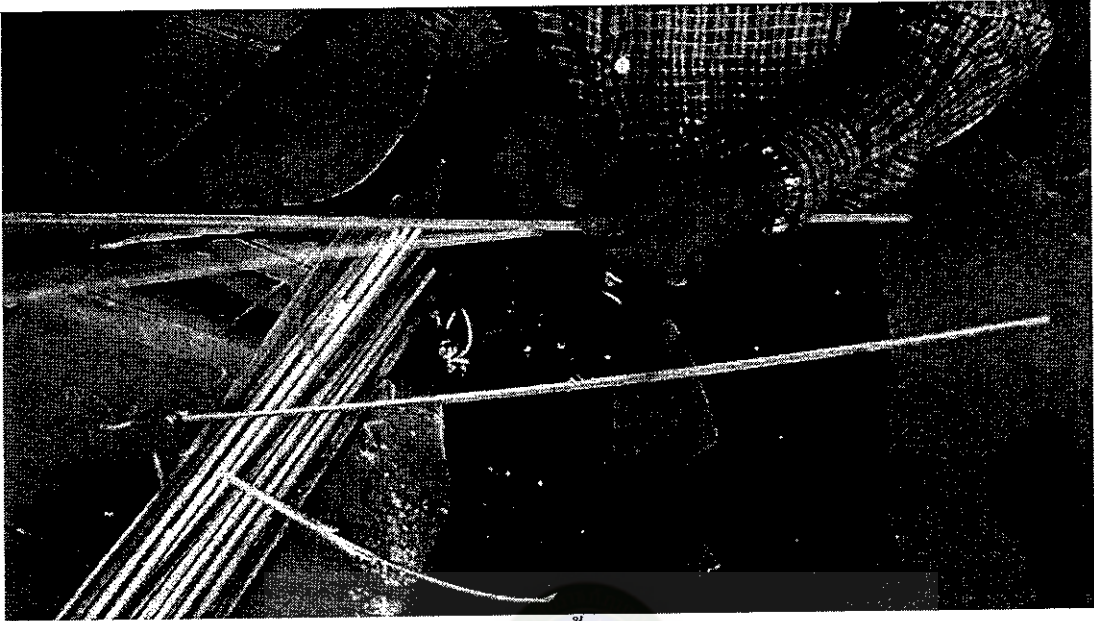

6. เวลาเหลาไม้ไฟที่จะจักตอก ให้สัวไม้ไฟ (ทำให้เรียวลง) โดยสัวหัวตอก และท้ายตอก ด้านละประมาณ 1 กำฟู (1 กำมือ บวก 1 นิ้วโป้ง)

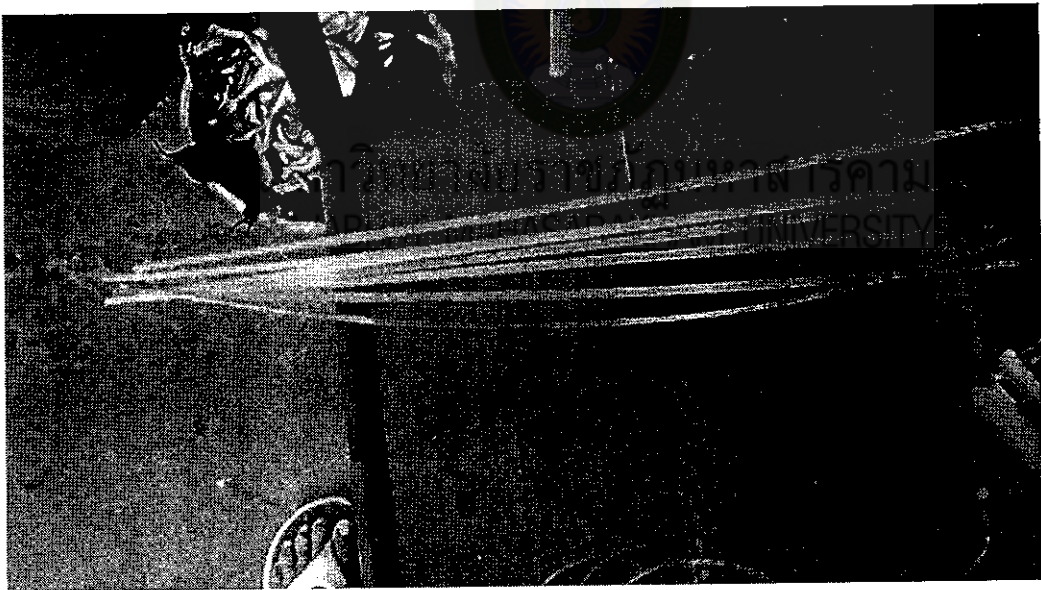

7. แต่ละกิบใช้มีดจักตอกแบ่งครึ่ง แล้วจักเป็นเส้นบาง ๆ ตามแนวยาว จนได้เส้นตอกตามต้องการ

8. อีกครึ่งของกีบ ก็ทำเหมือนกัน ทำแบบนี้จนเหลือแต่ตัวไม้ไผ่

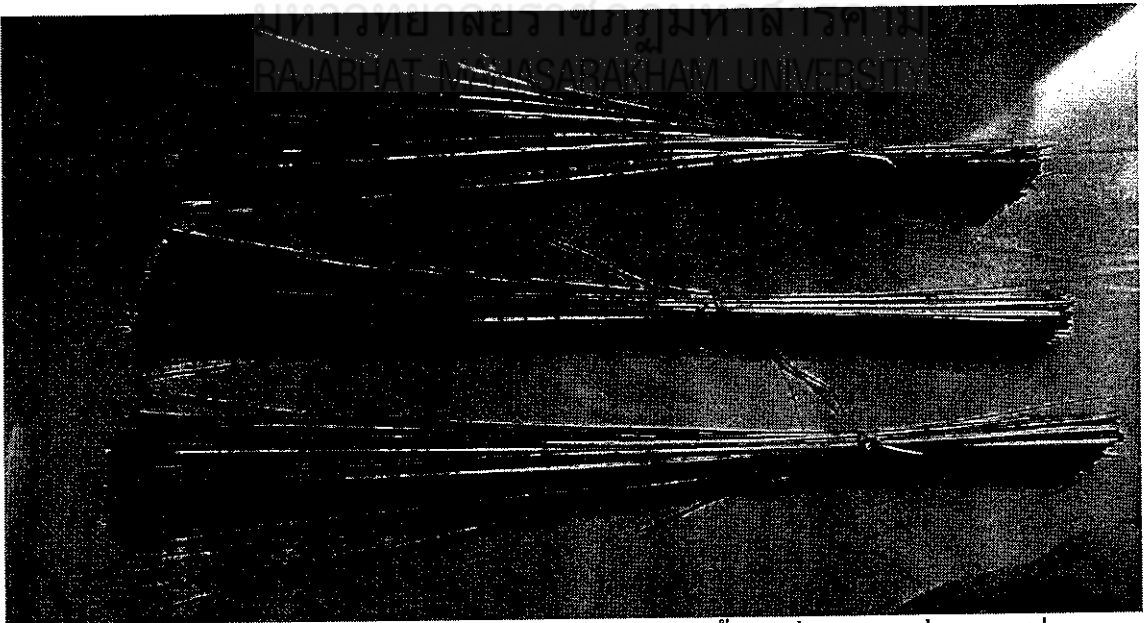

9. กีบหนึ่งจะได้ประมาณ 7 เส้นตอก

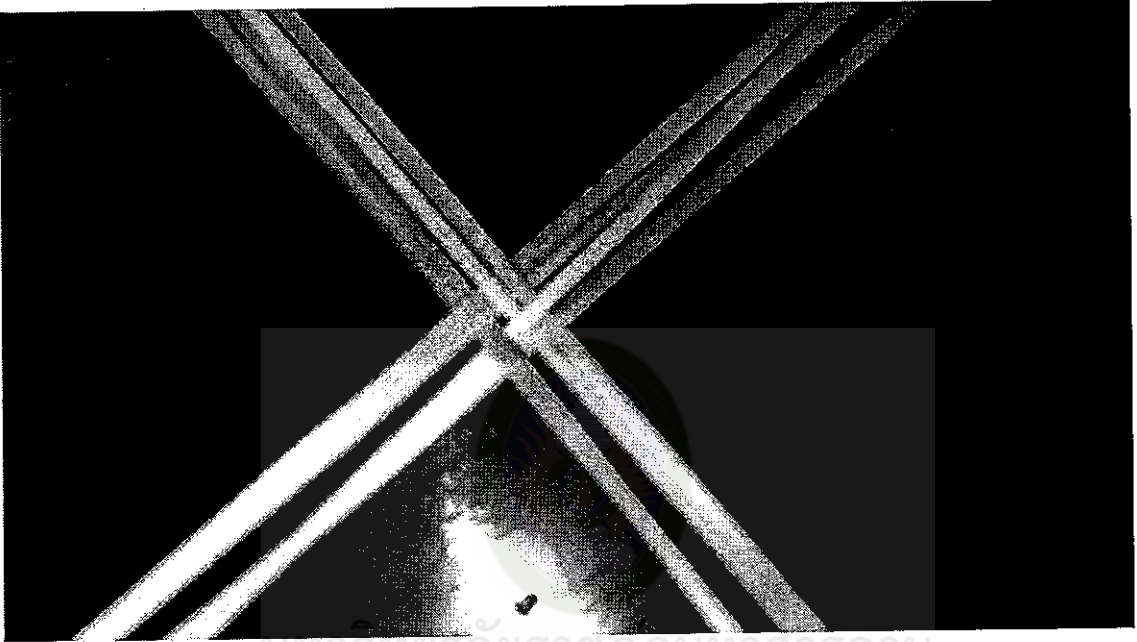
10. เมื่อได้เส้นตอกเพียงพอดังต้องการแล้ว เอาเส้นตอกไปขูด โดยใช้เครื่องขูดตอก ขูดให้เส้นตอกอ่อนและเรียบ เหมาะสำหรับนำไปสานได้ง่าย (สมัยก่อนใช้มีดจกตอกขูดทำให้ เส้นหนา-บาง ไม่เท่ากัน)

11. เสร็จแล้วนำไปฝั่งแดดให้แห้ง เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา เมื่อเส้นตอกฝั่งแดดได้ที่ แล้วมัดตอกเป็นมัด ๆ ตามความยาวของเส้นตอก แต่ละขนาดไว้เพื่อเตรียมสานต่อไป

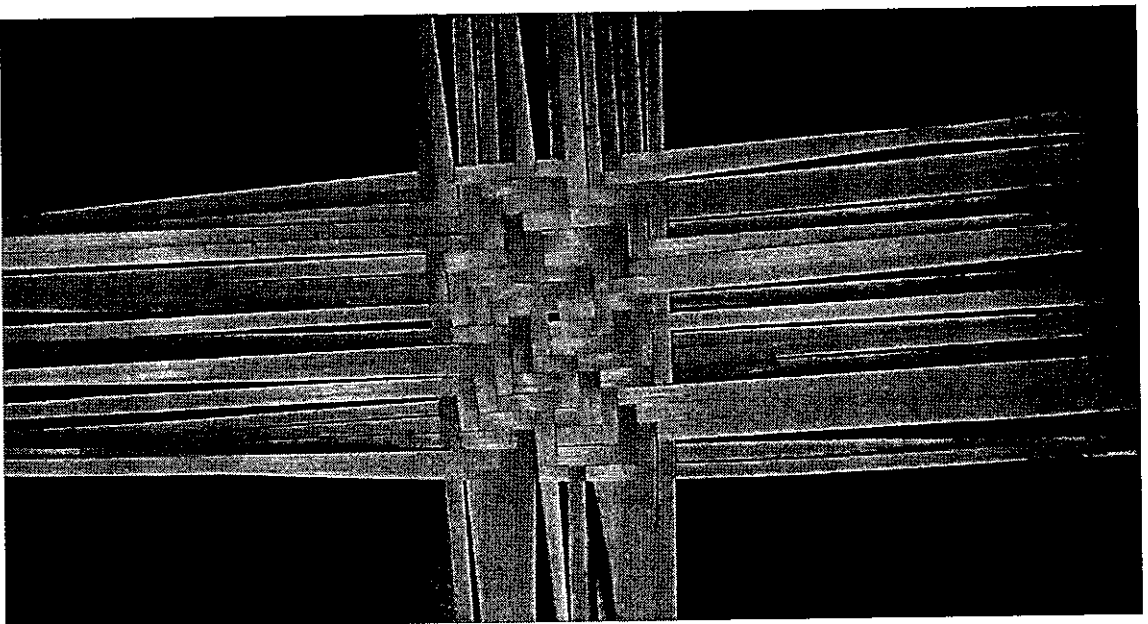
ใบความรู้ ที่ 3 การสานหวดนั่งข้าวเหนียว

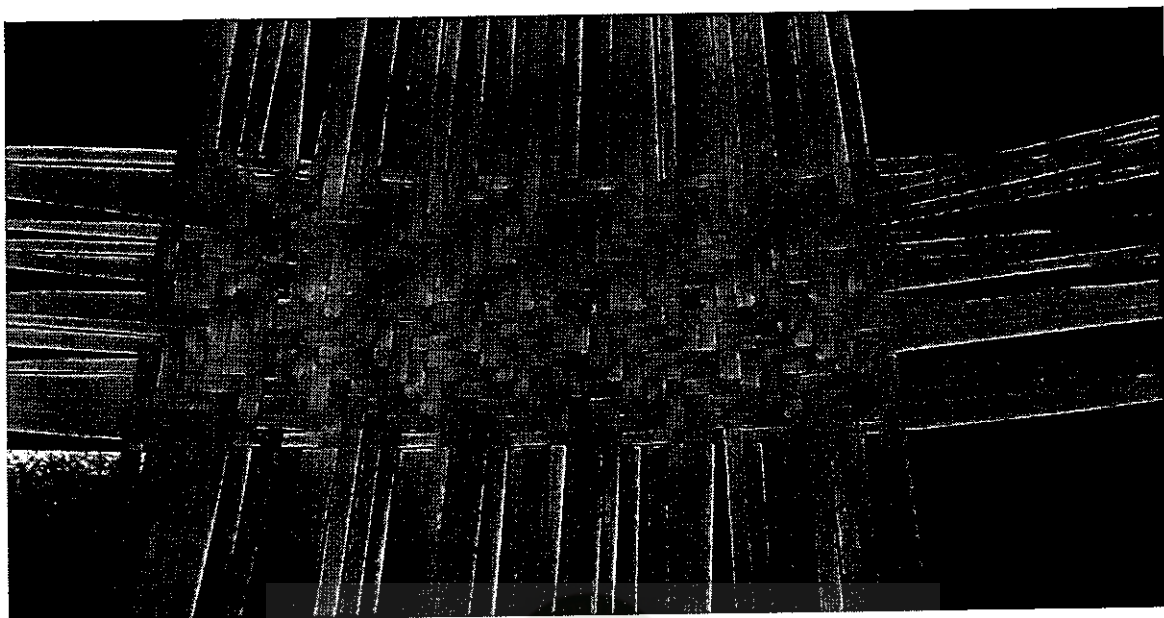
ขั้นตอนการสานหวด

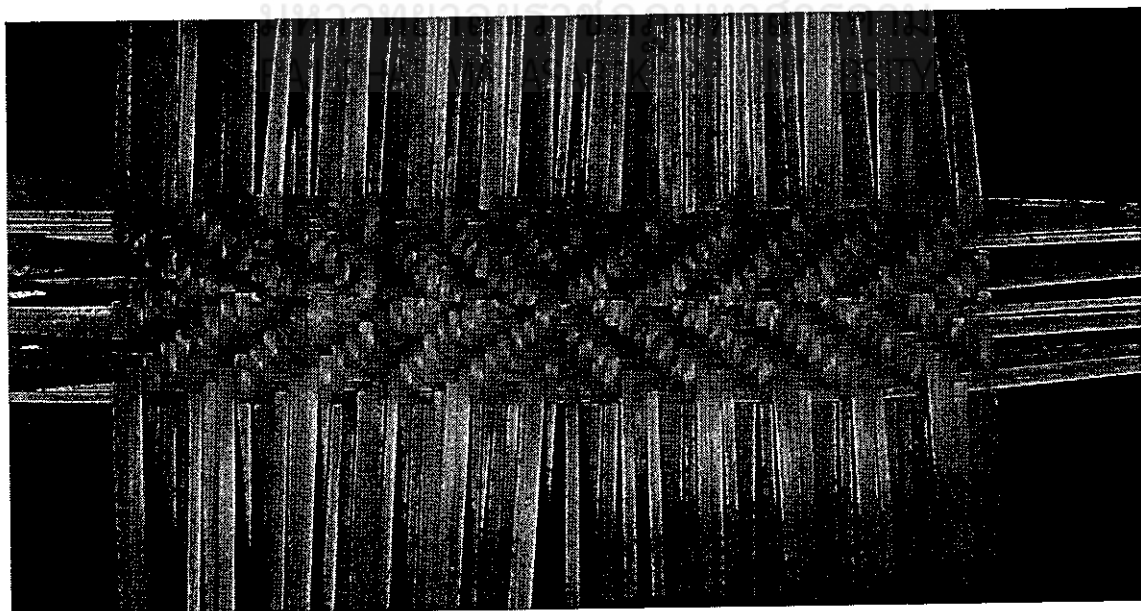
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. การก่อกวด เริ่มแรกด้านละ 4 เส้น (รวม 8 เส้น) ก่อนก่อกให้พับเส้นตอกแต่พอเป็น
รอย เวลาสานเส้นตอกจะได้เสมอกันและได้ลายสวยงาม

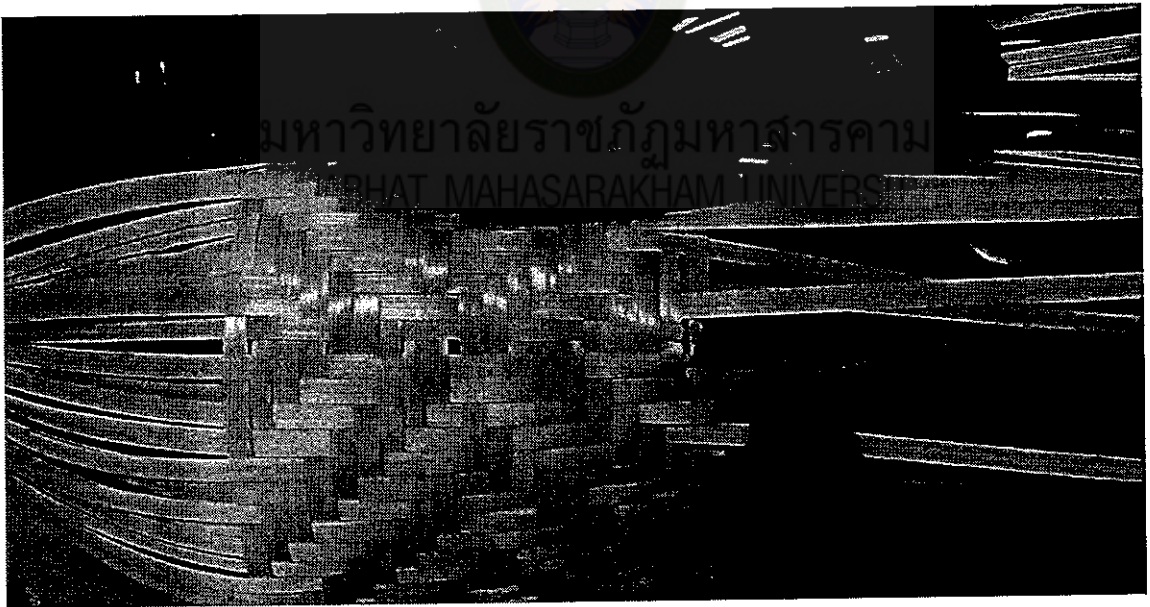
2. สานลายสามซัดบี (ลายขาแมงมุม) จากจุดกึ่งกลาง สานไปข้างละ 12 หมู่ (เลือกได้ ตามขนาดที่ต้องการตั้งแต่ 10 11,12, 13 หรือ 14 หมู่ ๆ ละ 3 เส้น) ในที่นี้เลือกเป็นหวดขนาด กลาง จำนวน 12 หมู่ รวม 36 เส้นตอก

3. พลิกไปสานอีกข้าง สานลายสามซัดบีเหมือนกัน จนครบหมู่ตามต้องการ

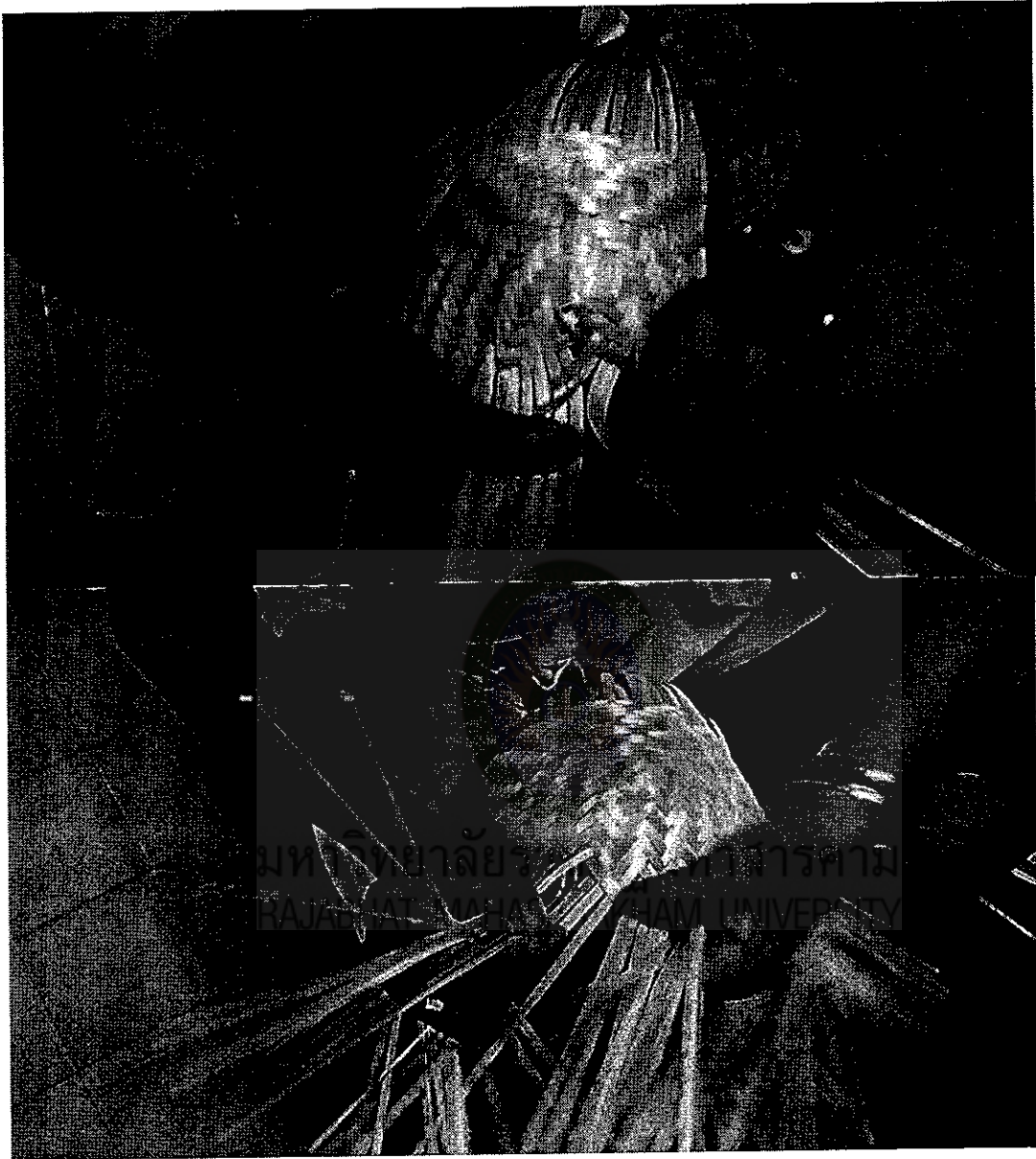

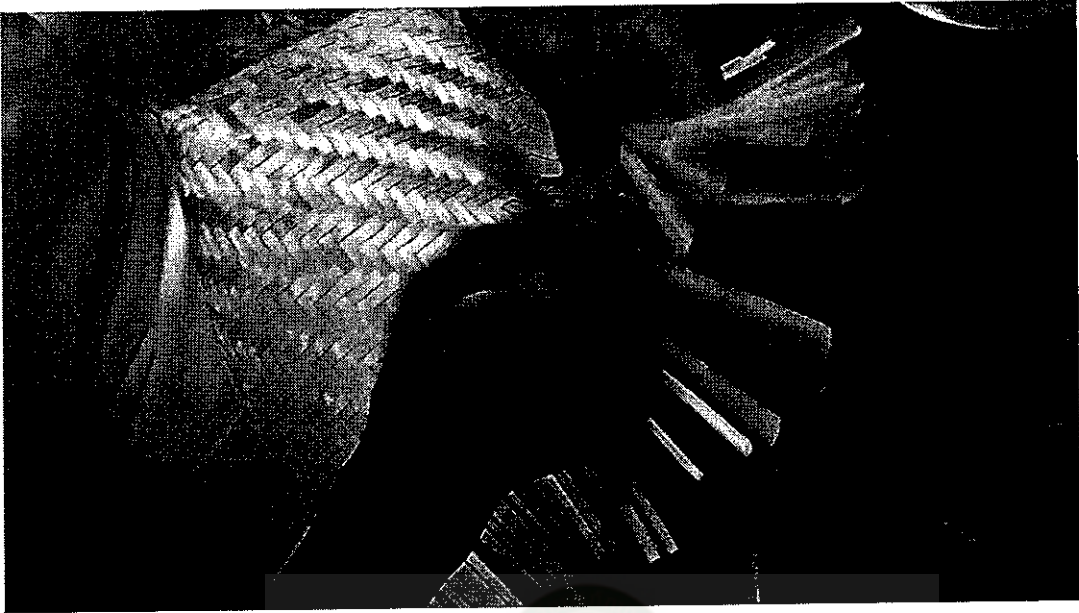
4. ใช้เส้นตอกมัดรวบปลายด้านหนึ่ง เพื่อกันหลุดและสะดวกในการสาน

5. หันด้านที่ยังไม่ได้สานมาหักมุม หักด้านซ้ายไปทางด้านขวา หักด้านขวาไปทางด้านซ้าย เพื่อทำกันหวด

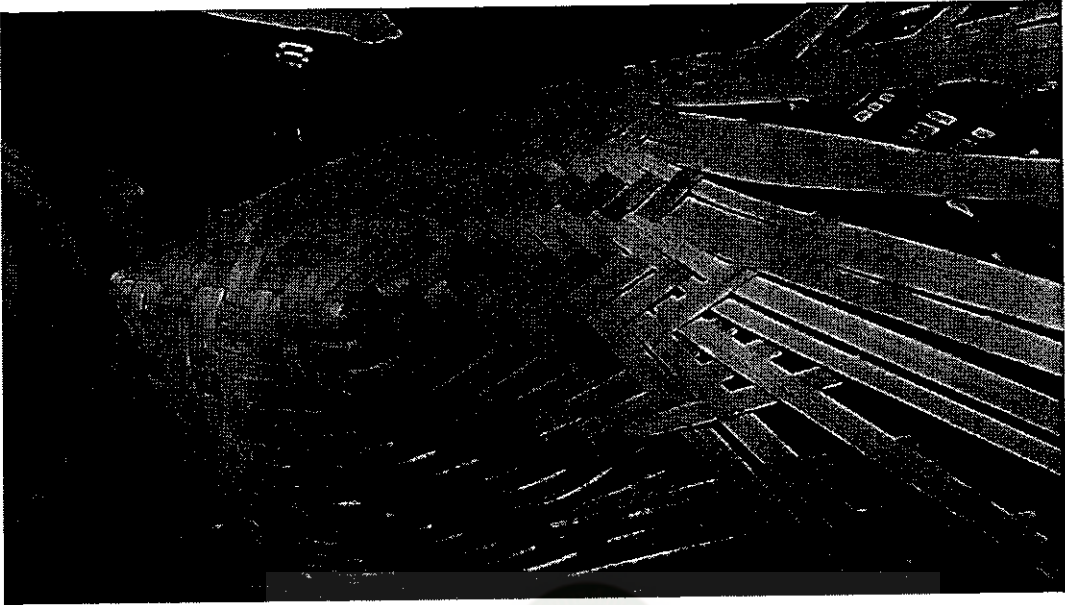

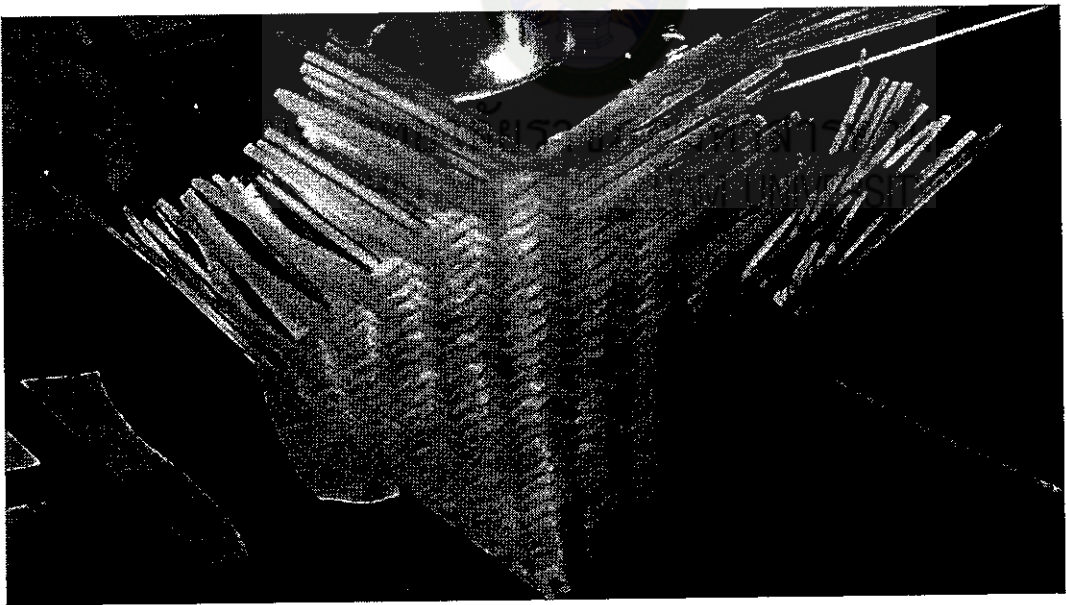
6. โป้ตามลายหรือสานลายสามซัดบีเหมือนกัน จนครบ 12 หมู่ตามต้องการ

7. หันด้านที่ยังไม่ได้สานมาหักมุม ทำกันหวดอีกข้าง หักด้านซ้ายไปทางด้านขวา หักด้านขวาไปทางด้านซ้าย ทำเหมือนด้านที่แล้ว

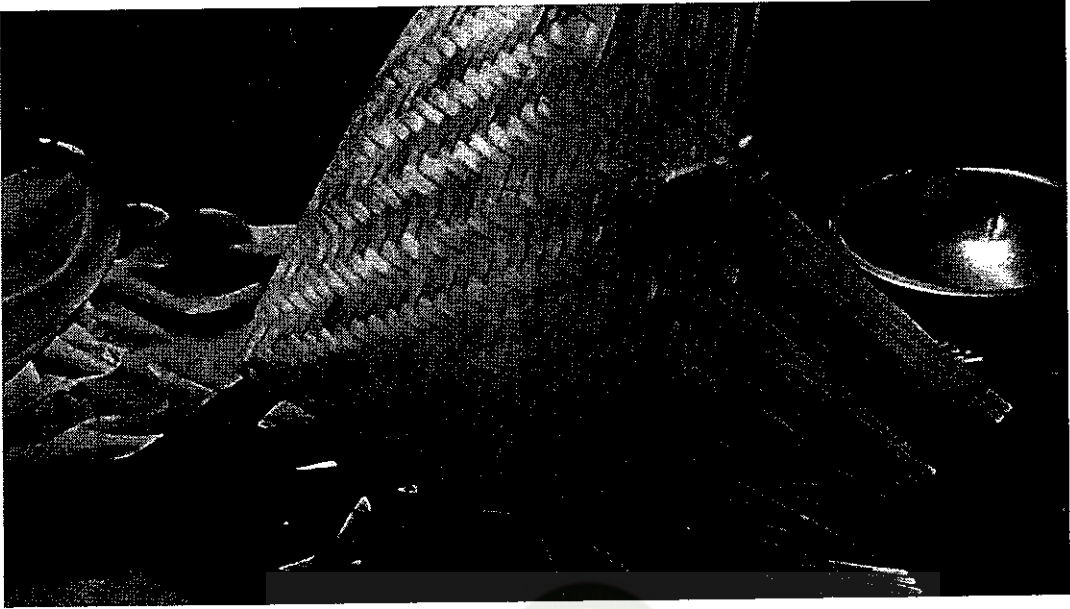

8. โฟตามลายหรือสานลายสามซัดบี ทำเหมือนด้านที่แล้ว จนครบ 12 หมู่ตามต้องการ

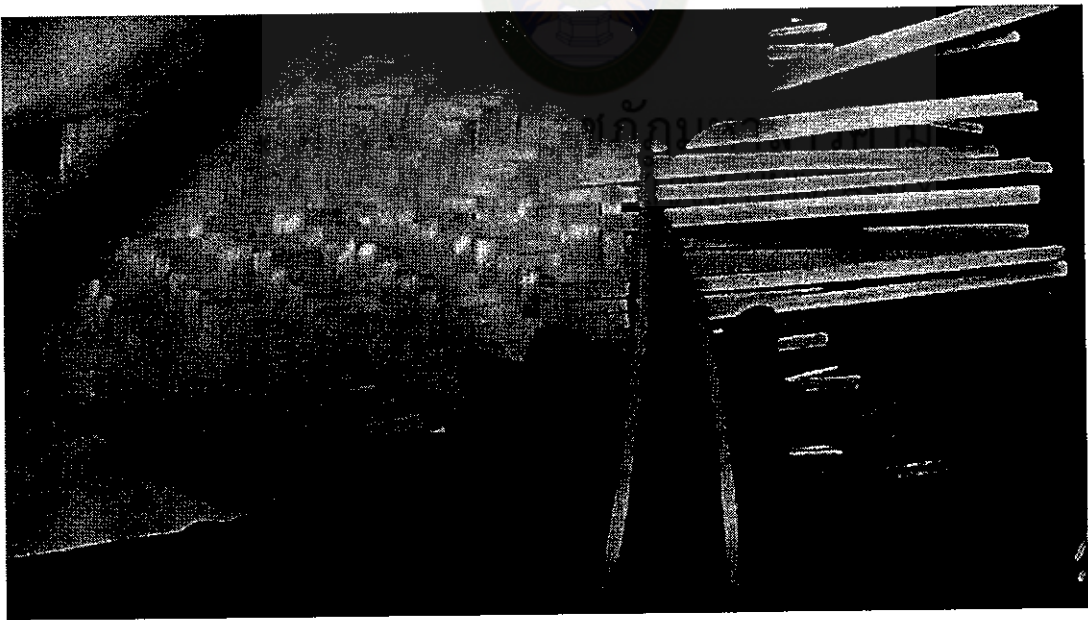

9. จะได้หวดลายสามซัดบี ครบทั้ง 4 ด้าน

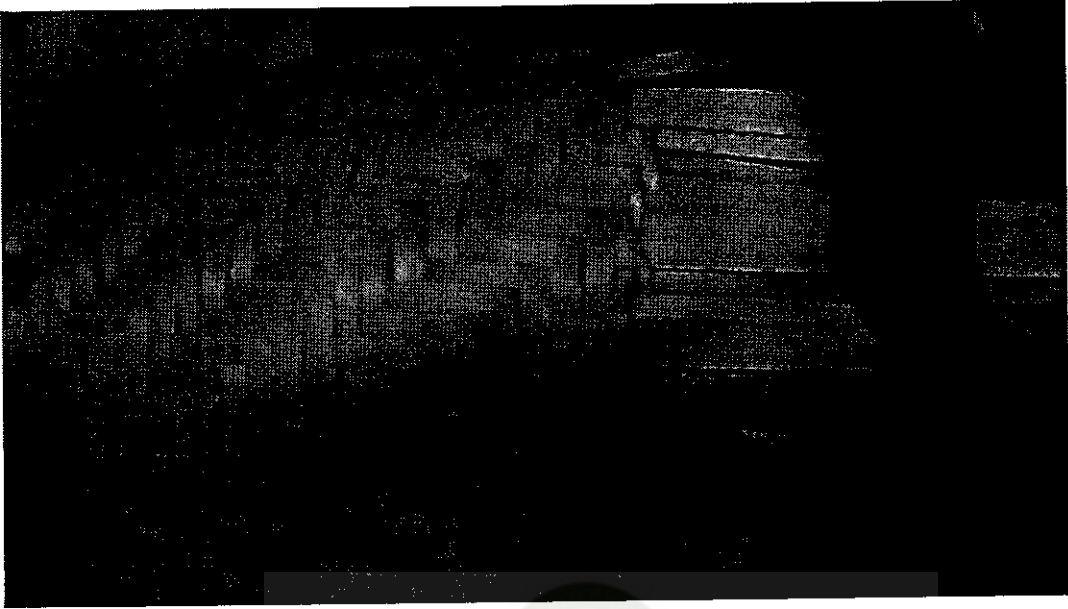

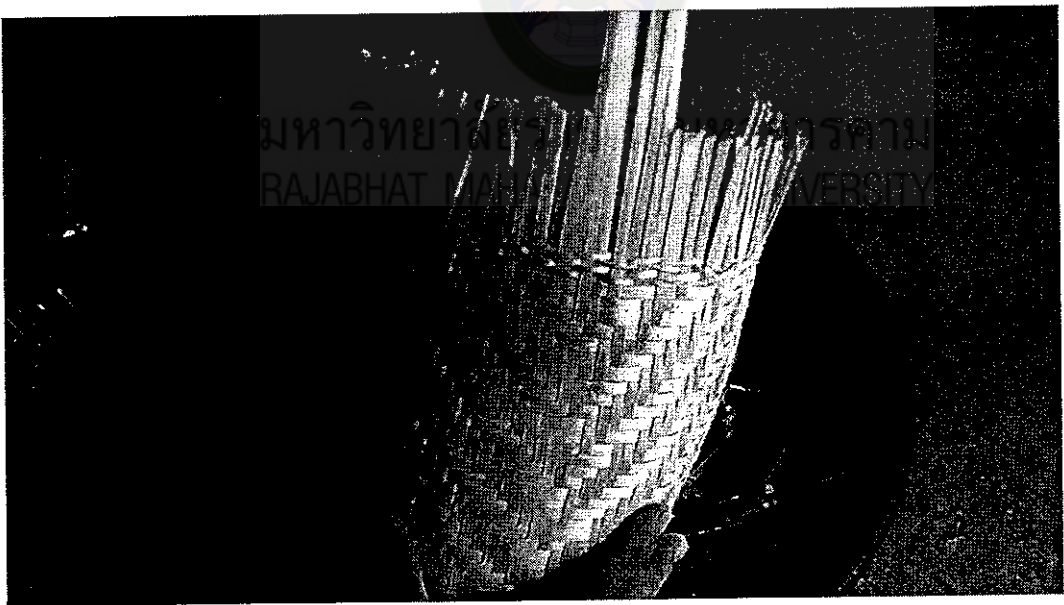
10. ใช้ตอกมัดกันลู่ไว้ทั้ง ทั้ง 4 ด้าน

11. ใช้ตอกไฟ 2 เส้น มาไฟกาวกันไว้

12. สานลายขัดไล่กันไปให้รอบแล้ว ไม่ให้หลุด

13. โพงวดโคยรอบ ตัดปลายดอกแล้วซ่อนไว้

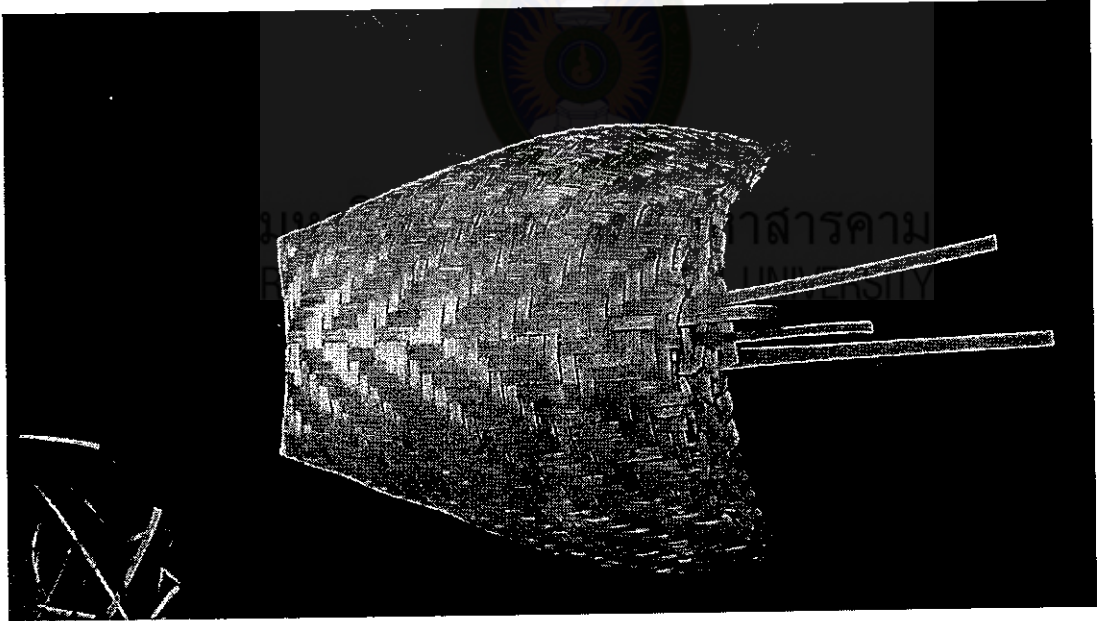
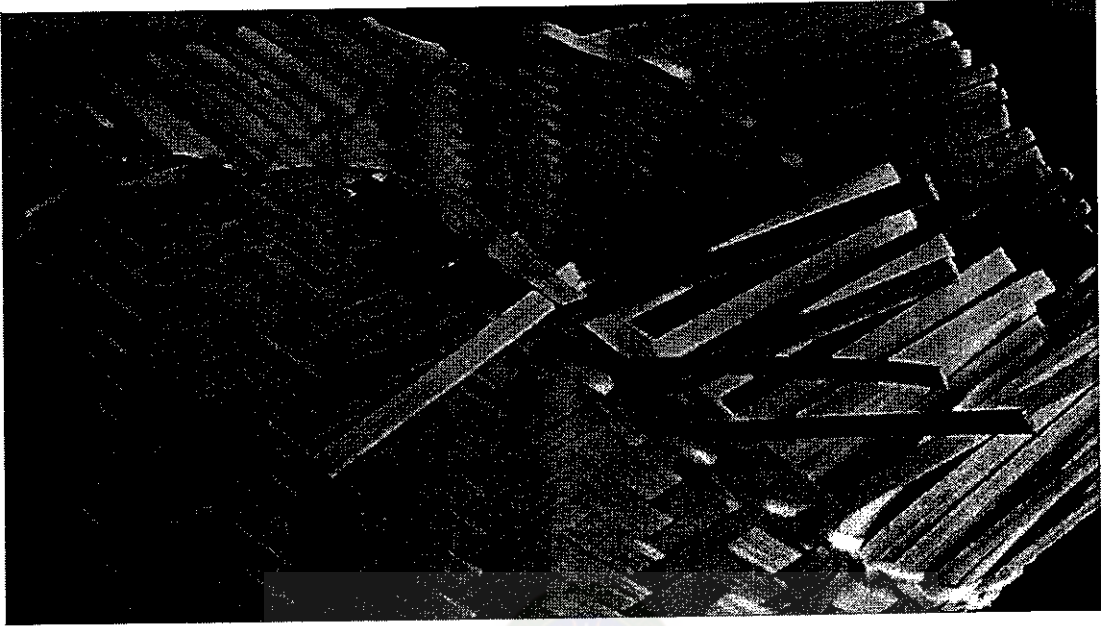
(การโพหวด คือ เมื่อความสูงได้ตามความต้องการแล้ว จะใช้ตอกไฟ ซึ่งเป็นตอกที่คัดมาพิเศษ มีความเหนียวทนทาน มาสานขัดหวดเป็น 3 ลาย โดยใช้ตอกไฟ 3 เส้น สานลายขัดไล่กันไปให้เรียบร้อย ตัดเส้นตอกที่ยาวเกิน ไปทิ้ง เพื่อเตรียมม้วนในขั้นตอนสุดท้าย)

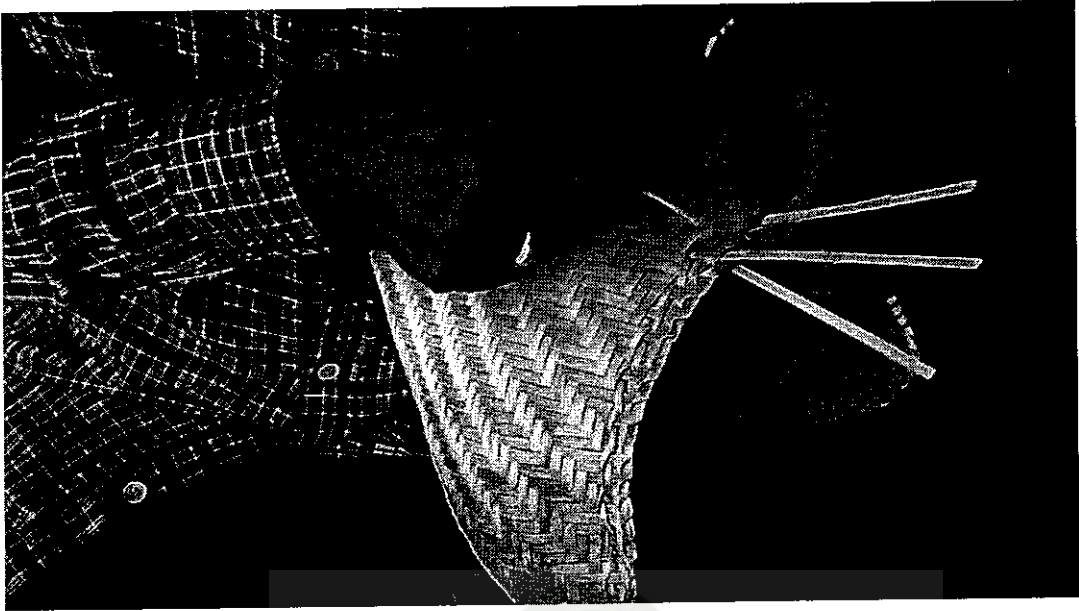

14. ตัดปลายตอกที่ยาวเกิน ไปทิ้ง ให้พอดีเท่ากัน สำหรับจะม้วนปากหวด

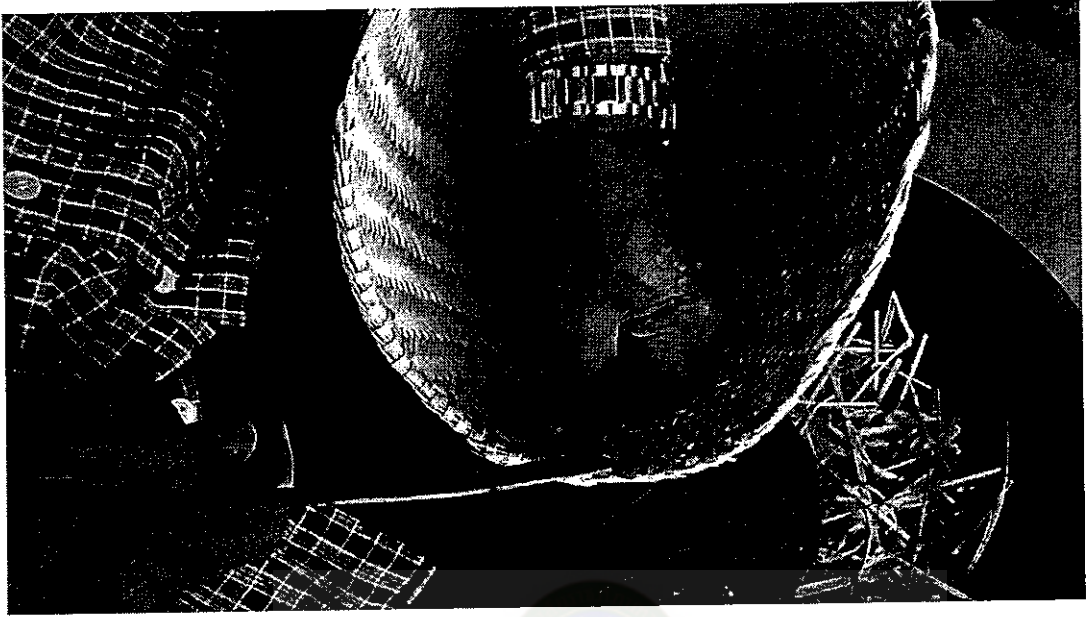
15. การม้วนเริ่มจากด้านข้างของหวด ใช้นิ้วมือหักม้วนไปตามลาย

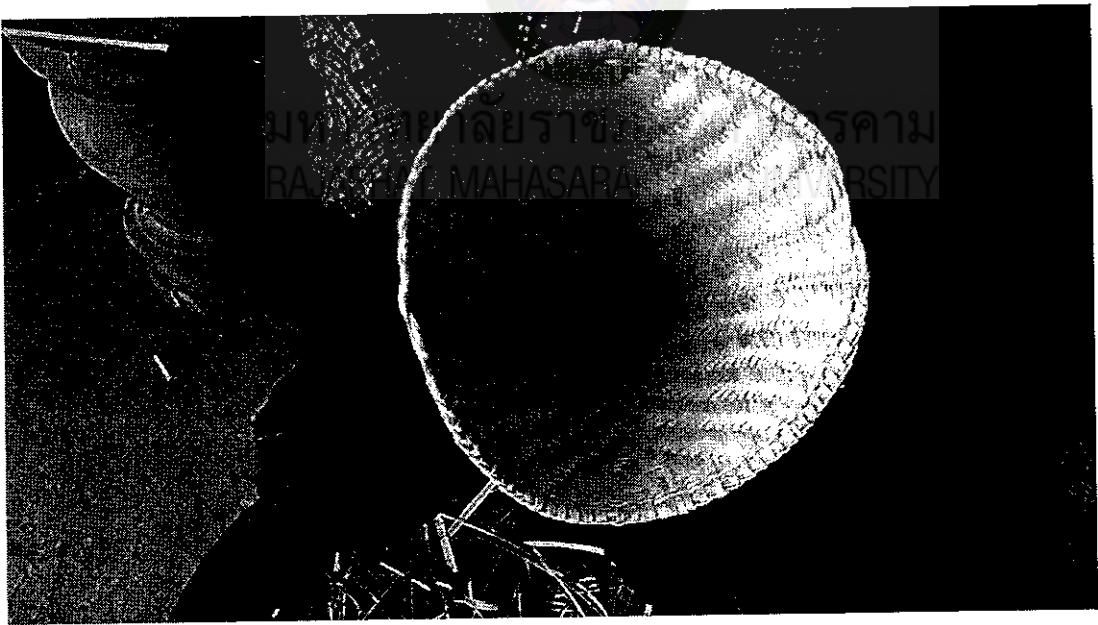

16. ม้วนต่อกันไปเรื่อย ๆ จนถึงกึ่งกลาง

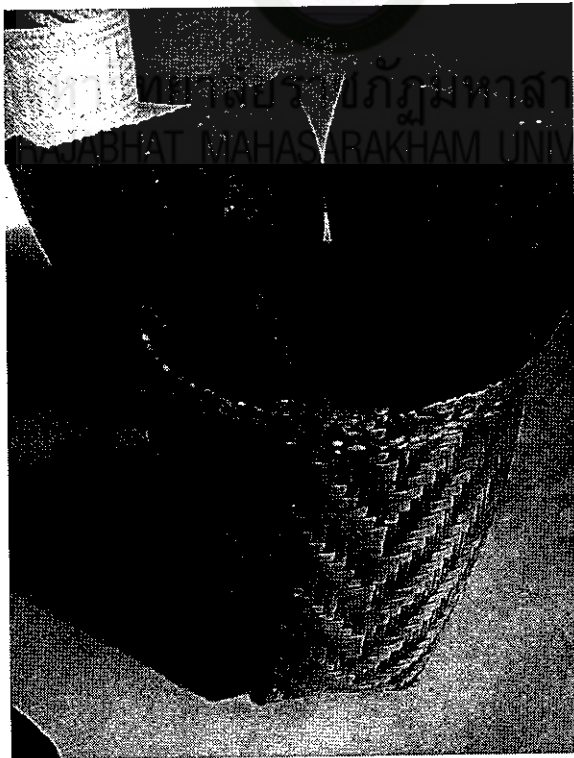
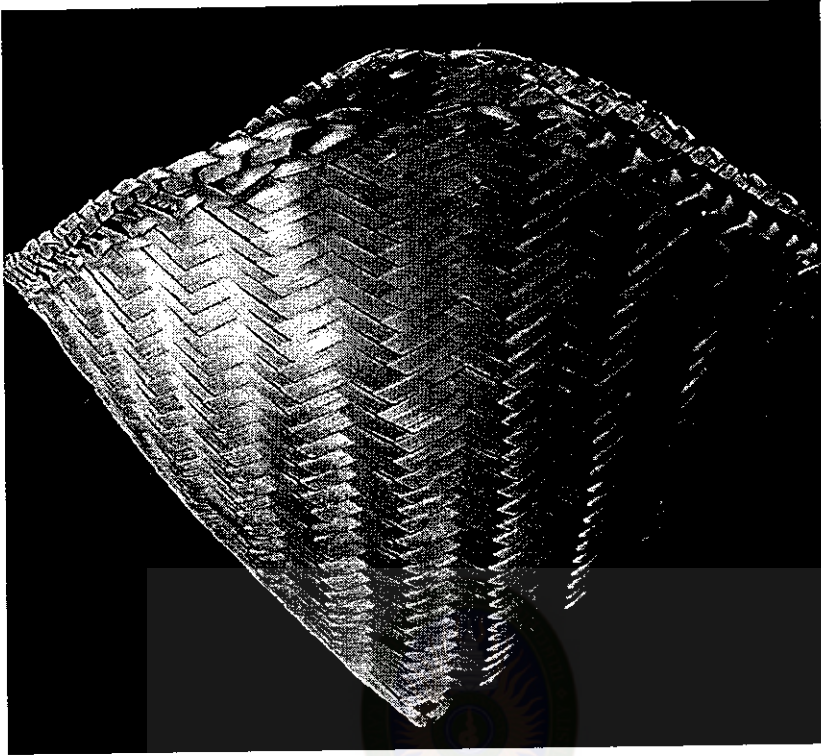

17. เหน็บเส้นตอก 2-3 เส้น สูดท้ายลงไปตามลาย ของหวดแต่ละข้าง

18. ก็จะได้หวดหนึ่งข้างที่สมบูรณ์

หวดนึ่งข้าวเหนียวของชาวไทยเลย

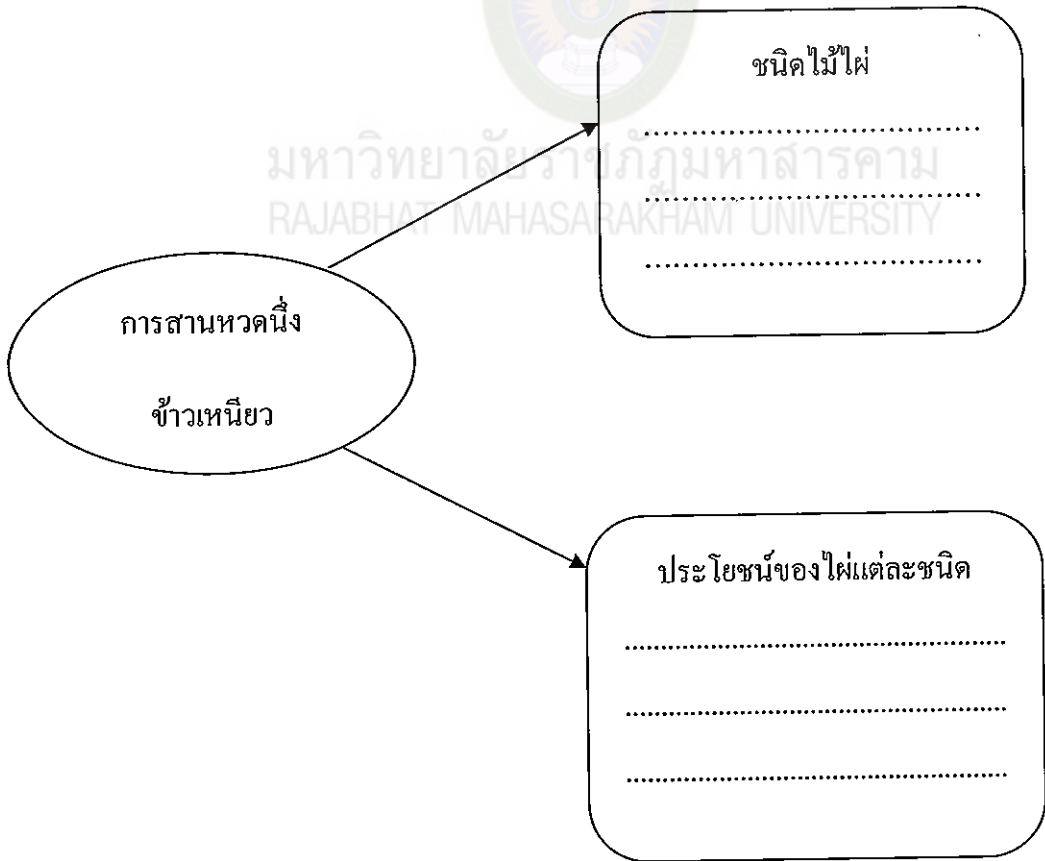
ใบงานที่ 4

เรื่อง การเลือกไม้ในการสถานหวนหนึ่งข้าวเหนียว

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คนตั้งชื่อกลุ่มพร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ ในการทำงาน
กลุ่ม เพื่อปฏิบัติงานต่อไป ดังนี้

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....โรงเรียน.....

- 1.หัวหน้ากลุ่มคือ.....
- 2.เลขากลุ่มคือ.....
- 3.กรรมการกลุ่ม.....
- 4.กรรมการกลุ่ม.....
- 5.กรรมการกลุ่ม.....

แบบประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติงานกลุ่มนักเรียน
 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เลขที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน				รวม
		ความพร้อมใน การเรียนรู้	การให้ความ ร่วมมือ	ความ รับผิดชอบ	ผลงานและ ความ สวยงาม	
		5	5	5	5	

เกณฑ์การประเมิน นักเรียนต้องได้คะแนนตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์
 ร้อยละ 80

รายละเอียดการให้คะแนนการประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ระดับการให้คะแนน	เกณฑ์การให้คะแนน				
	ยอดเยี่ยม 5	ดีมาก 4	ดี 3	พอใช้ 2	ปรับปรุง 1
ความพร้อมในการเรียน ะทำงาน	ตั้งใจเรียนมี ความพร้อม ในการเรียน มากที่สุด	ตั้งใจเรียนมี ความพร้อม ในการเรียน มาก	ตั้งใจเรียนมี ความพร้อม ในการเรียน ปานกลาง	ตั้งใจเรียนมี ความพร้อมใน การเรียนมี ข้อบกพร่อง น้อย	ตั้งใจเรียนมี ความพร้อมใน การเรียนมี ข้อบกพร่อง มาก
การรับผิดชอบ	รับผิดชอบ การทำงาน การเตรียม อุปกรณ์ การ เก็บอุปกรณ์ การทำงานดี มาก	รับผิดชอบ การทำงาน การเตรียม อุปกรณ์ การ เก็บอุปกรณ์ การทำงานดี	รับผิดชอบ การทำงาน การเตรียม อุปกรณ์ การ เก็บอุปกรณ์ การทำงานมี ข้อบกพร่อง เล็กน้อย	รับผิดชอบการ ทำงาน การ เตรียมอุปกรณ์ การเก็บ อุปกรณ์ การ ทำงานมี ข้อบกพร่อง ปานกลาง	รับผิดชอบการ ทำงาน การ เตรียมอุปกรณ์ การเก็บอุปกรณ์ การทำงานมี ข้อบกพร่อง มาก
งานและความสวยงาม	ผลงาน ออกมาตาม ขั้นตอน และ ความ สวยงามมาก	ผลงาน ออกมาตาม ขั้นตอน และ ความ สวยงาม	ผลงาน ออกมาตาม ขั้นตอน และ ความ สวยงาม พอใช้	ผลงานออกมา ตามขั้นตอน และความ สวยงามต้อง ปรับปรุง เล็กน้อย	ผลงานออกมา ตามขั้นตอน และความ สวยงาม ปรับปรุงมาก
เรให้ความร่วมมือ	ให้ความ ร่วมมือ กระตือรือร้น เอาใจใส่ มี ส่วนร่วมมาก ที่สุด	ให้ความ ร่วมมือ กระตือรือร้น เอาใจใส่ มี ส่วนร่วม มาก	ให้ความ ร่วมมือ กระตือรือร้น เอาใจใส่ มี ส่วนร่วม พอสมควร	ให้ความ ร่วมมือ กระตือรือร้น เอาใจใส่ มี ส่วนร่วมน้อย	ให้ความร่วมมือ กระตือรือร้น เอาใจใส่ มีส่วน ร่วมน้อยที่สุด

ภาคผนวก ข
คู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คู่มือการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว ของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5

1. ความเป็นมาของหลักสูตร

หลักสูตรสถานศึกษา เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลยกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน บ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรระดับชาติ มีรายละเอียดและความเป็นมา ดังนี้

1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.1.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษา เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล เป็นการศึกษา เพื่อปวงชน ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

1.1.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพ ในการศึกษา และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ ให้เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตน ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด

การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต รักษาออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทยเป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม รักประเทศไทย และท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

1.1.3 โครงสร้างของหลักสูตร

1.1.3.1 ระดับช่วงชั้น กำหนด 4 ช่วงชั้น

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

1.1.3.2 สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน หลักสูตรกำหนดสาระ การเรียนรู้ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

1.1.3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียน เรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์

1.1.3.4 มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มสาระ เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ

1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

1.1.3.5 เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

1.1.4 การจัดหลักสูตร จากโครงสร้างดังกล่าว สถานศึกษาต้องนำไปจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เป็นหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้น หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือก สาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่มสาระ ในช่วงชั้นที่ 2, 3 และ 4 ส่วนช่วงชั้นที่ 1 ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน (กรมวิชาการ. 2545 : 1-5) ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด ให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ร้อยละ 30 ของเนื้อหาสาระ จึงได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องการนวดแผนไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามมาตรฐานที่ 2.1 และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแบบแกนมาตรฐาน

1.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 3 ด้าน

ดังนี้

1.1 ศึกษาความต้องการของ โรงเรียน และชุมชน

1.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น และความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน

สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย

1.3 ศึกษาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี แนว
การพัฒนาหลักสูตร แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติ แนวทางการเสริมสร้าง
เจตคติ และความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้ จากการศึกษาข้อมูล
พื้นฐานทั้ง 3 ด้าน มาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร โดยวิธีการพัฒนาดังนี้

2.1 ยกร่างหลักสูตร

2.2 ยกร่างเอกสารประกอบหลักสูตร

2.3 ตรวจสอบเอกสารหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

2.4 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ก่อนนำไป

ทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้

ดำเนินการเตรียมการใช้หลักสูตร โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะการปฏิบัติหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการ
บริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลยแบบวัดเจตคติต่อหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าว
เหนียวของชาวไทยเลย และแบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนต่อการเรียน ตามหลักสูตร
สถานศึกษา เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลยแล้วให้
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ หาคุณภาพของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดเจตคติต่อ
หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลยและแบบสอบถามความพึง
พอใจของนักเรียนต่อการเรียน แล้วจึงทดลองใช้หลักสูตร โดยกำหนดแบบแผนการทดลองใช้

หลักสูตร การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินการใช้หลักสูตร ในการประเมินหลักสูตร

ได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินหลักสูตร คือเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/ 80 เปรียบเทียบคะแนนก่อนการใช้และหลังการใช้ คือด้านผลสัมฤทธิ์และเจตคติ วิเคราะห์และประเมินผลเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง การพัฒนาหลักสูตรนี้ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ และครอบคลุมทุกด้านทำให้หลักสูตรมีคุณภาพ เหมาะสมกับการนำไปใช้

1.3 ลักษณะของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานอาชีพและเทคโนโลยี มีทักษะการทำงาน ทักษะ การจัดการ สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม คุ่มค่า มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมพื้นฐาน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน อันจะนำไปสู่การให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเอง และพึ่งตนเองได้ ตามกระแสพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข และแข่งขันในระดับสากลในบริบทของสังคมไทย

จากองค์ประกอบและลักษณะที่กล่าวมา สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีธรรมชาติวิชาดังต่อไปนี้

1. เป็นวิชาทักษะ ผู้เรียนต้องฝึกฝนการทำงานตามกระบวนการ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

2. เป็นวิชาที่มีหลักการทฤษฎี ที่ผู้เรียนต้องศึกษาหาความรู้ จากตำรา ตลอดจน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์งานอาชีพได้

2. แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้

ในการนำหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง หัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียว ของชาวไทยเลย กลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และประสบผลสำเร็จนั้นต้องพิจารณาสภาพการณ์ ดังต่อไปนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนนำไปจัดการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระงานอาชีพ มาตรฐาน ง 2.1 ซึ่งเป็นการนำ ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น มาใช้ในกลุ่มสาระร้อยละ 30

ด้านผู้เรียน ผู้เรียนควรมีใจรักและสนใจในงานอาชีพ โดยเฉพาะงานหัตถกรรม
พื้นบ้านมีความขยัน ความอดทน ความเอาใจใส่ ในการฝึกปฏิบัติ

ด้านผู้สอน ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในงานอาชีพ ทั้งทางด้าน
ทฤษฎีและปฏิบัติ ต้องมีใจรักในงานหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริ โภคข้าวเหนียวของชาว
ไทเลยเนื่องจากผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการฝึกปฏิบัติ ภายใต้อำนาจและทฤษฎีทางการ
อาชีพ นอกจากนี้ผู้สอนต้องมีเทคนิค การสอนต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนอย่าง
เป็นระบบ เป็นผู้มีความรัก ความเมตตาต่อศิษย์

2.1 การดำเนินการก่อนการใช้หลักสูตร

ต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่ระดับโรงเรียน และระดับห้องเรียน ซึ่งการดำเนินการแต่
ละระดับมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ระดับ โรงเรียน

ในระดับโรงเรียนมีบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เริ่มจากผู้อำนวยการ โรงเรียน
รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ การงาน
อาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งต้องสนับสนุนและช่วยเหลือครูผู้สอน ในการนำหลักสูตร ไปใช้ได้
ดังนี้

1. โรงเรียนต้องจัดครูผู้สอน โดยพิจารณาคุณสมบัติของครูผู้สอน ตามที่ได้
เสนอแนะไว้

2. โรงเรียนควรเพิ่มประสิทธิภาพของครู ให้มีคุณสมบัติโดยส่งเข้าอบรม
เทคนิคการสอน หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ครูยังขาดคุณสมบัติอยู่

3. โรงเรียนควรอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอน ในด้านสื่อการเรียนการสอน
สอนที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. โรงเรียนโดยฝ่ายวิชาการ ควรจัดให้มีการนิเทศภายใน มีการเยี่ยมชมชั้น
เรียน ตลอดจนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน

2.1.2 ระดับห้องเรียน

ในระดับห้องเรียนเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับครู โดยตรง และมีความสำคัญอย่าง
ยิ่งต่อการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ครูผู้สอนที่ใช้หลักสูตรฯ ควรดำเนินการดังนี้

1) ก่อนสอน ครูต้องศึกษาเอกสารหลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตร
เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร สามารถนำหลักสูตร ไปใช้ในห้องเรียน เช่นการวาง

แผนการจัด การเรียนรู้ เตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

2) ขณะทำการสอน ควรดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน ถ้าเกิดปัญหา ครูควรจับบันทึกไว้ เพื่อนำไปปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3) หลังการสอน ครูควรทบทวนกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินผล การใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีคุณภาพ ในด้านทฤษฎี และปฏิบัติเพียงใด

2.2 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเอกสารสำหรับครูผู้สอนที่ใช้หลักสูตร ได้ทราบถึงการ จัด การเรียนรู้ตามหลักสูตร ผู้วิจัย ได้กำหนดให้มีองค์ประกอบต่าง ๆ ประกอบด้วย หัวข้อเรื่อง สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ และภาคผนวก ซึ่งประกอบด้วยข้อสอบ เฉลยข้อสอบ สื่อการเรียน การสอน ตารางบันทึกคะแนนผลการเรียนการสอน แบบบันทึกหลังสอน การจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) กำหนดเลือกรูปแบบ
- 2) กำหนดสาระการเรียนรู้ (ชื่อเรื่อง)
- 3) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ แล้วเขียนเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้
- 4) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้ว ว่ามีความสัมพันธ์กับสาระ การเรียนรู้ที่กำหนด เพื่อนำไปเขียนลงในแผนการจัดการเรียนรู้
- 5) วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ กำหนดเทคนิควิธีการถ่ายทอดที่ดี
- 6) กำหนดเรื่องให้เหมาะสมกับสาระ
- 7) จัดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรม โดยคำนึงถึงธรรมชาติวัยของผู้เรียนเป็น สำคัญ การเชื่อมโยงความรู้ การเรียนรู้แบบองค์รวม
- 8) กำหนดวิธีการวัดผลประเมินผล

แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ประวัติและความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทเลย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเภท และประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้าน
สำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การสานหวดนั่งข้าวเหนียว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การสานกระติบข้าว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การทำโคมสายข้าว

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การทำไม้ด้ามสายข้าว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

แบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบประเมินร่างหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
เรื่อง ทัศนกรรมพื้นฐานสำหรับการบริโภค ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยพิจารณาตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
หลักการและเหตุผล 1. สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2. สามารถนำไปกำหนดคำอธิบายรายวิชา ระยะเวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลได้ 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษามีความชัดเจนของภาษาที่ใช้					
จุดมุ่งหมาย 1. สอดคล้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2. มีความสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
<p>3. สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน</p> <p>4. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น สามารถนำไปกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรได้</p>					
<p>โครงสร้างเวลาเรียน</p> <p>1. มีความเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง</p> <p>2. มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ</p> <p>3. มีความเหมาะสมกับแนวการจัดการเรียนรู้</p>					
<p>คำอธิบายรายวิชา</p> <p>1. สอดคล้องและสนองตอบเหตุผลความจำเป็นของหลักสูตร</p> <p>2. สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี</p> <p>3. สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับชั้น</p> <p>4. เน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ การจัดการ และการปฏิบัติ</p>					
<p>ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้</p> <p>1. สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551</p> <p>2. สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>3. ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น</p> <p>4. เหมาะสมกับระดับชั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง</p>					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ครอบคลุมเนื้อหาสาระ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เหมาะสมกับเวลา เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เน้นกระบวนการกลุ่มและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทั้งด้านความคิด ความรู้ และการปฏิบัติ เรียงลำดับการจัดการเรียนรู้จากง่ายไปยาก ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ ทักษะและเจตคติไปใช้ในชีวิตประจำวัน ชุมชน ท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและท้องถิ่น 					
<p>สื่อการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและแนวทางการจัดการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ได้สะดวก <p>มีความหลากหลาย</p>					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
<p>การวัดผลและประเมินผล</p> <p>1. เสนอวิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร</p> <p>2. วิธีการวัดและประเมินผลมีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้</p> <p>3. เครื่องมือที่ใช้ประเมินสอดคล้องกับวิธีการวัดและประเมินผล</p> <p>4. เสนอแนะวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับแนวทางการประเมินความสามารถที่แท้จริง</p> <p>5. เสนอแนะภาพรวมของการวัดและประเมินผลได้ชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง</p> <p>6. การวัดและประเมินผลครอบคลุมด้านพุทธิพิสัย</p> <p>7. การวัดและประเมินผลครอบคลุมด้านทักษะพิสัย</p> <p>8. การวัดและประเมินผลครอบคลุมด้านจิตพิสัย</p>					

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โทร. ๓๐๐

ที่ บว.๐๒๖๖/๒๕๕๗

วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สมปอง ศรีกัลยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางอำนวยการ แก้วพิภพ รหัสประจำตัว ๕๖๘๗๑๐๑๘๐๑๒๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โทร. ๓๐๐

ที่ บว.๐๒๖๖/๒๕๕๗

วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรกานต์ จังหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางอำนวยการ แก้วพิภพ รหัสประจำตัว ๕๖๘๗๑๐๑๘๐๑๒๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โทร. ๓๐๐

ที่ บว.๐๒๖๖/๒๕๕๗

วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางอำนวยการ แก้วพิภพ รหัสประจำตัว ๕๖๘๗๑๐๑๘๐๑๒๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับการบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศร ๐๕๔๐.๐๑/ว ๐๔๕๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๘ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย

เรียน นางนันทนา ราชเฉลิม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย

ด้วย นางอำนวยการ แก้วพิภพ รหัสประจำตัว ๕๖๘๗๑๑๑๘๑๑๒๕ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
หลักสูตรและการเรียนการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับ
การบริโภคชาวเหนือของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๕” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ว ๐๔๕๘

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๘ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย

เรียน นายอดิพล มูลอามาตย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย

ด้วย นางอำนวยการ แก้วพิภพ รหัสประจำตัว ๕๖๘๗๑๑๘๑๑๒๘ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
หลักสูตรและการเรียนการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับ
การบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๕” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๑/ ๐๔๕๕

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๑

๒๕ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือแบบสอบถามการวิจัย

ด้วย นางอำนวยการ แก้วพิภพ รหัสประจำตัว ๕๖๘๗๑๑๑๑๑๑๒๕ นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชา
หลักสูตรและการเรียนการสอน รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านสำหรับ
การบริโภคข้าวเหนียวของชาวไทยเลย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๕” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อการวิจัยกับประชากร จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย
จำนวน 27 คน เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ไพโรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์, โทรสาร ๐ - ๔๓๗๒ - ๕๔๓๘

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางอำนวยการ แก้วพิภพ
วันเกิด วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2504
สถานที่เกิด อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 196 หมู่ 2 ตำบลโนนป่อเตง อำเภอผาขาว จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ 42240
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบ้านท่าช้างคลองหนองอีเปี้ย อำเภอผาขาว จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
โทรศัพท์มือถือ 08-7854-0373 Email : Anouy 55@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2523 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ปก.ศ.) วิทยาลัยครูเลย
พ.ศ. 2533 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ วิทยาลัยครูเลย
พ.ศ. 2558 ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียน การสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม